

Forfatter: Larsen, Thøger

Titel: Fire digtsamlinger 1904-1912

Citation: Larsen, Thøger: "Fire digtsamlinger 1904-1912", i Larsen, Thøger: *Fire digtsamlinger 1904-1912*, udg. af Lotte Thyrring Andersen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 1. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-larsenthfiredigt-shoot-idm140141268469696.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Fire digtsamlinger 1904-1912

THØGER LARSEN

Fire digtsamlinger 1904-1912

Jord.Dagene. Det Fjerne. Bakker og Bølger

TEKSTUDGIVELSE, EFTERSKRIFT OG NOTER VED Lotte Thyrring Andersen

Danske Klassikere Det Danske Sprog- og Litteraturselskab Borgen

4

Danske Klassikere udgives med støtte af Kulturministeriet. Redaktionsudvalg: Charlotte Madsen fra Nyt Dansk Litteraturselskab, Peter Seeberg for Dansk Forfatterforening, Mogens Brøndsted, Jørgen Hunosøe og Esther Kielberg for DSL. Serien redigeres af de to sidstnævnte, dette bind desuden af Jørgen Hunosøe som tilsynsførende. Tekstgrundlag: Førsteudgaverne. Nr. 595024.

Efterskrift og noter © DSL/Borgen 1995 · ISBN 87-21-00291-6 Omslag: Stig Brøgger · Tryk: Rounborgs grafiske Hus, Holstebro

5
6

Jord udkom i første halvdel af december i 1904, kostede 50 øre og omfatter 64 sider. Det grågrønne omslag er tegnet af forfatteren ligesom tre frisér og vignetter. Stregerne på omslaget måler 63 mm. På omslagets bagside: Foruden nærværende Udgave er trykt 100 Eksemplarer på ekstrarigt Papir (à 75 Øre). Disse kan kun faas paa Bestilling. 1 titel (= omslag). 2 Trykt i Lemvig Bogtrykkeri. 3 Jord. 4 blank. 5-62 digte. 63 Indhold 64 blank. Bogen er sat medfraktur, og alle tekstsider har kolumnetitlen Thøger Larsen: Jord.

7

Vor Moder Jord

(Ved Indvielsen af Harbøre Forsamlingshus)

Er Kraften, hvorved Livet gror
af Verdens muldne Kloder,
en kærlig Gud og Fader vor,
er Jordens Muld vor Moder.

Af Muld og Hav sprang Livet frem
i fjernt forglemte Tider.
Til Muld og Hav gaar Livet hjem
hvergang det Døden lider.

Vor Moder er saa skøn og streng,
saa gavmildt rig tillige.
Hun har sin Sal og Brudeseng
midt i vor Faders Rige.

Og bærer vi i Sjæl og Marv
vor Faders Billed ristet,
vor Moders fik vi og i Arv
og ønsker ej det mistet.

Det Barn, som Livet blev Gevinst,
det Barn, hvis Sundhed kendes,
det elsker ej sin Moder mindst,
men priser sig som hendes.

8

Og naar vi siger: »Fader vor« -
med Andagtstanker skære,
vi mindes og vor Moder Jord
med Tak og Pris og Ære.

Sommermorgen

De svangre Mulde fjernt og nær
i Nattens Dugg var døbt,
og Himlen hvilte høj og skær
i svale Farver svøbt;
den hvilte som et Drømmersind,
der vaagner mer og mer,
der frem mod Lyset længes
og aner, før det ser.

Et Fuglenyn ad Høj og Dal
gled frem, men brødes snart
af Gøgekuk og Hanegal,
der varsled dybt og klart
om anet Morgen-Kildespring
bag Horisontens Rand,
om Dag for aabne Øjnes
Begær mod aabent Land.

Mens Østens Æter drømte tavs
i svangre Farvedrag,
og Nat gled vesterud til Havs
som Himmelskygge svag -
blev Drømmen varm i dyb Nordøst,
jog Rødme under Sky - -
af denne unge Rødme
sprang ud det gyldne Gry.

9

Ved Vinduet

Ved Vinduet sad jeg en Dag i Vaar
og saa paa min Moders falmede Haar.

Solen skinned, og Gøgen gol.
Min Moder sig hvilte en Stund i sin Stol.

Og Engen var grøn, og Himlen var blaa.
Kun svagt hendes Øjne Farverne saa.

Og Træet sprang ud i den lysende Maj.
Men Moder var falmet og vaaredes ej.

Da greb mig om Hjertet Følelser milde:
Nu var det for hende i Livet saa silde.

Den Gang, hun var ung, da fødte hun mig.
Og siden hun falmed og vaaredes ej.

Jeg stirred saa højt, som Himlen sig hvalv,
men stille i Hjertet mig Graaden skjalv.

Jeg tænkte: »Du gode, du gamle Mo'r!
I Skjul har du virket som Myren i Jord.

»Fra Kinden var glat og Haaret sort
har du nuslet og puslet Livet bort.

»Du har nuslet og puslet saa mange Aar,
til dit Hoved fik mange hvide Haar.

»Til Smuld og Smaating bandt du din Færden,
at lægge mig tryggeste Grundvold i Verden.

»Saa hvil dig og glæd dig, gamle Mo'r,
før Nattesøvnen hos Moder Jord.

10

»Saa slip nu af Hænde Dagværk dit,
og lev engang stille og stort og frit.« - -

Men Moder hun drømte med Øjne milde,
hendes Vaardag var slukt, og nu var det silde.

Hun havde med Smaatings-Nisserne stridt,
mens Aarene randt. *Der* var intet frit.

Hun havde sin smuldrende Gerning gjort,
mens Aarene randt. *Der* var intet stort.

Hun havde med Døgnkævlet brudt sit Snille,
mens Aarene randt. *Der* var intet stille.

- -Nej, Vaaren var sejlet sin Solskinsvej,
min Moder var falmet og vaaredes ej.

Hendes Tanker øste af Døgnlivets Kilde,
hun nusled og pusled, skønt nu var det silde.

Hymne

De store Lysets Aander gaa
med Dæmring over Lande,
med Blæst fra friske Tankers Blaa
mod Dogmers døde Vande.
Det straal'er højt af Haab og Harm
i Aandens Østerlide -
og Gryet spreder dejligt Skær
om hver, der faldt i Lysets Hær
med blodigt Saar i Side.

Der fo'r saa mangel ensom Mand
sin egen sære Færden -
med Sjæl, der slog som Baal og Brand
11 omkring den vide Verden,
saa Dugning randt for skjulte Dyb,
trods tusindaarigt Mørke.
Man mødte frem med Hadets Slud
at slukke slige Aander ud,
men gav kun Flammen Styrke.

Mens deres Liv i sluttet Sum
sig ud i Fortid fjerner,
de ses i Sagnets Himmelrum
som store Morgenstjerner;
mens deres Fjender inderst ind
i evig Glemsel glide,
de selv i Himlens Stilhed staar
og skinner gennem tusind Aar
i Aandens Østerlide.

Pris være Styrken, *de* har spændt
mod Livets Løgn og Jammer!
De Sandheds Helligaand har tændt
som skære Pinseflammer;
den skinner foran Vej og Værk
i ædel Strid og Stræben
og døber Tanken i sit Baal,
saa større Tidens Tungemaal
kan dæmre os paa Læben.

Vor Gud skal være rank og stor -
han sidder bøjet, bundet,
med døde Slægters blinde Ord
om alt sit Væsen spundet.
Vi trænger til en Sommersang,
hvor Tonen glitrer gylden.
Vi folde vil vort Væsen ud
mod Livets frie, friske Gud,
saa Skønhed soner Skylden.

Solsangen

Nu hælder Europa mod Sol igen,
og Syden blæser paa Norden.
Fugletræk over Landene gaa,
Mulden lugter saa mæt og raa,

det kribler i Ryggen af Jorden.

Og Engen bli'r grøn, og Urten faar Køn,
og Arret af Brynde lider.
Nu trækker det op over alle Sted
igen til den store Frugtbarhed,
Genfødselsens svangre Tider.

Det bløder af Glæde i mit Sind.
Saa klare Dagene rinder.
Paa Marken staar Koen veltilfreds
og æder af det salige Græs,
som Solen gennemskinner.

Se, Træerne løves af ungt Begær.
Paa Brinken de Følfod bæere
en Blomst saa trodsig gul, som en Ed
mod Dagens solgrønne Herlighed,
at Ukrudt evigt skal være.

Se Fjordens dybe, svale Blaa!
Et Utal af faldne Brande
fra Baalet højt i Himlens Blaa
ligger og hopper lystigt derpaa.
Der leger Ild over Vande.

Der fløjter Fugl, der summer Insekt -
der ligger en Lykke forborgen.
Nu Kvinde og Hundyr, Korn og Siv
besvangres skal med det evige Liv,
som vaktet i Tidernes Morgen.

13

Det bløder af Glæde i mit Sind.
O Rigdom, hvori jeg svømmer -
Sol-Søvn, hvori jeg drømmer!
Der kommer en Tid, en underfuld,
da Græsset er grønt, og jeg er Muld.

Sommer

Der bølged Sommer-Salighed
fra Solens Flamme-Helved ned,
og Livet loved Jordens Navn,
mens lys den laa i Rummets Favn.

Og du, min kaade Hjertenskær!
du gynged mellem Havens Træ'r,
saa Luften brast i Gisp og Sus
ved dine Kræfters Sommer-Rus.

Den hvide Kjole fo'r omkring
forvovne Formers Buesving
i vilde Kryst og kaade Jag,
som stækket mine Aandedrag.

Og ved din Vigen og din Komst

der gynged Gren og Blad og Blomst
- -der gynged baade Dag og Duft,
og Skyer gynged gennem Luft.

Da gynged Sangen i mit Sind,
da gynged Sol, da gynged Vind,
da jog og gynged alt mit Blod,
og Stedet gynged, hvor jeg stod.

14

Jeg følte mig saa svimmelt stærk
som de, der evner evigt Værk,
og drømte, Verden drejed sig
om Blodets Dans i dig og mig.

Tilfældighed

Som et Udyr ligger en natmørk Sky
over Maanens Gry;
den holder mod Nord et Gab paa Klem -
der stikker en Spids af Halvmaanen frem,
den vokser af Gabet i Skyens Rand
som en gloende Hjørnetand.

Om lidt er vel Maanen en Maane,
om lidt er vel Skyen en Sky;
men de bliver det aldrig i denne Sang.

Du mørke Dyr i yderste Øst!
Hvad er din Lyst?
Hvortil skal du bruge den brændende Tand,
som lyser ud over Hav og Land?
Der rinder vel Rædsel og Hjerteblod
om Tanden fra Od til Rod.

Om lidt er vel Maanen en Maane,
om lidt er vel Skyen en Sky;
men de bliver det aldrig i denne Sang.

Jeg gav mig Tilfældigheden i Vold,
og nu er den Troid.
Jeg veed saa inderlig god Besked,
men føler som den, der intet veed.

15

Og er Maanen en Tand og Skyen et Dyr,
saa er Livet et Æventyr.

Om lidt er vel Maanen en Maane,
om lidt er vel Skyen en Sky;
men hvad rager det *mig* og denne Sang?

Middagshvile

Anders ligger i Karlerum,
Hestene stamper i Staldgulvs Sten,
Anders tænker paa Middagslum -
og paa andre Ting - og en anden een:

- - -

»Ellen rejste ved Høslætstid
hør, hvor den tuder, den Søndengalm
Ellen rejste ved Høslætstid
muggent lugter min Sengehalm.

»Luften er flimmet og blaaliggraa
Tvestjært falder fra Væggen ned.
Men hvad nu Ellen hun tænker paa,
Ellen enest i Verden veed.

»Som *hun* kunde rive Stubbene af!
Som *hun* kunde le En Sommer i Sind!
Men sløj var jo Lønnen, Husbond gav,
Og *hun* var jo snurr som en Hvirvelvind.

16

»Ellen rejste naa ja hvad saa?
Kæreste op og Kæreste ned!
Røgen blaaner hen i det blaa -
Hjerterne ryger i Evighed«

*
—

Før Daggrø

Det er silde paa Nat i sildig Høst.
Dybt sover Vande og Vinde.
Gryets Kilder fjernt i Øst
begynder snart at rinde.

Under Himlen hænger det hornede Næ,
det magre Næ,
smygende ind imod Busk og Træ
et livstræt Lys -

Et Lys, der hviler sig mildt og mat
Side om Side med tunge Skygger
tyst i Stilhed og Nat.

Dorske Stjerner med søvnigt Skin
bier paa Dagens Komme,
paa Solens Vagt.

I Bakkefodens Grønning,
der har jeg lagt mig ned.
Langs Muld og Mur og Mønning
ligger den svale Fred.
Og kun mit Hjertes Dønning
slaar højt mod Stilheds Bred.

17

Jeg føler, at Lyset det trætte
og Skyggen den løndomsfulde
har lagt sig tyst til Rette
paa mit Ansigt som paa Mulde. -
Her driver jeg og Jorden hen
i et Stænk af Evighed.

Torden

Aftenskæret er i Skyer begravet, -
dæmpet Dønnen høres over Havet.

Skyerne hæver sig med hidsige Kamme
som en Hjerne, hvis Tanker tit slaar i Flamme.

Som en Jættehjerne, der harmspændt higer
hen gennem Sommerens varme Riger.

Og Lynene sprænge i Natten ind
som gloende Splinter af staa haardt Sind.

Tordenen runger over Gaarde og Hytter,
Skyerne tale, og Jorden lytter.

Skyerne tungt over Jorden melde
Timen for Vejrets Enevælde. - -

Min Higen ænses intet og ingen,
Vejrets Kræfter strømmer under Vingen.

I Blinde spænder den Farten frem
over bange Sind og brændende Hjem.

Drømmer sig eet med de lynende Skyer
og tror, at Befrielsens Time gryer.

18

Augustnat

Marken dufter af modent Korn
en sildig Aften i Høst, -
op over Fjorden et Maanehorn
stiger i yderste Øst,
stanger ind i en liden Sky
et gyldentblødende Saar,
mens hen over Vover og Vange
Vinden vaklende gaar.

Langs Skoven fører den alfar Vej,
furet af Hjulets Fælg, -
Løvet gaber i Møde mig
med tusinde Skyggesvælg;
Skoven lurker med skumle Hvisk,
lumsk som en hungrig Trolde - -
jeg aner de Svælg saa dybe
som Helved og Hedenold.

Skyerne sejle i sindig Flok,
flade og sorte de ses,
den største ligner en Djævlerok
med en Taagefinne-Kres;
de strække gennem det Evigblaa
Luffer og Tunger ud; -
tyst mellem Skyernes Rande
kastes med Stjernes kud.

Natten rider paa Jordens Ryg
i Rummet sit Elverridt,
rækker sin Skaal, og jeg drikker tryg,
til Nattens Væsen er mit.
Elske dig Gud, min Hjertenskær!
Jeg elsker den store Nat,
rider med hende i underligt Vejr,
elverskudt, besat

Baalet

Luften var mæt af Mørke,
Jorden var tung af Nat.
Da tændtes paa Bavn et skinnende Baal,
og Blæst tog i Flammerne fat.

Gnisterne fæg som en Ildsne om
i Luftens stormfulde Øde;
Luerne sneg sig om Veddet og glammed
spottende Mørket i Møde.

Slog sig som vilde Vinger ud,
til Flugt mod Himlen vendte,
svøbte sig opad den bølgede Blæst,
som om det var Blæsten, der brændte.

Men Veddet smuldred i Ildens Vold, -
og just som dets Kraft var tæret,
fløj Flammerne bort som Aandesyn -

jeg saa kun Mulmet og Vejret. -

Som Baalet flammer min ensomme Sjæl,
saa Skær og Skygger skælver
vide ud i den vældige Nat,
der over mit Syn sig hvælver. -

Og medens Veddet som Aske sank,
og Natten faldt til om Skæret,
stod jeg og stirred udover min Død,
men saa kun Mulmet og Vejret.

20

Sagn

Det Barn, der dør inden Daaben,
kan ikke faa Himmelen aaben.

Det sidder nøgent i Nattens Vind'
og hulker for at komme derind.

Gaar der en Mand ad samme Sti,
ved samme Nattens Tid forbi -

da for hans Fod det bitte Barn
trimler af Sted som et Nøgle Garn.

Det klager og jamrer: »Mand, Mand!
Ord, Ord! -Vand, Vand!«

Det klager og jamrer i spæde Raab:
»Mand, Mand!-Daab, Daab!

»Jeg lider Kuld', og jeg lider Meen.
Av, der slog jeg min Kind paa Sten,
av, der stak jeg min Ryg paa Tjørn!

»Mand! Jeg har ikke Hjem og Sted,
vilde saa nødig i Helvede ned,
Djævelen er saa ond ved Børn«.

Det trimler hen over Sten og Knold,
Vejen er vaad, og Vinden kold.

Det trimler hen for hans tavse Fod,
omkring det klæber sig Smuds og Blod.

Det klager sig atter: »Mand, o Mand!
Kan ikke du døbe i Ord og Vand,
21 »saa tag mig om min arme Krop
og bær mig paa Kirkegaarden op,

»og grav mig ned, før Hanen kalder,
i Jord, hvor Kirkens Tagdryp falder.

»Kunde hænde, naar Præsten da nævner Guds Navn
inde i Kirkens viede Favn,

»at over den Jord, hvori du mig slap,
de hellige Tagbrynsdraaber drap -

»da gælder dette for Daaben,
og Himmelen lades aaben«. -

Er Manden ræd for det bitte Barn,
som trimler om i Skidt og Skarn,

og tør han ej give det kristen Daab,
maa det atter i Jorden uden Haab.

Sagtmodigt da klager det sidste Gang,
det lyder saa tungt som Vinden sin Sang:

»Der er Bølger om alle Strande,
hvi nægtes mig Daabens Vande?

»Kulden galer i Karme.
Hvor er min Moders Varme?«

Det stanser og hælder sit Øre ned
og lytter til Jorden:

»Tys! Nu galer Hanen den sorte.
Hvor er min hvide Skjorte?

22

»Og nu galer den gule.
Hvor er min Gravsens Hule?«

Paa Panden perler det Angstens Sved,
det lytter til Jorden:

»Og nu galer Hanen den røde
for Ilden under de døde.

»Ak - hist galer Hanen den blaa
blandt Himlens Stjerner smaa«.

Nu skal det skynde sig ned i Graven.
Det stenter af Sted, forrevet, forgrædt,
med Stenkast-Hop fra Plet til Plet;

thi snart galer Hanen den hvide
for Dagning i Østerlide.

Det grønne Foraar

Det grønne Foraar
med Sol i Sinde
er kommet til os
for Søndenvinde.

Af Engen aander
en Vellugt vide
i Blomsterdrifternes
Ungdomstide.

Den Muld, som Vaaren
nu atter arver,
er skjult af glade,
kokette Farver.

23

Om fine Blomster
letsindigt svinger
sig Sommerfugle
paa fine Vinger.

Mit Hjerte hilser
det foraaars-skære
med Ja og Amen
og »Lovet være!« - -

Paa grønne Agre
din Fod skal træde,
du friske, fagre,
min Hjertensglæde! - -

Jeg drømte

Jeg drømte, at jeg og min Hjertenskær
skulde fare til fjerne Lande,
hvor Solen var større, og Vaaren
bar rigere Løv om sin Pande.

Jeg drømte, at jeg og min Hjertenskær
skulde fare fra Hjemmets Stængsel,
og vi skulde Frihed finde
for al vor evige Længsel.

Saa sejlede jeg og min Hjertenskær
gennem Drømmens Nætter og Dage -
og vi skulde sammen bygge
og aldrig længes tilbage.

Vore gamle Guder som Klipper stod,
vilde stænge for Stavn og Færden -
24 vi lukte for dem vort Øje
og bad til den vide Verden.

Saa sejlede jeg og min Hjertenskær
vore fjendske Guder til Grunde -
og slog deres døde Tavler
med Ord fra levende Munde.

Saa sejlede jeg og min Hjertenskær
gennem Skum og skinnende Vove,
og trodsigt vendte vi Ryggen
til Guld og til grønne Skove.

I Landet, hvor vi vilde bygge og bo,
var der Ungdom og Vaar og Helse -
og Vækst i Klarhed og Skønhed
og Sjælenes frie Frelse.

Spillemanden

Ved Sommerfarvernes festlige Glans,
druken af Evigheds dybblaa Bæger
spiller Pan til en Galningedans.

Ung ligger Jorden under Himlens Blaa,
alle Vange grønnes saa vide,
dejlige Piger danser derpaa.

»Dans i jer dristige Sommerdragt,
Solskin skal svimle jer ind i Øjne,
Dansen skal gaa i knitrende Takt!

Dans, saa det suser omkring jert Sind,
suser, som hist, hvor Solskyen sejler,
dans, som I fo'r for en Hvirvelvind!

25

Dans, saa Blomsterne brister i Blod,
hvor jere fejende Fødder farer!
Dans, saa I synker ned for min Fod!«

Fløjten tav. Deres Sjæle han skuer
skælte Farvel i leende Vaande
hen gennem Lemmernes bævende Buer.

Straks han en knivskarp Tone stryger
ud af en Fjol med en eneste Stræng,
og med et Hvin deres Sjæle flyger -

Flyger som Avner mod Himlens Sol,
flyger som Avner for evige Vinde
i Sommerdagen, der leves i Blinde.

Nornerne

Den Sang gaar det aabne Blaa i Vold,
som Vindenes rige Slæben.
Jeg synger for Hjerte og Sten og Trold,
hvad Livet har lagt mig paa Læben.
Der snurrer den Sol, den Helvedes Brand,
i Rummets gabende Kulde -
og heder til Dis al klar Forstand
og ægger Kød og Mulde.

Om Morgenen stiger et Brandskær op,
som fra en Dommedags Vaade.
Der løfter sig Kvidder fra Tue og Top
til Lov for Guds Sol og Naade.
O - evige Afstand, du mildner alt,
du er som Alkærlighed selve!

Det Hul, hvor vor Stjerne falder og faldt,
det ser vi som faste Hvæleve.

26

Om Aftenen daler et Brandskær i Vest
- vi staar som en Lykke os hændte -,
det ses, som i jagende Østenblæst
det ganske Amerika brændte.
Men Jordan løfter sin tunge Ryg
og drejer os dybt i Skygge,
og skænker os Natten med Søvnens Bryg
af Drømme, skønne og stygge.

Nornerne holder i Evighed
den store Rok i Drejen;
de svinger Mælkevejen,
saa Syv-Stjernen piber derved.
»Saalænge Jordetenen gaar«,
det synger de højt paa Stade,
»skal Sommer og Høst, Vinter og Vaar
i Evighed ej aflade«.

Saa spinder de Livets Skæbnetvind
i Lag om Jordens Sider.
Vi maaler en Stump af det dyre Spind
med tusindaarige Tider.
De spinder Liv af Mulde og Vejr -
de tvinder Søvnens saa trolig
sammen med Traaden i Stjernesvær,
i Midnat mørk og rolig.

--

De spinder det frem mod den store Sum,
alt det, som af Kloden evnes.
Den lille Jord i det store Rum
skal stedse rundere jævnes.
Der styrter Tinder med Brist og Skrald,
og Muld med Floderne skylles.
Alle Bjærge de staar for Fald,
og alle Dale skal fyldes.

--

27

Aften

Det damper af Eng, det skinner af Dugg,
og Vandene slumrer i vage Vugg.

Der daler Fred over Jordan ned
og over mit Hjertes Ensomhed.

Den glider saa sagtelig fra det blaa,
hvor evige Verdner lydløst gaa.

Min Sjæl er af dybe Drømme fuld,

den spejder og lytter over Mark og Muld.

Og Dæmringen drømmer i Vest og Nord,
og Smaaskyer sover højt over Jord.

Jeg renser mit Blik i Himlens Blaa
og gemmer i mit Sind alt fagert, jeg saa.

Højsang

Opstandelsen svulmer
gennem døde Skove,
brister frem til Liv
i Knop ved Knop.
Den hele Vinter Skovene stod
som Dødningefylker
af graa Skeletter
med vredne, knoklede Grene.
Da kom fra det høje
Opstandelsens Kraft
og fra Dybets Aarer
Opstandelsens Saft.

28

Der gik Skabelsens Dage over Jorden,
der gik Lysets Bliv:
»Bliv Grøde! Bliv Liv!
Bliv Skønhed, du friske,
alle stærke Drømmes Moder!«
Lad mig love, lad mig prise
i ærbødige Rytmer
dig, min Hjerteglædes Rodmuld,
dig, min Hjerteglædes Solhvælv!
Højlovet - Halleluja! -
være Jorderiges Vaar!

Skarer af udspændte Vinger
ror i den lysende Luft.
De sol-kære Fugle
med Soltiden komme;
de vil synge, de vil kviddre,
de vil elske, de vil yngle
under Løvsales Hvælvinger -
hil deres Kærligheds Id!

Jeg hører Hannernes Højsang klinge:
»Kom, elskede Hun! Det er Vaar!
Du kan tro, der er Varme under min Vinge,
og mit Hjerte med Elskov slaar!«

Hellige Vaar!
Giv ogsaa *mig*, giv *mig* igen
min fagre Kærlighed!
Giv mig min vilde Lyst igen,
og tag for den
min lunkne Hjertefred! -

Lad mig love, lad mig prise
i ærbødige Rhytmer
dig, min Hjerteglædes Rodmuld,
dig, min Hjerteglædes Solhvælv!
Højlovet - Halleluja! -
være Jorderiges Vaar!

Der gaar Skabelsens Dage over mit Hjerte -
der er Kys i mine Tanker,
der er Kys for tusind Læber,
for tusind Blomsters Blade,
for tusind skønne Kvinder!

O - hvilken Bølge for en eneste een,
om hun dukker sig deri,
inden Vaaren er forbi!
Skøn Jomfru! Tør du færdes,
hvor *jeg* baner Vej?

Al Jorderigs Ungdoms Attraa sig slynger
omkring mine Tanker som Elvertaage,
saa Sind og Solskin og Himmel gynger,
mens drukne Sanser kogler og synger:

Hvad skal Lin om fagre Former
al den lyse Nat i Vaaren?
Hvad skal Tvang, hvor Længsel stormer,
ungdomsbaaren, høvdingkaaren?
Se til Fuglen under Himlen!
Se paa Vang til Blomstervrimlen!
Himlens Fugl og Markens Lilje
følge deres Ungdoms Vilje
hele Vaaren! -

Skøn Jomfru! Din Færden
følge min Vej!
Mit Væsens Hvælv
er et flammende Skælv -
jeg er mer end en Verden -
med min Vinge over *dig!*

Vi vil sorgløst trampe Slangen under Hæl
mellem brunstige Blomster i Enge!
Jeg elsker baade dit Legem og din Sjæl,
men veed ej, hvor sandt og hvor længe. - -

Lad mig love, lad mig prise
i ærbødige Rhytmer
dig, min Hjerteglædes Rodmuld,
dig, min Hjerteglædes Solhvælv!
Højlovet - Halleluja! -
være Jorderiges Vaar!

Atter vil den sagte komme,
Tiden, da min Sol er omme,
da min Tungsind holder Vagt
over Jord i Dødens Magt - -
naar Fuglene er fløjne -
naar Violerne ligge
med brystne Øjne - -
naar Stormen hvæsser Skumkam
paa Vandenes Flade -
naar Stormen dømmes Dødsfald

over Rosernes Blade - -
naar Løvet gulner
og Døden dæmrer
over Skov og Vænge,
over Agre og Enge.

31

Men *nu* vil jeg love
i ærbødige Rhythmer
dig, min Hjerteglædes Rodmuld,
dig, min Hjerteglædes Solhvælv!
Højlovet - Halleluja! -
være Jorderiges Vaar!

Vintermorgen

Klinterne blaaner i Taage -
og Vintersolen, der stiger fjern,
ligner en Plade af glødet Jern
frossen Sne under Skoene knirker,
og alle nære Skrænter ser ud
som Ruiner af kalkede Kirker.

Isen ruger paa Vande trindt,
som var Bølgefladen stivnet til Flint
i en mørk, forbitret Stund.
Jeg føler mit Sind af Kulden tynges,
Rimen stænker med graat mit Haar,
hen over Sti som en Gubbe jeg gaar,
vil atter ved Sol forynges.

Hen over Sti som en Gubbe jeg gaar
mod Byen, bag hvilken Bakkerne slaar
en Bue, aaben mod Fjorden.
Og Byen er dybt under Taagen sænkt
som Sodom under det døde Hav;
den røber sit Liv alene
ved Vognes Rullen og Hestes Trav
paa Gadernes haarde Stene.

32

Da aabnes Bakkernes Taagevizir,
og Stadens Rygning sig rejser,
hvor Menneskestolthed knejser
i ranke Tinder og Spir.

Solen brister i tindrende Brand -
det blaa over Jorden spændes.
Jeg strækker min Aand over Luft og Land,
til Tankerne flimre og blændes. -

En tungsigdig Sommermidnat -

En tungsigdig Sommermidnat
stod jeg under Skovens Bryn.
Stormen gennem Løvet sled sig
frem i vild, fortvivlet Styrke,
saa at Skoven haabløs vred sig
om sit Indres tunge Mørke.
Alle Stjerner stirred sløvt,
som de ikke ænsed Jorden.

Og igennem Markens Grønsvær
sived hen et Sorgens Sus,
evned ingen Dugg at græde,
isned Urt og Blomst til Roden, -
vilde jeg ad Vangen træde,
klamred Græsset sig om Foden,
klamred sig, som hvert et Straa
skjalv for Livet, angst og ensomt.

Frem mod Himlens Dæmringsdrømme
stævnte stormblaa Skyers Tog
fjernt i Natten, dybt i Nord. -
Vejrets Veer efterhaanden
strøede ud mit Jeg om Jord, -
33 pinte sig igennem Aanden,
som de sled og sønderrev,
til den eet med Verden blev:

- en tungsigdig Sommermidnat.

Pan

I Universets evige Blaa,
hvor Kloderne tavst om Kloderne gaa - -

i Jordens Luft, hvor Torden og Storm,
Solskin og Slud som Stemninger skifter,
mens Skyerne skifter Farve og Form
og jages af store, urolige Drifter - -

i Kræfternes Løb ad Lovenes Vej,
manende Jordlivets mylrende Kuld
af Muld, over Muld, i Muld - -

jeg aner en Gud, et evigt Jeg,
der har Nerver i Klodernes Indre
og i Slægternes Marv,
og hvis Evner fra Solene tindre,
og hvis Væsen er Væsnernes Tarv.

Han vakte Fædreneres »hellige Ord«
i Tanker, der spurgte Himmel og Jord;

han vakte Tvivlen i Sønnernes Sind
og aanded Fornyelsens Østenvind
over hæmmede Evners Ranker - -

34

og Higen mod denne al-rige Gud
strømmer som en Sankt-Elmsild ud
fra Tinderne af alle Folkeslags Tanker.

O Livets Mester!

O Livets Mester! Sænk mit Syn
i Alnaturen dybt!
Der flammer evig Klarheds Lyn
i skjulte Kræfters Krypt.

Med Øret vendt fra Døgnets Skraal
jeg stundom tror at fange
et anet Aandens Modersmaal
i fjerne, dunkle Klange.

Mit hele Væsen klynger sig
til Himlen og til Jorden
og føler, *alt* forynger sig
i evig Verdens-Vorden.

Mit Væsen higer grønnende
mod Verdens Hjertekamre,
hvor *dine* evig-dønnende,
vulkanske Pulsslæg hamre.

O Livets Mester! Sænk mit Syn
i Alnaturen dybt!
Der flammer evig Klarheds Lyn
i skjulte Kræfters Krypt.

35

Foraarsmorgen

Storken og jeg gaar Morgentur
og veksler et Blik iblandt,
mens Solen tøvende staar paa Lur
paa Jordens yderste Kant.
Over Græs og Muld, af Væde mæt,
ligger Skinnenet spinkelt og let,
men slebent blankt over Kærene.
En vældig Orm fik Storken ædt

med Næbet i Muld til Fjerene.

Storken og jeg gaar hver sin Vej,
men mødes nu og da.
Den ene spørger den anden ej,
hvor Fremmedkarlen er fra.
Solen vover sig ud i det blaa,
Mulden lugter saa frisk og raa
af indre, graadig Grøde.
I Dag vil Folk af Senge opstaa,
som om de stod op af Døde.

Storken gaar med sin Skygge paa Slæb,
skræver over en Knold,
stanser og snyder sit muldne Næb
og flyver Dagen i Vold.
Ræven lusker med Smil fra Gaard,
som havde han smagt baade Vinge og Laar,
mens Bonden sov hos sin Kone.
Den store Soltrold har brygget Vaar -
vi er i hans Æventyr-Zone.

36

Middag

Et heftigt Ildstænk mod det haarde Blaa
staar Middagssolen hed i strittende Straalen.
Den tørre Muldbrink er saa pulvergraa,
Insekter summer over Agerkaalen.

Den stille Dag sig strækker vidt og højt.
Omkring mig Myg og Sommerfugle svirrer.
Fra Luft og Løv der pibler klare Fløjt.
I glarfin Dis de fjerne Flader dirrer.

- -

I Søens blanke, afmagtstunge Vand
staar Fisken stiv og dum fra Gab til Hale.
Nu slog den Snuden mod den bratte Strand
og nøs og dasked hen i Dybets Dale.

Der ligger den paa Bund i Søen klar,
og fra dens Snude gaar tilvejrs en Boble:
den stirrer op mod Overfladens Glar,
hvor Solen gynger som en ildgul Gople.

- -

En Bondepige sidder i en Grøft -
med korte Særkeærmer, nøgne Arme.
Man ser det øverste af Barmens Kløft -
der ligger Draaber, Sol og Kødets Varme. - -

Det er saa varmt og godt ved Muld og Strand.
Det er en Sommerdag i Danmarks Land.

37

38

Dagene udkom i anden halvdel af november 1905, kostede 1 kr. og omfatter 64 sider. Stregerne på

omslaget måler 65 mm. Omslagets 2.-4. side rummer anmeldelser af Jord i uddrag og oplyser, at forlagsboghandleren nu er Hans Riegel, Lemvig. 1 Dagene, Viser og Digte. I Kommission hos Hvidehus Boglade, Vejle. 1905. 2 blank. 3 titel (= omslag). 4 Trykt i Lemvig Bogtrykkeri. 5-59 digte. 60 blank. 61-62 Forklaring paa jydsk Ord og Talemaader. 63 Indhold, derunder: Titelblad, Tegninger og et Træsnit af Forfatteren. 64 blank.

Strandvalmue

Strandvalmue,
Blomsterlue,
Blomsterlue ved Bredning blaa!
Du blusser paa skønne,
stridbart grønne
Planter, der modigt i Sandet staa,
fjedrende stinde
mod salte Vinde,
salte Vinde fra Bredning blaa.

Strandvalmue,
Blomsterlue,
Blomsterlue paa nøgen Strand!
Fra grønne Tander
dit Gule bander
paa Livets Ret imod Sø og Sand.
Fjernt fra de fagre,
fede Agre
staar Du som Kætter i Verdens Ban.

Blomst ved Bredning,
Plante-Hedning!
Over Dig flagrer den friske Dag.
Dit salte Væsen
med Søvinds Blæsen
mødes i indre stridt Behag.
Stundom vel svier
Roden, der dier
Strand, som slubrer i Bølgeslag.

Strandvalmue,
Blomsterlue,
Blomsterlue ved Bredning blaa!
Bondemand's Datter
med hvippende Patter
ser du forsigtig i Badet gaa.
Flyndren glider,
Krabben bider,
Krabben bider i Pigens Taa.

Blomsterflamme!
Bølgens Kamme
hvassere tirres mod Efteraar.
Frø bliver modne.
Frugter skal raadne.
Mændene ud med Leerne gaar.

Stormene lange
omkring din Tange
slukker dit sidste Blus for i Aar.

1905

Vinternat

Den høje, bitre Vinternat
sig hvælver med sin Kulde
som en uhyre Paddehat
over de tykke Mulde.

Med stivnet Skin paa Vægterpost,
med Lys, den kun maa laane,
hænger deroppe i Himlens Frost
den haarde, døde Maane.

41

Og knortet Jord, hvis Kulde gik
dybt ned om Frø og Kerner,
møder saa mangt et pigget Blik
fra Rummets onde Stjerner.

En lang og langsom Nattevind
langs Vejens Ledningstraade
synger igennem Landet ind
en ny og navnløs Vaade.

Smaahuse hælder sig mod Skrænt,
forknyt, i kuldskeer Krykken.
Gaardene ligger indadvendt
og vender Verden Ryggen.

De slukte Ruder, Egnen rundt,
er tykt med Is bestrøgne,
stirrer saa vist mod Horisont
som stakkels stærgraa Øjne.

Forhærdet Skin og Skygger staar,
en størknet Vemods-Dvale.
Jeg er vel ej en død, der gaar
i Underverdens Dale?

Hej ... Jordens Runding drog et Suk,
der sprængte Søens Panser
med Lyd som et hastigt Gennemhug
bag Bakkers Ekko-Skanser.

Et Latterskred i Søvnne lød
fra Dybets Trolde-Alkover ...
Ligger i Muld og mørke Skød
et Sejersskrig og sover?

1905

42

Vesterhavet

Jeg stod en Vinterskumring i Bovbjerg Skrænt.
Et stormhidset Helvedhav laa under mine Fødder,
Ildsøernes kolde Ætling, det Lavlands-Element,
der knækker Skibes Staalskal, som vi knækker Nødder.

Krumryggede Bølge-Udyr fra Horisonten brød.
Med salte Fræs de stampede sig over de lange Revler.
Rygende og kogende, som Bunden laa i Glød,
stormede de Brændingen og sled hinanden i Trævler.

De raste om Vragenes Ribbens rustne Staal,
der stritter op af Sandet, som Arme i Nød sig løfter.
Bidder af Skræntens Lerskorp forsvandt i det vaade Baal.
Lange, lystne Tunger slikked i alle Kløfter.

En Sodomias Røg og Ross over Havstokken drev,
mens de Uhyrer brødes om Bovbjergs Knolde.
De stiveste Stenskrig i Øret stak og rev,
som boret ud af Halsen paa Tolvhestes Trolde.

De Skrig de vækker Minder i Menneskets Bryst
om en brændende Kamplarm i Tidernes Dugning,
mellem Kulde og Hede, i Rædsel og Lyst.
Jeg mærker som en svimlende Solmoder-Drugning.

Paa Solen raser Ild, som paa Jorden raser Hav,
der gaar Brandfogs Brænding mod forkullede Kyster.
Den hvirvler sig endnu om sit himmelske Nav
som et fraadende Stjernebaal, en Vaade af Lyster.

1905

43

Maj

Nu leger Lam og Børn med kaade Spræl,
Insekter snurre gennem Luften vide.
Vi køre lystigt til den lyse Side
paa Solsystemets store Karussel.

De grønne Farver op af Mulden skride,
en saftig Drømmefryd mod Solens Brand
her fra min Fod og til min Verdens Rand.
Og Livsens Grønt brød frem af Træer stride.

Der lokkes lystne Dryp fra Koens Tand
ved Græssets Lugt. Og vævre Katte klavre
i Hylden op mod Fugletriller favre.
Og Pigen rødmer for den unge Mand.

To gamle Ægtefolk om Huset stavre.

De sætte sig paa Sønnensønnens Harv
med Minders Efterlyst i magtløs Marv
og ser paa Bondens Sæd og Lokes Havre.

Den Stjerne-Lap, de tog og gav i Arv,
er Hjertet kær, skønt Legemet blev krummet,
forrejst paa Jordens Kurver gennem Rummet,
og har til Vækst og Fremtid ingen Tarv.

En Krøbling, knækket ved et Hestespark,
har lagt sig under Diget hos sin Krykke
og digter søde Vers, han lader trykke
og sælger rundt blandt Bønder Ark for Ark.

De unge Piger sig med Blomster smykke
og skære Hjerter ud i Træers Bark
og smile ved, at hver en Urt paa Mark
forsigtig aabner Kønnen for sin Lykke.

44

I Grøftekantens mest fordrukne Grøde
ligger et Udskud, evig Optimist,
som, overspændt af Foraarsfryd, tilsidst
paa Jordens Sundhed drikker sig til Døde.

Vellystig yppigt Æbletræet staar,
de bløstertunge Grene døsigst dovne
og blive daglig mer og mer besovne -
o hvilket Svangerskab! o hvilken Vaar!

Igennem Engen blinker Aa og Strøm,
der gyldent Fjord og Søer sammenkoble.
Om alting hvælver, spændt af Sol og Drøm,
sig Himlen som en bristefærdig Boble.

1905

Stille Midnat

Op af Jorden
stirrer Fjorden
i stumt fordybet
hypnotisk Daanen
mod Midnatshimlen
med Stjernevrillen
og Halvmaanen.

Hist paa et Vrag,
mod Grundene kærtret,
siddet Søfuglen
og tror sig Centret
i Himmelkuglen
og Evigheden.
Himmel foroven.
Himmel forneden.

45

Dybt i Skoven
fra Krat til Krone
ej Sus, ej Tone,
ej Vift, ej Trille ...
Dybt i Skoven
som Døden stille ...

Over Engen
saa sart en Duften
hviler sig tyst
i Natteluften.
Ej Straa, der bæve ...
Næppe et Ryst
i Spindelvæve ...
Ej Myg, der summer ...
Kun Slummer.

Fjernt og nært
saa tyst og sært,
saa dybt og sælsomt
halvmaane-skært ...
Over Dal og Banke
en spinkel Tanke
af Skin og Skygge.

Sindet føler
det dødsens-tavse
som flygtig Pavse
i Livets Væren ...

Sindet lytter,
som om det vented
fra Firmamentet,
hvor Verdner vandre

46

Bane om Bane,
et Bud saa lønligt,
saa ingen andre
maatte det ane.

1901

Ved Fjorden

Jeg elsker de kløftede Bakker,
hvorunder min Barndom Lyset saa',
hvor Skygger med Tænder og Takker
før Aften langt over Agren laa.

Om Morgenen flunked en gylden,
skællet Solhud paa Fjorden der.
Og Killingen lumsked i Hyliden,
men fik nok hverken Fugl eller Fjer.

Jeg saa paa Vandenes Slikken
om glatte Sten paa den lange Strand.

Jeg hørte den klingre Prikken
af Tordenregn i et stille Vand.

Jeg sejled, hvor Fiskene svømme
paa farefuld Færd blandt Fristerens Agn.
Jeg lytted til Bøndernes sære Sagn,
der minder om onde Drømme.

Jeg husker vor gamle Vaaning,
hvor vilden Malurt groed i Mur.
Taget var grønnende Skraaning.
Det Hus var et stenet Stykke Natur.

Om Syliden var der saa frodigt
af grønne, fligede Urter smaa.
47 De vokste nøjsomt og modigt
og lod sig med Taalmod træde paa.

Og Sommerregnen ved Gavlen
skralded i Tordenskræpperne rap,
mens Tudser med barnlig Kravlen
slæbte de kolde Maver i Sjap.

En susende Fuglesvæven
var der ved Stranden i Sommervej.
Og Frøernes knabrede Dræven
om Aftenen lød over Eng og Kær.

Med Grøde i Sindenes Rødder
leged vi Børn ved det høje Korn.
Vi sprang paa hærdede Fødder
blandt Gærdernes Tidsler og Agertorn.

Jeg tænker paa Høstens Tider.
Fader førte de buede Hug
ind imod Agerens Sider.
Kornet faldt under tørre Suk.

De mindede om Døden og Veen.
Moder samlede Skaaret i Neg.
Og Fader hvæssede Leen,
saa Eggen arrigt mod Strygen skreg.

Snart trak jeg af Sted med Kvæget
og fæsted hvert Høved ved sin » Hæl«.
Snart lød gennem Faarebræget
et helligt Krav til min Hyrdesjæl.

Jeg løb mellem Bakken og Fjorden
omkap i en overmodig Hast
med Skyernes Skygger paa Jorden,
Smaadyr under Foden som Bobler brast.

48

Jeg lytted i Aftensvale,
naar hele Naturen andægtig holdt Mund.
Kun fjernt i krogede Dale
vuffed en underjordisk Hund.

Min Sang er en Mindekæde.
Jeg gjorde den gerne altfor lang.
Hvert Vers er en gammel Glæde,
jeg værner om gennem Tidens Gang.

Eftersommer

Nu er det sildig Eftersommer.
Farver bliver saa visdomsklare.
Sundhed ældes i Renheds Ro.
Kornets Stængler er stubbede Tommer,
stikker Poten paa flygtende Hare.
Græsset vil stedse for Guds Skyld gro.

Græsset om Jordens krumme Rygge
vækker grønne Alvor i Sjæle.
Vinden klager i Sprække og Fals:
Natten lurer i Dagens Skygge,
Døden løber i Livets Hæle,
Lidelsen hænger om Lykkens Hals.

Skumle Byger med glanende gule
Uvejrshatte i Bule ved Bule
stamper af Sted paa tykke Hagel.
Anelser skjærer i Græsset paa Toften.
Bygerne bærer vel skjult under Koften
kolde Tordeners dumpe Slagel.

3/10 1905

49

Staden i Østerled

Der er en Stad i Østerled
med Taarn og gyldne Tage.
Der drypper Evigheden ned
i gode, gyldne Dage.
Jeg sværger dig ved Himlens Blaa:
did skal du aldrig, aldrig naa.

Der leges trindt om Murens Ring
i Lykkens Barnelatter.
Algodheds Høvder gaar omkring
med gavmildt aabne Patter.
Du smed vel glad i Havets Blaa
dit Gods og Guld for did at naa.

Der bærer alle Blomster Frugt,
og alle Rødder glædes.
Og Græsset med den svale Lugt
gror frem saa rask, det ædes.
Alt Folk og Fæ i alle Land
maa længes did med vaaden Tand.

Der vokser ingen Smertens Tjørn,
sker intet Skræmsels Jærtegn.
Og der faar alle Piger Børn,
og alle Mænd faar Kærtegn.

Og Troskab er et ukendt Ord,
hvor intet skinsygt Hjerte bor.

Hvad? Gik din Længsel i min Saks?
Da husk: om did du naaede,
du fik et Spark i Enden straks.
Men trøst dig, thi jeg spaaede,
jeg svor dig til ved Himlens Blaa:
did skal du aldrig, aldrig naa.

10/7 1905

50

I Cirkus

Naar Dag paa Dag forstandig gik
i Kampen for de høje Maal,
at skaffe Klæder, Mad og Drik,
at kaste Ved paa Selvets Baal,
saa vi kan holde længe ud
til allehaande Pligters Bud,
at øve Værk, som smuldrer hen,
saasnart vi vel er Jord igen -
da er en Cirkus-Aften,
en Flammedaab for Kraften,
et Bad, hvor Sjælen syder
i lønlige Processer,
som Sejd i Heksegryder
ved gamle Djævlemesser.

Musikken styrter ud af Horn
og alskens Instrumenter,
som Hagelbyggers tunge Korn,
som Vrøvl af Klownens Hals.
Og Dyr og Daarer, samlet rundt
paa alle Kontinenter,
de skabe sig og piskes rundt
i Vanvids Reel og Vals.
Hurra, Hurra, Hurra!

Jeg mærker i det vilde Styr
endnu i mig det vilde Dyr,
den Urskovs-Hylets Sfære,
hvor Poesiens Frø var lagt,
hvorfra dens Vækst blev langsomt bragt
ved onde Øjne, Tand og Kniv
til tæmmede Vokalers Pragt,
til sirlig Sang om Død og Liv
og kom saa højt i Ære. -

51

Nu farer fire Heste ind.
Musikken er en Hvirvelvind
i vildest Fald og Stigen,
en overdaadig Skrigen
af Luft, der pines gennem Rør,
af Tarmestreng, der slides mør,

af Nerver, som den Onde klør.

Nu knalder Pисken haardt.
Musikken et andet Tempo faar.
De fire standser kort.
De pludselig Nakken i Vejret slaar
og rundt i Manegen paa Bagben gaar
til Trommer og Horn og Trompeter.
De gaar som i mystisk Herredom,
i Overnatur, der minder mig om
de fire store Profeter. -

Slaa Heste, Klowner, Djævle løs
med Larm fra alle Sider!
Hurra for hver en hastig Tøs,
der rundt Manegen rider!
Det er som vilde Kværne
roterer om min Hjerne.
Hvor er min lille Kerne?

1904

Reformatoren

Tys! Sæt dig hos os! Fra et Hul i et Skæg
flyver heftige Ord gennem Salen,
og Meninger laskes mod Dør og mod Væg,
og Livssynet løftes en Alen.

52

Kom! Skynd dig! Og hør, hvor det knalder i Luft
med Sandhed - i løse Patroner.
Her smaddres der Drømme med Brølfornuft.
Her skydes der Myg med Kanoner.

Han skælder forstenede Tusindaars-Mænd,
som staar paa de Tusindpunds Sokler
og vender det døveste Øre til Skænd,
forglemmende Knipler og Knokler.

Hvad! Knurrer I, Folk? Slog han Hul paa jer Gud?
Kom der Spyt paa jer lutherske Mening?
Tilgiv ham. Han vil, I skal hugge ham ud
i en overnaturlig Forstening.

10/7 1905

Nabostjerner

Her har man alt længe troet,
at Planeten Mars var beboet.
I Kikkert af større Kaliber
har den nemlig vist nogle Striber,
der saa' saa fornuftige ud,
at de næppe var skabte af Gud.

Paa Mars har man forhen troet,
at Jorden vist var beboet.
Det Skøn man dog maatte forlade
med den Motivering - ak ve:
at der paa dens Overflade
var intet fornuftigt at se.

16/8 1905

53

Jens Højby

Fuglene stige og svinde
ind under Skyernes Uld.
Ormene bore sig, blinde,
gennem den mørke Muld.

Langsomt Skæbnerne tvindes.
Øjeblikkene gaar.
Enkelte Stunder vi mindes,
spredt, i enkelte Aar.

Lys og Mørke har hersket
skiftevis i hvert Døgn.
Blev Sandhed i Langhalm tærsket,
jubled vi over en Løgn.

Jag af Luner og Briser.
Idelig Bølgegang ...
Efter de muntre Viser
gør vi en sørgelig Sang.

Dagen sin Rigdom naadig
mod levende Øjne vender.
Ormene higer med graadig
Blindhed i begge Ender. -

Paa de velsignede Agre
trives de frodige Køer.
Ensom ligger den magre
Bonde Jens Højby og dør.

Mager det var han saalænge,
skønt han tærede kendeligt
paa Kvæg og Marker og Enge.
Hvo æder sig fra sit Endeligt?

54

Han dør just ikke af Alder,
er kun et Halvhundred Aar.

Des mere kedsomt det falder,
og trægt og langsomt det gaar.

Han ligger i kalket Kammer,
ser med dogrende Hjerne
ud gennem Rudernes Rammer
hen i det drivende fjerne.

Vender omsider Bagen
med et taalmodigt Besvær
til sin Kvadrat af Dagen,
mens han fordøjer et Skær.

Hvert et Skær over Himlen
vækker bestemte Minder.
Levede Timers Baggrundslys
inde i Hovedet skinner.

Han mindes den Ungdomshaaben,
der spørger i Midnatsdrøm -
en Seen Himmelen aaben
bagved en Kjølesøm.

Hun, som han højest ophøjede,
sejled for vildfar Vind.
Hun, som med *ham* sig nøjede,
blev en krasbørstig Kvind.

Lad Knægtene knubbes om Glæde,
der vindes i Tøseleg!
Han har opgivet at æde
og ligger paa Dydens Vej.

55

Han føler ej mange Piner.
Han følger i Ensomhed
Vinduets skiftende Miner
og Mindernes løse Skred.

Han husker ogsaa, hvorledes
hans Moder, da han var Dreng,
laa Aar igennem og sledes
af Sygdom i samme Seng.

Ja, ja. Det Liv, som man sanker
sig møjsomt sammen paa Jord,
falmer til blege Tanker,
som i Ens Hoved bor.

Edderkopperne kravle
rejsende op og ned
ad Væggens hvidtede Tavle.
En Mus ved Døren bed.

Fra Revnen, vidt forgrenet,
i Væggen, ved Hjørneknækket,
falder Klør-Attenbenet
ned paa Pudebetrækket.

Han husker, at da hans Mo'r laa svag
her i den samme Seng,
kaldte hun paa ham en Dag:
»Kom herhen lille Dreng!«

»Se, hvad er det, som pirker
»her paa min venstre Side.
»Det er ved at gøre mig ræd.

»Det vilde jeg gerne vide«.

56

Hastig til Sengestok
lille Jens Højby løb.
Det var en Tvestjært-Flok,
som paa hans Moder krøb.

Han fik ondt i sin Sjæl.
Dyrene løb paa hans Mo'r,
som naar man letter en Fjæl,
der længe har ligget mod Jord.

Naa jaja. Herre Gud.
Kravler det lidt under Uld,
værre det er med alskens Kravl
nede i Sengen af Muld.

I Gaarden stryges en Le med Klem.
De lange Staalstrøg hvæse.
Stift krummer sig Lyden frem,
som snydt fra en næb-lang Næse.

Riven skraber mod Gavl.
Kløvren er tjenlig til Slæt.
Andre skal fælde Jens Højbys Avl.
Selv er han altfor træet.

Karlen hujer paa Pigen.
Nu skal de følges af Sted
ned for at meje ved Sigen.
Kom det Jens Højby ved?

Fluerne om ham summer.
Lydens løsagtige Spind
hilder i Slør og Slummer
Jens Højbys flakkende Sind.

57

Han drømmer om Velmagtsdage,
og det i sit Ansigts Sved.
Det rækker i Leens Knage,
saaledes mejer han ned.

Men længe sover han ikke.
Han vaagner skuffet og træet.
Paa Panden Fluerne prikke.
Han blev ej færdig med Slæt.

Han ligger i Afmagts Hede
og drejer sig lidt omkring.
Solen er ikke nede.
Alt lader som ingenting.

Han giver sin vaade Pande
et Strøg af sin haarde Haand.
Han pirker ved Livets Tande
og strækker et Senebaand.

Han ønsker, mens andre jage
mod kommende Tidens Svøb,
at skrue Jorden tilbage
en tredive Solomløb.

Dog hvad ... Den vilde jo rende
igen som før af Sted.

Og naar de Aar var til Ende,
hvad var da vundet derved?

Saa kunde En atter ligge
her i den samme Seng
og rundt i Krogene kigge
og huske paa noget iflæng.

58

Langsomt fremad der vindes,
men naar En Dødslejet naar,
kan i et Nu man mindes
hele det Slæb af Aar

Alt, hvad der blev tilbage,
er kun en Eftersmag.
Den er lidt flov at smage.
Jens Højby gaber i Dag.

Andre gøde og grave
og vente paa Frugt og Frø.
Hele *hans* Livs-Opgave
er nu at ligge og dø.

- Med Skrue bag i Skuden
styrer et Spyfluejærn
hovedkulds imod Ruden.
Stop! Du slog nok din Stjern.

Bagved sit stille Garn
haaber Edderkoppen:
»Bare jeg havde det Skarn.
Den Satan har Sul paa Kroppen.« -

Vinduet falmer omsider.
Tusmørkevidder høres.
Nu er det nok ved de Tider,
Sol over Havet føres. -

Konen kommer at spørge
til, hvorledes det gaar.
Hun bliver fed af at sørge.
Hun har lidt færre af Aar.

59

Jens Højby faar Mælk at drikke.
Hun sidder paa Sengestok.
Meget taler de ikke.
De *har* jo talt mer end nok.

»Aaja. Nu tænker jeg, Karen,
du snart skal blive mig kvit.
Du kan, naar du skynder dig lidt,
nok lokke en anden i Snaren.«

Igen dette Vrøvl. Jo Tak.
Hun tager sin Kande ved Tud.
I Tavshed vrikker hun ud.
Det svier ej mere, det Hak.

Saa angrer Jens Højby. Hun var
dog den af Menneskeskaren,
der flest af hans Byrder bar.
Han stønner: »Karen! - Aa Karen!«

Men hun er jo gaaet sin Vej.

Der er kun den tætte Dør.
Den hører og svarer ej.
Han skulde betænkt sig før.

Sommernatsmørket er blødt.
Følsomt forer det Rummet,
hvor han ensom, forstummet,
ligger og stirrer forknyt.

Det skjuler Smaadyr i Spræk
og dem, som kravler i Krogen.
Om Huset gaar Nattens Træk,
en evig Konkyliebogen.

60

Himlen mod Ruderne klemmer
sin duggede Drømmehinde.
Saa varsomt Alverden glemmer
Jens Højby i Mørket inde.

Det grønneste Træ staar for Truen
af Ormen og Øksen og Saven.
Jens Højby, som visner i Stuen,
faar Haab om lidt Hygge i Graven.

Om Englekaar i det høje
har han kun lidtvorn drømt.
Han lader sig gerne nøje
med ej at blive fordømt.

Lad bare et Hul i Grønningen
sluge det hele til Slut. - -
Uglen sidder paa Mønningen.
Hør! Den hujer: Herut! -

Jens Højby veed paa en Prik,
hvorledes han nu er faren.
Mod Døren søger hans Blik.
Han stønner: »Karen! - Aa Karen!«

Den røde Maane saa nabo-nær
nu ses for Vinduet stige,
den arrede Sten i sit stille Skær,
de dødes rejsende Rige.

Bag Laden stryges en rusten Le
med slappe, slæbende Skrab.
Det gør Jens Højby saa søvnig.
Hans Mund staar en Smule paa Gab.

61

Gud, som er ensom og naadig,
sin Fred til Jens Højby sender.
Ormene higer med graadig
Blindhed i begge Ender.

Ormene de er hellige Dyr.
De stopper sig Hulningen fuld.
Ved deres hungrige Stræben
dannes den gode Muld.

1905

Jesper Plovmand

Paa sin Ager Jesper Plovmand
styred fast sin Plov i Mulde,
drømte om, hvorledes Kornet
snart paa Marken bølge skulde.

Saadan drømte Jesper Plovmand:
Korn paa Marken, Græs i Engen,
Frugtbarhed i Stald og Lade
og en frugtbar Brud i Sengen.

Alt var Haab for Jesper Plovmand,
mod sin Fremtid skar han Furen,
Fuglesang hans Øren fyldte,
fuld af Løfter laa Naturen. -

Dagen led for Jesper Plovmand,
Mulden klined om hans Fødder,
Ploven gned mod Grus og Stengrund,
Ploven skar i Tjørnerødder.

62

Sædemand blev Jesper Plovmand -
da kom Sommersol med Tørken:
Vandring gennem Jespers Kornmark
blev en Vandring gennem Ørken.

Trægt det gik for Jesper Plovmand,
gold blev Agren, tør blev Engen;
længe vared det, før Jesper
fik en Kvinde med i Sengen.

- - -

Aar gik hen for Jesper Plovmand,
Marken bar ham Tjørn og Tidsel,
og med Kvinden kun han avled
giftig Spot og Tænders Gnidsel.

Sent og tidligt Jesper Plovmand
sled i Marken og i Engen;
hjemme laa hans varme Kvinde
med hans Nabo lunt i Sengen.

Furer skares i hans Pande,
fler og fler, af Tidens Rovtand.
Baade Folk og Fæ og Fanden
lo i Smug af Jesper Plovmand.

- - -

Alt blev godt, da Jesper Plovmand
sent ved Sommer-Aftenrøde
slog et Hestetøj om Halsen,
sukked »Herre Gud« - og døde.

1901

63

Vi bygger

(Ved Indvielsen af Teknisk Skole i Lemvig 29/9 1901)

Vi lægger Sten paa Sten
og bygger høje Mure
i Livet hver og een.
Vi stræber op fra Syld til Taarn,
at staa paa større Tinder
end nogen saa' tilforn.

Een bygger sig som bedst
et Slot af gyldne Drømme,
der vejres bort af Blæst.
Een bygger under bedre Kaar
et vældigt Storsyns-Tempel,
der staar i tusind Aar.

Een højner Muren stejl
af Jordens egne Stoffer,
af Døgnets Kalk og Tegl; -
han bygger Lykken lune Hjem;
han bygger Hus og Haller,
hvor Evner hjælpes frem.

I Lykkens lune Bo
der avles unge Evner,
som kræver Lov at gro.
Af frugtbarjorte Evners Sum
staar frem alt Livets Bygværk
i Verdens Tid og Rum.

Her Sten paa Sten er lagt,
til Hus, hvor Kundskab søger
at være Evners Vagt.

64

Det Hus er selv en liden Sten
i Folkevirkets Murværk.
Vi bygger hver og een.

Bryllupsviser

(Ved et Bryllup d. 10/5 1900)

I

Over Bjærg og Hav, over Ager og Skov
er der Love, der blæser ad Menneskers Lov.
Trods vort Frivilje-Pral er det evige Rum
dog et Hav, paa hvis Blaa vore Skæbner er Skum.

Der gaar Mand imod Øst, der gaar Kvinde mod Vest,
men de ledes i Blinde af Længsel og Blæst.
Skønt de mener sig fri, kan de mødes paa Sti,
hvor de aldrig kan slippe hinanden forbi.

I en rindende Stund, hvorpaa ingen gav Agt,
det sig hændte, at Elskov i Hjerter blev vakt,
fløj som flammende Tarv gennem Tanker og Marv
og bar ud i det ny, som ta'r Verden i Arv.

II

Der er en evig Lov
for alt det Liv, der lever:
det Elskov har behov.
Og Elskov rummer Livets Frø -
den saar, hvad evigt lever,
i det, som bort skal dø.

65

Der er en evig Slægt,
hvor hver og een skal tynges
i Muld af Tidens Vægt.
Men Slægten synker aldrig did.
Genfødes og forynges
den skal til evig Tid.

Og hvert et Brudepar,
som nu er til, har været
saalænge Livet var.
Naar Hjerter ømt mod Hjerter slaa,
har Lykken de begæret
for evigt at bestaa.

III

Vore Skæbner er Skum
paa det værendes Vugg
mellem Mørket og Mørket, det yderste Rum.
Dog med Øjet i Dugg
og med Øjet i Glød
vil vi takke for Livet fra Dæmring til Død.

Vi vil juble mod Sky
for det Elskovens Værk,
at den evige Barndom i Tiderne bor,
det udødeligt ny,
hvor Troen er stærk
paa en Trolddom af Lykke for Hjerter og Jord.

Og et Leve for hver
som i Dagenes Færd
holder Elskovens Farver i Skjold og i Flag!
Hil den Ungdommens Glød,
som gaar fri for vor Død!
Gid den brænde til Jorderigs yderste Dag!

66

Under Lindene paa Engen

Efter Walther von der Vogelweide
(Walther levede ca. 1170-1230. Dette Digt, som han lægger sin Elskede i Munden,
er sandsynligvis skrevet før Aar 1200)

Under de Linde-
træer hist henne
i Engens Græs vi sammen laa.
Der kunne I finde,
hvor vi tvende
knækkede Blomster og grønne Straa.
Dybt i Skovens Dale klang
- Tandaradei! -
Nattergalens søde Sang.

Hen bar min Fod mig
til vor Tue.
Der fandt jeg allerede *ham*.
Der tog han imod mig
- høje Frue! -
saa aldrig jeg sødere Lykke fornam.
Kysset han mig? Ja, mangelund!
-Tandaradei! -
Ser I ikke min røde Mund?

Der havde han redt
af Blomster smaa
et Hvilested for sig og mig,
saa hver maatte leet,
der siden det saa,
om nogen kom gaaende denne Vej.
Let paa Roserne man saa'
- Tandaradei! -
Stedet, hvor mit Hoved laa.

67

Vidste en anden,
at han var blevet
hos mig - ak, hvor skammed jeg mig.
O, hvordan den
Stund blev fordrevet,
ingen maa ane, kun han og jeg
og den lille Fugl, vi saa',
- Tandaradei! -
den sit Næb vel agter paa.

1905

Kræ-Tammesen

Digte i vestjydsk Bondemaal 1901

Kræ-Tammesen i Morgenstemning

Hur æ Maarer endda er skjønn om æ Sommer,
naar æ Soel kommer
aa gir Kulør
te Mark aa Moold aa Bakker aa Daahl!
Æ Kukmand maa kukk, aa æ Kok maa gaahl -
di ka mærk', te Worherr er i godt Humør.

Æ Daagg ligger blank øwwer Engg aa Awwer
aa all' Guds Gawwer.
Vipper aa Stjælk
rækker sæ høtter aa høtter op,
som om di trow, te æ Kjahr aa æ Top
sku aller faa Plads under Buunmands Bjælk!

68

A ska altid tidle op for aa taahl
te Piger aa Kaahl
aa sætt dem i Værk.
Æ Kaahl di gaaver aa puster aa rækker sæ,
saa hver en Seen' i djer Fjæs fortrækker sæ -
æ Piger skulter djer Maww me' djer Særk.

A gaar somtid udd i æ Kjørres aa stalker,
destaand di malker,
aa praater en Graan
me' æ Piger - saa gaar djer Arbejd saa rask,
for kommer di tidle op aa er dwask',
ka di 'jar sidd aa soww me' æ Patt i æ Haand.

Saa gaar a laangs me' Diger aa Groov
aa seer te' de', der er minn tehoov:
Æ Stro er laangg,
æ Vipper er taangg,
æ Fowwl di sjønger, som om di holdt a' mæ,
men Kjahr dem stæler di Fannen ta mæ.

Kræ-Tammesen og Bordbønnen

Den Daa, da Per Wollesens Øg bløw funden,
war hans Koen' herhenn aa faa hinner Unden.
Du kinder hind nok, æ tølvp Lisunds Klæp,
saa helle som en Engel aa saa dum som en Hwilling -
føst saa aad hun en hal' Fad Villing,
aa saa aad hun en Pøls saa laang som mi Kjæp.
Naa wal bekom hind! A er laant fræ gjerre,
aa heller ett saa faale slem te' a ærre,
men de mangelt sgu blot, te æ forbannede Tøww
sku komm aa lær' mæ, huddn a ska løww.
Se æ-føst gik 'ed godt: hinner Sludder slæver
me' Vind aa Vejle en Gaang imell,
69 men ingenting, der te mæ ku hæld',
saalæng' hun haaj travl me' aa stapp hinner Kjæver.
Men de' fæk da End', aa me' Nø' aa Næpp'
haaj hun tygged aa æ Mul' aa war færre me' aa ræpp',
far hun saah: »Ja - no er der kuns jen Ting, a fattes.«
»Er der de'?» swaard a saa. »Hwa' er de' da?» a spowr. -
»En Tak te' Worherr fræ æ Mand i æ Gaard.« -
Men a vil sgu hwerken snevves heller krattes.
A swaard i æ Gall: »A ska Sygren knas'mæ
nok takk Worherr te' den Ti', de ka pass' mæ,
aa du faar sgu howw, te du er i Bøj.
A veed nok, te du takker for hwer Gjøj, du faar,
a takker ett meer end en Gaang om æ Aar,
men du æder sgu osse manne Gaang saa møj.
Du ska ett sidd saa skjelle aa saa helle aa saa drøw -
de raager ett dæ, hwa' vi ander bestiller!
Du tykkes wal, du ligner Worherr hans Billed,
aa saa e' du sgu ett and't end Laar aa R ...« -

Hun re'st sæ aa ræpped aa slu' Kos aa sukked
aa skrusselt a' Ste', aa æ Dar bløw lukked.

Kræ-Tammesen fæster Pige

Kræ-Tammesen:

Hør Søwren! A vil stræv' aa faa mi Ærind'forretted:
Vi er lig' i æ Daww kommen av me' wor Piig -
hun haaj gon aa lusked for møj om æ Nætter
ve' Hans Peder Plystrups Kalgaard-Diig.
A vild' knusendes 'jar ha stej di Dætter.

Søwren:

Vi ka snakk om æ Sager, Kræ-Tammesen! Sæt dæ!
Naa saa er Kræ-Hansens Trine re'st fræ dæ -
ja, a vidst' no nok, te æ Tøs war tyk,
70men a trow, hun haaj faa't 'ed derved' i æ Bakker
ve' ham den tovvele Skomagerplyk.

Kræ-Tammesen:

Nej gu haaj hun ett. Hun haar sjel bekjend',
te Hans Peder Plystrups Kaal haar rend'
aa fjanted me' hind, den rø'skjægge Rakker.
Æ-fø'st vild' hun ett vær' ve'ed, æ sølle Skidt,
men en Daa, lig' far vi sku te' aa ombygg
æ Staald, saah a te' hind, frank aa frit:

»Enten er du tyk, heller osse haar du Trommsygg!«
Hun bløw bleg om æ Nev, aa me' Wand i æ Yww
swaard hun: »Ja de' hjælper wal ett aa lyww!
De' er osse kywsom, te en ett ka læ vær'
aa flanni me' di forbannede Knæjtt,
for huddn en saa læ'r si Klæjmoler skjær',
saa ka di sgu find' hwer Stropp aa hwer Hæjtt!«
- Naa, væk er hun kommen den triddi September.
Ka a stee di Dætter te' den fø'st November?

Kræ-Tammesen i Vorherres Haand

En ka somtid gaa saa sær aa krasel,
men aller haar vi hat en Staahej te wos
som den syvend Gaang, mi Koen' gjord' Basel.
Ja sikken Molør! - Herre Jessu Kos! -
A töt, en ku mist' æ Vid øwer de' hall.
Men sikker e' 'ed: En ka vær' lig' ve' aa drown
i Bekymring aa Skidt aa endda komm forown,
naar de' er Guds Villi, aa en holder sæ te' ham,
aa a haar altid, naar de' knev, holdt ve' ham.
Denn jenn a mi Øg hinner Tænd' war gall,
den ajn war krevvel aa skawwed o æ Bringg,
aa æ Jordmor sku hintes, menn di ku springg;
jen Ko war owsind, aa en ajn sku kall,
71 aa æ gammel So war begynd' aa faa Griis.
A war saaddn, te a hwerken ku drikk heller spiis.

Men æ Klokk-e-tre war mi Koen' forløst
aa laa me' en bitte Piig ve' æ Bryst,
aa æ Jordmor saah, te æ Ung' den liggnt mæ,
aa Kal' war der gjord i den Ko, der war tyrgal.

Aa æ Klokk-e-fir' haaj Worherr velsiggnt mæ
me' en Dætter aa ølle Griis aa en Tyrkal'.

Forklaring til jyske Ord og Talemaader

- side 46: *Sylden* = Underlaget for Husmuren.
- side 47: *Tordenskræppe* = Burre. *Knabret* (knavvere) = nubret, ruflet. *Dræven* = ensformig Stemmelyd, slæbende Stemme. *Agertorn* = »Krageklo«. *Stryge* = Hvæssespaan. »Hæl« = Tøjrepæl.
- side 48: *Uvejshatte* (specielt Tordenhatte) = den øverste solbe skinnede Del af Klodeskyer. *skjare* = kaste Skær. *Slagel* (Slagvol) = Slagtræ (Plejlslagel).
- side 54: *dogrende* = sløv, sløret (maaske af dugget). (*Dogrehoved* = Halvtosse, glemsom Person).
- side 55: *Klør-Attenben* = Tusindben.
- side 56: *Tvestjært* = Ørentvist.
- side 57: *Knage* = Haandtag (paa Le).
- side 67: *Kræ-Tammesen* = Kristen Thomsen.
- side 68: *skulter* = gnider. *stalker* = stavrer omkring. *Unden* = Middagsmad. 72 *Klæp* = egentlig en stor, fed Aal. *ærre* = drille.
- side 69: *snevves* = næses. *i æ Gall* = i Hidsighed. *Sygren* = Surrogat for Djævelens Navn i en Ed, vistnok

stammende fra »den slemme Syge«. *Gjow* = Givt (af give), Foder. *drøw* = lysten (om Hunkatte). *stej* = stedt, fæstet.

- side 70:*krasel* = rode. *krevvel* = halt (af Krøbling). *skawwed* = gnedet af Seletøjet, saa Huden er slidt. *menn di ku spring* = alt, hvad de kunde løbe. *owsind* = brunstig (Ko).
- side 71:*ølle* = elleve.

74

Det Fjerne stod i *Dansk Bogfortegnelse for tiden 20A1.-4.12.1901*, kostede 2 kr. og omfatter 64 s. Det røde omslag har rødillafelt med guldfarvet titel, feltet er 105 mm bredt. På 4. side trykkeriangivelse, I Det Fjerne. 2 blank. 3 Thøger Larsen. Det Fjerne. Digte. Forlagsmærke. Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag. MDCCCCVIL 4 PUBLISHED NOVEMBER 13. Privilege of copyright in the United States reserved under the Act approved March 3, 1905, by Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, Kristiania og Kjøbenhavn. København - Forlagstrykkeriet. 5 Indhold. 6 blank. 7-61 digte. 62-64 blå-

75

Drift

Jord, min Moder, Jord, min Moder,
sødt af Sol og Maane tvunget,
du har Floder, du har Floder,
som for mig har aldrig sunget,
løndomsdybe Vandringsvande,
Maanehulk mod Siv og Sande
gennem farefulde Lande.

Havet mumler højt i Drømme
om sit Samliv med det fjerne,
om de fiskefyldte Strømme
og vor hele vaade Stjerne,
Dybets salte Dag og Døgne,
hvor de slanke Ungfisk nøgne
vandre vidt med store Øjne.

O, jeg længes over Vande,
ud med Skibene at gyng
paa det blaa, som mellem Lande
gav sig hen i Sol og Tynge,
ud til Øer og Oaser,
fejre alle Sjælens Faser,
Nuets Kraft i alle Racer.

Ud til Solens sorte Piger,
som i vildsom Latter fanges,
giftigt Maaneskin ved Niger,
Hindudøtres Glød ved Ganges,
76 tunge Vugg i Palmekroner,
Sind, hvori de stærke Zoner
gennem hver en Længsel toner.

Mangen Sky og Længsel følger
Suget mellem Muld og Maane,
Trækket over Muld og Bølger,
Sangen om at gro og graane.
Sindet stiger, Fuglen letter,
som fra dybe Slummersletter
stærke Fisk i Springflodnætter.

Aftensolen

Dagen daler nu ned igen,
Vestenvinden blæser fra Solen,
klemmer Bølger imod mig hen,
Guldryggene standser ved Molen.

To Verdener volder mit Sinds
Aftensuk og salige Dragen;
den sol- og jordkryddrede Vinds
Vildsus er en Vellystklagen.

Solverden i Blaaheds Dyb!
Hvem fatter din Ildsmerte?
Mig svindende Jordkryb
signer dit hvidglødende Hjerte.

Regnstraaler af smeltet Sten
paa Solpletternes Kulmark falder.
Sol, du har Pletter! Jeg øjner een,
eet Mærke af Kulde og Alder.

77

Dækkes en Stund din sidste Bræm
af vor Maanes usalige Ørke,
kaster Dødsskyggen sig frem
som et Styrt af det yderste Mørke.

O - gribende Aftensol,
ømt vækker du Lyst, som gruer!
O - gribende Aftensol,
Havskyggen og Natten truer.

Mure lyser i rødlig Fred,
som fortabt i hellige Minder,
Afskedssmilet paa Graadens Bred,
Lykkens Svaghed, idet den svinder.

Sol, du maner med varsomt Skær
Tidernes Sorg og Sødme af Jorde -
Ildhavenes Aftenskær
i vor Stjernes sildige Fjorde!

Guldbølgerne til mig gaar,
snorligeste Vej de strømme,
Hulk af Skønhed, der snart forgaar,
Blodstriben af gyldne Drømme.

Vaardagen

Til Side er nu strøgen
Skydækkets Gyldenkjol

og Jordens Krop lagt nøgen
for Dagens vilde Sol.

I heftig Glans og Skygge
om Solen tykt sig vælter
78 de svære Bølgerygge
af Ild og alt, som smelter.

Vor Jord i nøgen Rundhed
undfanger Nytids Grøde,
imens den muldne Sundhed
fordøjer alt, som døde.

Som Sang og dybe Drømme
af Lyst, kun Sol kan lindre,
gaar Magnetismens Strømme
igennem Klodens Indre.

Helt ned i Urtids Krypter
naar Nuets Lykkevover
til Mineralers Dybder,
hvor Brontosaurus sover.

Et hedt og heftigt Jordgys,
et Bjærg, hvis Lava flyder,
en Glorie af Nordlys
om Isens Ørkendyder -

Det er jo Livets Floder,
som syder, svulmer, klemmer
i Eva, Dyrets Moder,
der nyder og fornemmer.

Hun, som i glemte Tide
i Himlens aabne Rum
sprang ud af Adams Side,
af Solens hede Slum.

O Moder Jord, hvis Bølger
blev kolde, trods din Jagen!
Dig Maaneliget følger,
en dunkel Sten i Dagen.

79

Men al din Ve du glemmer
i disse Timers Ild,
og alle Sjæles Stemmer
skaar ud i Lovsang vild.

Fra Luften daler Lyden
om Mænd, der Mulden harver,
og mod Befrugtningsfryden
skaar Følelser og Farver.

Hvad er nu tusind Mile?
Hvad er nu tusind Aar?
O Menneske, du smile
de Døgne, du har Vaar!

Jorden

Der snurrer en Klode saa tæt og saa tyk
med tunge urolige Have paa Ryg,
med ildstrammet Muld imod Tyngde og Tryk.

Beboet af Væsner med Tand og med Torn,
med Næb og med Kløer, med Negle og Horn,
med Lyster paa Lur under Løv, under Korn.

Beboet, saa Knoldene kryber om Land,
beboet i Luft og i Havenes Vand,
beboet, saa det stænker med Fisk over Strand.

Jeg synger dig, Jorden, en Lovsang paany,
jeg galder, beruset af Grøde og Gry,
jeg kukker i Lunden og smægter mod Sky.

80

Jeg elsker dig, Jorden, dybt ind i din Muld
og højt op i Skyernes fugtige Uld -
min Sjæl af Lyksaligheds Kvidder er fuld.

Min Latter har Løvspring, naar kælent din Regn
af Skødet dig kildrer hvert Foraarets Tegn.
Jeg finder mig midt i hver spirende Egn.

Nu grønnes de Græsser, som Tunger til Kiv,
hvert Blad som en hviskende tveægget Kniv.
Mildt æder dem Koen med Kalven i Liv.

Mig føder du ogsaa, velsignede Jord,
jeg æder af Fylden, som lever og gror,
kun mættet jeg finder de kærlige Ord.

I Tøndevise aad jeg dit muldmætte Korn,
ja frodige Okser, som leved tilforn,
fortæred jeg lige til Knokler og Horn.

Og medens jeg synger om Skove og Skyer,
om Kvæget, der græsser, om Livet, der gryer,
min Kone staar hjemme og myrder et Dyr.

Se, Solkuglen ruller nu Morgenens ind,
det lyser af Ruder, af Øjne og Sind,
om Skyggen end mørkner vor ene Kind.

Det plasker med Solvand mod saftige Bred,
de evige Kilder er kommen paa Gled,
med Trivsel, med Mælk og med Moderlighed.

Ja, Dyrene kredser i ensomme Par,
og Blomsterne blotter Hengivelsens Ar,
og Drifterne syder i Cellernes Kar.

81

Se Lysternes Farvefanfare i Eng.
Der lokkes og gantes og parres i Flæng
i Sommerens grønne og solhede Seng.

Forførelse driver med Dugg over Straa,
Forførelse slæber Insekterne paa,
og se om den Knægt lader Pigerne gaa.

Al Ungdom staar saligen fyldt med sig selv,
med Evner paa Spring mod et Skød og et Skælv,
et Spring over Dødens fortærende Elv.

Det lykkes i Natten, naar Vinden er sød,

det lykkes i Middagens søvntunge Glød,
og Fremtiden tynger de tusinde Skød.

Den sover derinde, den tynger saa sødt,
i moderlig Kvinde nyt Blod bliver rødt,
og Grenene svaje med Æblerne blødt.

Det Liv, som skal tage en dødelig Tørn,
det flygter mod Lykken i Unger og Børn -
kun Vraget skal bo under Gravenes Tjørn.

Dets hellige Ild fra Oprindelsens Gry
skal have sit Sted mellem Mulde og Sky,
skal reddes og brænde i Barnet paany.

Jeg hilser dig, Jord, under farvede Skyer,
jeg synger min Lykke som Digter og Dyr
imens dine Skabninger Livet fornyer.

Jeg synger med Sjælen af Latter saa varm
til Vindenes Lullen og Havenes Larm,
og Pigerne lytter ved Vinduets Karm.

Saa fik vi Sommer i Riget

Saa fik vi Sommer i Riget.
Solen gik atter mod Krebsen.
Rivende Buer
som Surr af Skruer
slynges af Bien og Hvepsen.

Surr, som dreves af Skruer
Drømmenes Flyvemaskiner.
Anker de letter
og Kursen sætter
blindt uden Sikkerhedsliner.

Følfod og Fandens Urter
trumfer igennem det grønne.
Barndommen sanker
sig Sol og Tanker
rundt om den synkende Rønne.

Koen vejrer mod Rugens
korte klargrønne Rafter,
Lugten og Smagen
af Solskinsdagen
i deres Celler og Safter.

Koen er enig med Mulden,
Solen har holdt, hvad den loved;
badet i Baalet
har Grønhed straalet
ind i det hornede Hoved.

Lyt til de flimrende Højder,
som vore Øjne ej taaler:

tindrende Kvidder,
et Tonegnidder,
Stryg som af Straaler mod Straaler!

83

Se, hvor de virvende Solstænk
sprutter af Mørket i Fjorden,
dykkes og vugges,
bli'r tændt og slukkes,
flygtigt som Glæden paa Jorden.

Bondepiger sig bader
sorgløst i Vinduers Paasyn.
Kaldet de følger
fra Sol og Bølger,
møder for Skaberens Aasyn.

Møder som Fabelens Eva,
Livets og Morderens Moder.
Glemte og forborgene
sin nøgne Morgen
frier hun af Tidernes Floder.

Nuet sin Nøgenhed hæver
ud af sin Særk og sin Gemsel,
strækker sin Grøde
et Smil i Møde
af den alfavnende Glemsel.

To Smaafluer i en Smørblomst
sidder i guleste Gammen.
Søde Minutter
begynder, slutter.
Ilddrømmen nyder de sammen.

Ak, det er Sangen om Ildens
evig fortærende Naade,
Yppigheds-Kildens
og Afgrunds-Ildens
grumme og grønne Gaade.

84

Sommeraften

Aftenen faldt paa den stille Jord
med Søvn og sagtelig Daanen.
Det er saa lydt, at jeg stundom tror,
der brøler en Ko paa Maanen.

Søvnens Kamre er Gryder med Mulm,
der gærer af Fortid og Drømme,
af Legemers Grøde og Barmes Svulm -
den Skaal skal Morgenen tømme.

Træets Krone har suget sig fuld
af svalt og virkeligt Mørke.

Træet fordyber sig tavst i sin Muld,
i Tidernes Regn og Tørke.

Søen har Ligevægt og Ro,
ligger saa stille ved Stranden.
Der høres stundom et Smæk, som af to
smaa Fisk, der kysser hinanden.

Der sker noget skønt i det høje Hvælv,
hvor Kloder sig nærmer og fjerner
i Længsel og Glemsel og glødende Skælv
og Sorg over døde Stjerner.

Graavejr

Sorgfuldt suser nu Graavejrssukket
langs med Bakke og leret Klint.
Fjorden gaar som flydende Flint,
Eggen er ensom, Himlen lukket.

85

Alt det fjerne er borte, og Drømmen
slukt og druknet. Se, dette er Jord.
Dette er vort. Her er det, vi bor,
længes og ængstes, hugger i Tømmen.

Bakkerne ligger i Aag under Tyngden.
Græssernes vaagne Grønt paa Vang
husker en gammel ensom Sang,
nikker til Vinden: Syng den, syng den!

Vinden suger de Sorger, der sove
nede i Muldenes sejge Mulm,
vækker i vilden Hyld et Svulm,
Længsel fra længst fortabte Skove.

Lang er Vinden som Tid og Smerte,
taaget Higen og dæmpet Kval,
er som et Svøb om en mørk Vokal,
der usalig søger vort Hjerte.

En Løvfaldsdag

Højt i Skovens Toppe
slider Jordens Blæst.
Dybt i Skovens Dale
Sol og Stilheds Fest.

Bunden dækt med Laser
af Skærsomrens Dragt -
skønne syge Farver,
Dødens arme Pragt.

86

Under Blæstens Lydhvælv,
Grenes Knirk og Pib,
sidder jeg og drømmer
som et sunket Skib.

Vindens tætte Susen
tvinger sig mod Syd.
Ned til mig det tabte
drypper uden Lyd.

Højt jeg hører Livets
mødige Vokal,
sidder selv og smiler
som i Glemsels Dal.

Over mig gaar Tidens
hvileløse Strøm.
Bundens Lys og Skygge
er som dødes Drøm -

Gamle Dages Solskin,
tusindaarig Fred,
her, hvor alt det tabte
saligt synker ned.

Stormfuld Vinternat

Vinterstormen
er skarp som Hjerterveen.
Alle Vaar-Evnerne
sover under Sneen.

87

Vinternatten
er naadeløs i Norden,
stænger haardt for dem,
der sover under Jorden.

Livløs Maanen
skinner os til Døde,
skinner saa inderligt
gudsforladt og øde.

Hærdet Glemsel
af gamle Veer lyser,
af afsjælet Smerte,
mens Jordskorpen fryser. -

Dødeligt skønne
maaneklemte Klage
af milelange Storme

i nøgne Træer og Tage!

Synger du ej
af en virkelig Smerte,
hvor kan du da saadan
gaa os til Hjerter?

Engang veed vi
den tynde Stilhed kommer,
Majmaaneds Afmagt,
Juni uden Sommer.

Ak, Tiden skynder sig
alt, hvad den mægter,
med at faa Mulddynen
over alle Slægter.

88

Verden taber Varmen.
Solen, vi har dyrket,
kaster sin sidste
Lue bort i Mørket. -

Nu skinner Maanen
manende paa Sneen.
Vinterstormen
er skarp som Hjerterveen.

Vintermiddag

Det er som Solen standser
en Stund ved Dødens Bolig,
og Sneen rødmer varligt ved den haarde Sø,
der under Isens Panser
forvarer Fisken trolig,
at Sjælen ej skal dø.

Og Lyset langsomt lindrer
i Markens frosne Fure,
og lodret spejler Søen Bakkedragets Skær -
som om den rørt erindrer
de gamle, hvide Mure,
der sank i Glemsel her.

Hvidenæs

Og Bølgen gaar om Hvidenæs,
og i det tørre stride Græs

der træder Vind med trange Suk
de kolde Skyggers lange Vugg.
Imod en solskinstændt Natur
89 staar Jordens Mørke spændt paa Lur.
Paa mørke Bredning gynger Skær,
og hæse Søer synger her.
Og vaade Planter drive ind
for aabne Himles stive Vind.
De blinde Bølger sorteblaa
igennem Havets Porte gaa
med salt og søvnig Klagesang
om alle Dages Gang.

Om alt og intet Striden staar,
med Lys og Mørke Tiden gaar.
Og Livet gennem Lys og Mulm
sig kaster frem i Gys og Svulm -
ja, alt det lever, alt det dør
som Skummet over salte Søer.
Den Barm, hvorved du lider bedst,
har skiftet gennem Tidens Blæst,
er kun en midlertidig Form
for Bølgen i en smidig Storm,
og dybt i Blodet Toner gaar
fra Lystens Millioner Aar,
en Afgrunds purpurrøde Sang
om vildsom Grødetrang.

Og Hytter staar ved Hvidenæs,
og i det tørre, stride Græs
gaar Fiskergubbens magre Ko,
ser fjerne gode Agre gro.
Spørg Gubben om det skabtes Værd,
hans hele Liv fortabtes her.
Med karrig Jord og vreden Sø
han stred og vil i Reden dø.
Han flytter snart sin Bolig ned
i Muldens mørke Rolighed.
Man Sørgesang istemmer klart,
men de, der lever, glemmer snart.
90 O - dryppende Sekunders Sang
om Drømmens Undergang.

Ensformig suser Søens Vind
mod Markens Korn og Møens Kind,
en evig Flygtning i vort Blaa,
forglemte Røsters: »Vi forgaa!«
Den kom i Urtids Himle løs,
da Kloden ung i Svimle gøs.
Med Kulden skarp og Kviden vild
den sang i Søvnne hviden Ild.
Al Glemsels blaa Alvidenhed
den synger gennem Tiden ned,
alt Suk mod Drømmens skønne Borg,
al Efteraarets grønne Sorg,
alt Sus i alle Tidens Græs,
som var paa Hvidenæs.

(Ved Lemvigegnens Landboforenings 50-aars Jubilæum)

Spænd din Hest for Ploven!
Skær de sorte Spor!
Lad din Hest med Hoven
stemple dybt din Jord!
Danmark grønnes frodigt
under Sol og Blæst
ved et klogt, taalmodigt
Stræb af Mand og Hest.

Danmarks Folkestamme
skal med Kornet gro.
Danmarks Folkeamme
er den sunde Ko.
91 Det skal Kvinden mindes
ved sin Malkespand;
Koens Mælk, som hendes,
styrker Folk og Land.

Kvinder, Kvæg og Mulde,
Mælk og Modersind
bærer grødefulde
grønne Tider ind.
Kamp for dem vi voved,
og blandt Græs og Korn
højnes Barnets Hoved,
vokser Kalvens Horn.

Mand og Hest skal vare
Yppighedens Tarv.
Da gaar Sundheds klare
Sind i Ættens Arv.
Sol og Regn og Tørke
gaar Naturens Gang.
Som vi Mulden dyrke,
har vi Raad til Sang.

Danmarks Mand og Kone,
Danmarks Hest og Ko
bærer Land og Trone,
i hvis Ly vi bo,
Kvæget tygger drøv der,
Hesten viser Tand.
Leve Folk og Høvder,
og frugtbart Land!

Barnet

Drager Sol i Blinde
Nuets fulde Læs?
Børn af Mand og Kvinde
gror som Korn og Græs.
Evig gennem Gryet
Gøg og Hane gol,
idelig fornyet

ved en ødsel Sol.

Tyst i Barnets Øjne
Dybet aabent staar -
gennem Lykkens Døgne
ned i tusind Aar.
Barnet staar i Grøde
af den ældste Kraft,
Liv, som aldrig døde,
Jordens Morgensaft.

Gennem Barnet glider
dybt med Blodets Gang
Nynn fra alle Tider,
gammel gylden Sang.
Lidet Barnet ænses
Død og Nederlag,
ser foruden Grænser
Lykkens Sommerdag.

Sjælen bliver moden
med et Foraars Træer,
svimmelt vandrer Foden,
Nuet rykker nær,
Livets Løvspringsklemse
trykker Hjertet blidt,
ned i Søvn og Glemsel
dukker det sig tit.

93

Hele Fortidsfylden
som en Sø mod Bred
stilner for en gylden
Himmels Herlighed.
Hvor en evig Alder
lutret har sin Stund,
evig Fremtid kalder
med en myndig Mund.

Tyngden og Floden

Frem, mine Bølger, frem,
hvor tusinde Aar har gravet!
Hjem, mine Bølger, hjem
til Vandenes Søvn i Havet!
Højt ligger Kilden, men Maalet saa lavt,
nedad maa Floderne rinde,
nedad med hundrede Hestes Kraft,
fremad og nedad i Blinde!

Let, mine Bølger, let
blev eders Vej at vandre!
Tæt, mine Bølger, tæt
hold eder til hverandre!
Grib saa i Faldene Skovle og Hjul
under de rystende Huse!
Ryk og lad Kværnene tygge i Skjul,

ryk og lad Savene suse!

Næs, mine Bølger, Næs
føjer I eder efter.
Græs, mine Bølger, Græs
giver I grønne Kræfter.
Naboverdeners svangre Skær
ulmer i eders Kamme,
94 Glimt som af gyldne Glemslers Færd,
Floder af graadkvalt Flamme.

Fart, mine Bølger, Gart
henad de krumme Mile!
Snart, mine Bølger, snart
naar I en bundløs Hvile,
deler med Dybenes Afmagtsnat
Drømmenes Fosforskimmer,
gennemfløjet af dunkel og glat,
farende Fiskevimmer.

Aar, mine Bølger, Aar
i fjern uendelig Brise
gaar, mine Bølger, gaar -
en rig umælende Vise.
Havet, trods lammede Dønningslæng,
løfter sig ingen Sinde
af sin besværgede Lavlandsseng
under de løse Vinde.

Tit, mine Bølger, tit
det drømmer om vildsom Fare,
Ridt, mine Bølger, Ridt
af Maanen den gule Mare.
Altid dog Tyngdens evige Klem
holder dets Uro avet!
Hjem, mine Bølger, til Bølgers Hjem,
Vandenes Søvn i Havet!

Pigens Morgen

Sig mig, hvad dybt du i Dagningen fandt,
Pige, som ser imod Gryet!
Glæder dig Skyens glødende Kant?
95 Fik du en Lykke fornyet?
Fik dine Øjne det vældende Blaa
ved imod Morgener aabne at staa?
Hørte du nys i det fjerne
Kalvenes Brøl mod en Stjerne?

Mørket staar endnu til Midten af Straa,
medens de østlige Vinde
blæser et klarere, klarere Blaa
ind over Flade og Tinde.
Fuglene kviddrer et stigende Spil,
som var det derved, at Dagen blev til.
Nu glider Solryggens Bue
op som en glødende Tue.

Pige! En straalende Morgen mer
kom for at vække og vandre. -
I dine Øjne, som vaager og ser,
ligger dog Slummer af andre,
af dine Mødres i Menneskets Vaar,
af dine Døtres om tusinde Aar,
mer end en Morgen kan vække,
spejlet i Søer og Bække.

Walther von der Vogelweide

O Walther i de dødes Land!
Nu er du Muld, mens jeg er Mand.

Syv Hundred Aar os skiller ad,
dog gør din Sang mit Hjerte glad.

Jeg hører end dit Digt saa godt
som Kejser Friedrich paa sit Slot.

96

Det lever lige grønt og rigt,
men du er smuldret fra dit Digt.

Og siger jeg dig Takkens Ord,
saa taler jeg til sorten Jord.

Det er, som nylig lød din Røst
om mine Dages Ve og Lyst.

Som Linden end i Engen stod
med brudte Blomster ved sin Rod.

Skønt over Glædens glemte Sted
syv Seklers Løv er visnet ned.

Hvor griber mig den Sangens Flod,
som du i Dagen efterlod!

Den er af Nuets Rigdom fuld,
dog kun et Pust fra gammel Muld.

Den er et evigt Øjeblik,
som ej forgaar og dog forgik.

Den lo mod mig i Livets Nu
og ler, naar jeg er Muld som du.

Det falder mig som Jord paa Bryst,
at du er døv for al min Røst.

At mer for dig er Nattens Regn
end Hjertets Tak og Glædens Tegn.

Og med et Sind af Undren fuld
jeg føler for den stumme Muld.

97

Som ejer Kilderne, der sprang
med alle Tidens gode Sang.

Som evig nærer Nuets Glød
og ødsler gyldent med sin Død.

O Walther i de dødes Land!
Nu er du Muld, mens jeg er Mand! -

Tidernes Sang

Hvad er vi, alt vort Værk og vore Aar?
Vi, som i Dag bebor en kølnet Klode,
vi, som har dyrisk Rod i Urtids Vaar
og siden, fyldt af muldne Kræfter, groede?

Vi, som har rejst fra vi var vilde Dyr
i tavse Himmelsvælg, der svangert blaane,
med evig samme Sol paa Eventyr
og slæber med os Nat og Død og Maane?

Hver Kvæld, med Sjælen ramt af skarpe Glimt
fra Rummets Tusinder af Baal og Brande,
sover vi ind i os selv og fanger Skimt
af Underverdenens henviskede Lande.

Fortid og Urtid rører sig fortabt
i denne Dukkert i vort Væsens Afgrund,
og evige Evner, hvorved vi er skabt,
skyder sig op fra Søvnens sorte Havbund.

98

Søvnen er dyb og gaadefuld og sær,
som Millioner Aar, hvis Glemsel spøger
kaotisk i en lav Bevidstheds Skær
og stundom en Opstandelse forsøger.

Der dæmrer Drag af forhistorisk Fryd,
af længst nedmanede, barokke Skræmsler,
af Angst, hvis Udtryk er uformelig Lyd -
vor Sjæl forbrænder tusind svangre Glemsler.

I Drøm vi svæver over Mark og Mur
ved lønlig Kraft, vi pludselig erindrer.
Oldfuglen rører sig i vor Natur,
mens ingen Tvivl de tabte Evner hindrer.

Vi lokkes op af Søvnens Bad ved Gry,
ved Verdensbaalet, som vort Syn ej taaler.
Vi drømmer Værker frem, vi bliver ny,
faar Fremtidsve ved Skaberkraftens Straaler.

Vi Øjeblikkets Børn faar Fremtidsve,
vi foreløbige Former for en Grøde,
vi glæder os til Ting, som først kan ske,
naar vi i tusind Aar har været døde.

Der drømmes hedt og heftigt Dagen lang,

mod grønne Bredder gyldne Bølger plasker.
Oldfuglen minder os endnu en Gang,
vil som Fugl Fønix avles af sin Aske.

Ak der er Fremtid nok for vilden Drift,
Titusind Aar er kun som Dryp paa Jorden,
en Kornmarks Duven under Vindens Vift,
et hastigt Stormløbs Lune over Fjorden.

99

Ak, alt hvad nu vi virker, digter, saar,
alt som for Fremtid skal vor Sjæl bevare,
hvor skal det søges om titusind Aar,
naar andre Slægter gennem Himlen fare?

Har Kloden nogle Tusind Gange fulgt
sin Bane om den Sol, hvortil den bindes,
er Nuets Land i Underverdenen dulgt
og Dansk et Sprog, som intet Væsen mindes.

Hver Bog, vi skrev, hvert Billed, vi har malt,
hvert Gran af os og al vor hede Færden
er manet ned og overvundet, kvalt,
forbrænder tavst i Mineralers Verden. -

Men hvis du vaagned op i hine Aar,
som nu du rører dig ved Morgenrøde,
du vilde søge, hvad du slap i Gaar -
saa hastigt rinder Tiden for de døde.

Du vilde spørge: »Hvor er Hus og Slægt?
Er det en Hund, som henad Vejen springer?
Og dette store, skinnende Insekt?
Et Menneske med solforgyldte Vinger.

»Hvad er der sket i Nat? Nu samme Lyd!
Der svirrer atter een forbi med Gny
i lange Buer mellem Mark og Sky,
og se en Sværm, der larmer ud i Syd.

»Hvad er der dog i Mørkets Timer sket?
Se Planter, aldrig nogen saa i Norden!
Gaar jeg i Søvn? Vandrer jeg paa Jorden,
paa mine Fædres trolige Planet? -

100

Ja, om du vaagned op i fjerne Aar,
du vilde være inderlig alene,
du havde lange Veje til i Gaar,
du hørte hjemme mellem Ler og Stene. -

Og tænk dig om ethvert satanisk Dyr,
hvorover Fortids Dag sig naadig hvælvend,
stod op, naar en af dine Morgner gryr,
du vilde tro dig død og dybt i Helved.

Det virkelige Liv i Urtids Aar,
det vilde slaa med navnløs Gru din Hjerne.
I Glemsels Maanestilhed Gyset gaar
fra dunkle Morgendybder i din Stjerne.

Frygt ej, de Slægter, ingen nu har kendt,
tog Jorden i sig, deres Tid er endt.
Til dine Dage skal de aldrig stige.
De er forvundne i de dødes Rige.

Dog var de skabt af Jord og Ild som vi,
vi er de samme Kræfters Atterkomster,
vi vaagned op af alt, som er forbi.
Paa Dødens Træ vi gror som Nuets Blomster.

Alt, hvad der sank med standset Blod og Saft,
hver Livsens Sjæl, der haabet har og gruet,
har ofret alt sit Væsens Klodekraft
paa dette ene Værk: at skabe Nuet.

Og hvad er Nuet? Kun et Lysminut,
hvor alle Lyster raaber mod det næste,
hvor Sjæle jager mod det sorte Slut
med vigtigt Bud paa Drømmes vilde Heste.

101

Hvor Evnen veed ej Grænser for sit Værk
og trykkes ved, at Uhrets Viser skrider,
at Virkedagens Gang er altfor stærk,
at Vaaren er forbi ved Høstens Tider. -

O - lad mig gribe dig, du rige Nu,
du Sluse for al Evighedens Strømme!
Al Fortid og al Fremtid ejer du,
alt Jordeliv i Stof og Form og Drømme!

Hvad muldne Slægter i en Oldtid fjern
har drømt ved Fluesurr i Solens Klarhed,
det surrer nu som vilde Hjul af Jærn
og øger Evnens Frihed, Flugt og Snarhed.

Hver herlig Drøm, som Sol endnu faar vakt
af Mørket bag de tætte Hjerneskiller,
skal blive klædt i Elementers Dragt,
gaa frem i Hestekræfter og Metaller.

O hvilken Fryd, at Skabelsens »Bliv Lys«
har kastet sine Straaler i min Hjerne,
selv om engang de slukkes i et Gys,
og al min Sang forvitrer i det fjerne.

De Millioner Aar, som slumrer bag
den Stund, da Verden for mit Syn sig tændte,
forløb for mig, som Natten før i Dag,
og jeg fik Nuet øget ved at vente.

Du bød mig al din Rigdom, Moder Jord,
hver Verdensdel, hver Race paa din Runding.
Og er jeg mæt af Glæderne i Nord,
da ligger Skibet klar ved Flodens Munding.

102

Da hoster Dampen fra de spændte Rør,
og Stempelknækket gaar som Satans Albu.
Nu er der Tid, før Kraft og Ungdom dør,
at plukke Nordens Mos og Sydens Valmu.

Nu er der kort fra Solens Gæstested,
hvor den gør vel mod Korn og Kvæg i Landet,
til hvor den staar i Zenith helvedhed
og ruger Øgleunger ud i Sandet. -

O - Nuet bliver mer og mere rigt,
og alle Hastigheder højt skal spændes.
Den Fryd, som hopper i et stenet Digt,
skal løfte sig til Flugt, før Digtet brændes.

Bakker og Bølger udkom i tiden 4.-16.10. 1912, kostede 2,50 kr. og omfatter 112 sider. Det grå omslag er trykt med blå og gulbrunt, rammen er 73 mm bred. På 4. side trykkeriangivelse. 1 Bakker og Bølger. 2 angivelse af de tre tidligere samlinger. 3 Thøger Larsen. Bakker og Bølger. Digte. Forlagsmærke. København og Kristiania. Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag. MDCCCCXII 4 København - Forlagstrykkeriet. 5 Indhold (uden sidetal). 6 blank. 7101 digte. 102 blank. 103-106 Noter. 107-108 blank. 109-112 anmeldelser af de tre tidligere samlinger samt to af andre digtere og liste over forlagets Smaa Digtsamlinger.

En Dag

Der pibler Vand og Sang, Frimodighed,
mens Sommersolen ødsler alt i Møde
sin Selvfortærings Straalefrodighed.
De levende har næsten glemt de døde.

De gaar i gylden Søvn og Salighed,
som tror de, denne Dag har altid været.
Og Fjorden har en Drøm om Kølighed
fra Evighed, af Dybets Kilder næret.

Jeg føler Lyst til god og gavmild Sang:
»Ak veed du vel, du stygge blinde Larve,
at du skal være Sommerfugl engang,
naar Farve staar og drømmer over Farve?«

Hvor underfuldt, at denne Dag er vor
og ikke een af de utalte Dage,
da vi er Fremtidssyner eller Jord!
Min Sjæl - se ikke frem og ej tilbage!

Dog jo. Min Morgen mellem Jordens Siv
blev stærk af Søvnens i de svundne Tider.
Den lange Drøm i Natten før mit Liv
som Glimt og Glemsel under Evnen glider.

Og hvad var Kraftens Lykke under Sol,
om ej den følte Væksten ud af Stunden -
blandt Slummergrøde: Stenbræk, Strandviol -
sprang ud som Fuglesangens Træ i Lunden?

En solhvid Pige svømmer i min Fjord.
Hun salter i dens Blaa sit Legems Grøde.
Og Gys af Søen om den vide Jord
gaar gennem den, der fødtes for at føde.

Hun bæres af et Afgrundsspejl af Dag -
er frigjort, sluppen løs fra alle Strande.
Det kviddrer ned fra hvide Skyers Drag,
fra Sjæl, der svirred over mange Lande.

Maaneskin

En ensom Draabe falder
fra Løvet og forstummer
i Nattens ømme Stilhed
og Havens Maaneslummer.

Se Græsset gror i Søvnne,
den milde Dagregn dies,
før Muldens Moder-Evne
til andre Morg'ner vies.

Et spinkelt Skin, et sparsomt
Søvnlys fra Maanen strømmer.
De spæde Straaler varsomt
berører alt, som drømmer.

De melder lønligt Løvet
og Havens Blomsterstande,
at de har kysset Støvet
i Maanens stille Lande.

De synes tavst at sige:
Véd I, som Natten skærmer,
om i de dødes Rige
Opstandelsen sig nærmer?

107

Tordenbygen

Der bølger Varme over Bakkens Kamme
og Kornets trygge slummerdunkle Riger.
Som saligt-salte Blik er Søer og Damme,
beruset blaa af Sol og nøgne Piger.

Der springer Klang fra Fuglenæb i Luften.
Og Skyer som en anden Klodes Bjerge
gaar stille frem, saa Lyset og saa Duften
sig lader blindt besove og besvæрге.

Alt lever i en øm og yppig Spænding,
de skjulte Safter giver Mod til Glæde.
Og Disens Bølger vugger uden Brænding
mod sære Kyster, ingen kan betræde.

Døgnfluen aner ved en blaa Violrand
det evige. Og over Marken varlig
gaar mættet Modningslugt af Korn og Solbrand.
Og Tordenskyens Latter lyder farlig.

Se aabne Døres Mulm i alle Sogne, -
som gabte Graven ud af hver en Vaaning,

som vented alle døde nu at vaagne
til ærlig Dag paa Bakkens grønne Skraaning.

Nu drukner Solen. Og med haarde Kamme
Uvejrets Vande staar som Flint og Grotter;
der falder Alvor over Søer og Damme,
og bag et Regnbjerg Lynet vildt sig blotter.

Af Badet løber Bondens hvide Datter -
de kære Vande, nødigt hun forlod dem.
Hun strækker sine Bryster højt med Latter,
mens Tordenregnen straalere ned imod dem.

108

Hvor Koen brøler, som fra Jordens Indre!
Hvor Hylden dufter sødt, som kunde Roden
en regnmæt Lykke under Muld erindre.
Og lystent borer Lynet sig i Kloden.

Nordenvinden

Se Nordenvindens Jagen
bevæger Sommerdagen.
Den bringer sløve Drømme
til Køerne, som tygger;
den svømmer gennem Rugen
som Aander, der har Skygger.
I Danmarks lyse Bolig
er Dagens Sjæl urolig.

Det flimrer under Øen
af Solen over Søen -
en blegnet Ild, som Dybet
snart blotter og snart dølger,
som døde Luers Genfærd
i Dans paa Jordens Bølger.
I Danmarks lyse Bolig
er Dagens Sjæl urolig.

Af Solen Marken brændes,
og Agerkaalen tændes.
De gule Blomster nejer
sig under Vindens Færden,
som de i Søvn mindes
en gammel, salig Verden.
I Danmarks lyse Bolig
er Dagens Sjæl urolig.

109

August

Dagbrisen gaar som en Aande af Korn
moderlig hen over Bakker og Bølger.
Høvderne vandrer med rokkende Horn
fra deres Lejer, som Dalene dølgjer.
Solen kom hjem nu til Ager og Eng,
manede Livet af Søvn og Seng
ud over Bakker og Bølger.

Landet blev virkeligt, Solen blev varm,
Skorstenen ryger fra Dalen og Bjerget,
Sognene drømmer i Fjordenes Arm,
Natten i Kløfterne ligger besværget.
Dørene aabnes til Lade og Hus,
Modenhed slaar gennem Karme sit Sus,
svangert, i Glemsel besværget.

Dagen, som ejer al Himmelens Hvælv,
synes dog mødig af evige Somre,
synes at grunde saa blindt paa sig selv;
Vognenes Hjul over Vejene domre,
Dønning af Glemslernes Rigdom tilforn -
Menneskeslægter og Køer og Korn
gennem de evige Somre.

Højere stiger den tyngede Sol.
Rugmarkens Aks er en duvende Trængsel -
ak, mon de hørte, at Leerne gol?
Hvisker de sammen i Angst eller Længsel?
Leen og Riven langs Jorddryggen gaar,
Ungdom og Latter slaar ud mellem Skaar,
blandet med Angst eller Længsel.

110

Børnene bader ved Middagens Brand,
ligger i Sandet og varmer sig Bugen, -
se, mod det blinkende mulmblaa Vand
Legemer nøgne og lyse som Rugen!
Faderen mejed, og Moderen bandt,
Børnene fulgte langs Agerens Kant,
nappede Kerner af Rugen.

Grønningens Lys er saa svimmelt og ømt,
fyldt af en stille Fortabelsens Styrke,
Dagen er halvt som et Solskin paa Skrømt,
som var dens inderste Væsen et Mørke.
Jernene skrigger saa grumt gennem Luft.
Jorderig nærmer i Høstdagens Duft
sig med Fortabelsens Styrke.

Morgenbadet

(En ung Mand til en ung Kvinde ved Søen)

Paa skønne Ben du skrider mod Søen blaa,
hvor Ild fra Solen leger som unge Slanger!
Du Synderinde af Ungdom og uden Anger
skal Vandenes salte Søvn-Omfavnelser faa.

Og Morgenen vokser under den lyse Sky,
som levede vi under selve Tidernes Gry.

Jeg ser dig for mig, kun i en solhvid Særk,
og Luften flytter varsomt med Lys og Skygger.
Din trygge Skønhed fortroligt paa Jorden bygger
og vidner, at Himlens Hvælving er strakt og stærk.
Du tøver - og tager mig i dine Øjnes Blaa,
der sejrer og siger saa svangert: Vi forgaa!

111

Et Morgensmil i Kindernes Buer staar,
som Sejersminder efter en sluknet Rødme.
Et Skær af Solens Kraft og af Syndens Sødme
i Blikkets Søer under det unge Haar.
I Barmens vuggende Hvidhed en Gud har leet,
mens Stjernernes inderste Underværk er sket.

Dit Væsens Troper straalere imod min Hu -
uendelig frodigt under din gode Pande.
Mit Hjerte løftes af Have og gyldne Vande.
Befriet - lutter Menneske blev du nu.
Et Baal af uudgrundelig Nøgenhed
slog gennem mit Sind, som Lyn slaar i Havet ned.

Som dugget Sølv dine Øjne nu ser paa mig,
du vaagnede Pige, der sover for alle Tider.
Og Lykken ligger omkring os til alle Sider.
Og svale Vande ligger og venter dig.
I alle Former løb du af Stjernen fuld,
du gaadefulde Ætling af Mødre i Mud.

Hymne til Skibet

(Juli 1911)

Havde Oldtids Helt sig banet
Vej til Kystens Siv,
sprang imod ham Oceanet
som en krummet Kniv.
Flint og Staal i Bølger blaane,
skriger gennem Vejr:
»Hisset hersker Sol og Maane,
Kriger, kom ej der!«

112

Længe holdt de Trusels-Vande
Verdens Racer skilt.
Drømme om Vidunderlande
red dog Sindet vildt.
Gennem Uvejrsskrig og Skræmsel
gik en Solblinks-Bro,
som et Flammespil af Glemsel,
der stak Ild i Tro.

Drøm om Lykkens længst fortabte

evig grønne Ø!
Var det dig, der Skibet skabte,
drev det ud i Sø,
drev den stærke unge Kriger
ud for Stormes Fart,
ud til Rov af Gods og Piger
af en Fremmed Art?

Drømmeskib fra Sagnets Morgen,
Skib fra Daadens Dag,
fulgt af Sejren og af Sorgen -
Hæder om dit Flag!
Bar end Noahs Ark paa Kernen,
hvoraf alting gror,
kom Columbus hjem med Stjernen,
med den salte Jord.

Aaret i Danmark

Paa Danmarks Mulde
Sne og Vinterkulde
og lange Nætter længe skjuler Skatten.
Og onde Vinde vifter
ved Maaneskifter.
Og Hundestjernens Ild gaar gennem Natten.

113

Hør Blæsten tuder:
»Der er ingen Guder!«
Men Himlen tynger Hytten, truer Borgen.
Og Barnet ser fra Puder
de frosne Ruder,
et Dødens Eden i den røde Morgen.

Men Regnbu'skæret
staar en Dag i Vejret,
det alle Vaarens Farver vildt forjætter.
Og Sang fra Fugletunger -
og Fugleunger
og Korn velsigner Danmarks lyse Nætter.

De klare Kilder
sig i Græs forvilder,
og Kvæget staar i Tøjr til alle Sider.
Mens Barnet gaar ved Grøfter
og grønne Kløfter
og plukker Blomsterne i Lykkens Tider.

Fra svungne Leer
suser svage Veer,
men Slæt og Høst af Døden dufter sødligt.
Og hjem langs Hegn og Dige
gaar Karl og Pige,
mens alt i Solnedgangen smægter røddigt.

Paa Danmarks Mulde
Somrene er fulde

af Solens og af Jordens Gudegaver.
Og Mand og Hustru hviler
en Stund og smiler,
hvor Æblet hænger tungt i Bondehaver.

114

Mod Danmarks Rige
Bølgens Buer stige.
Det mumler ind fra Verdens frie Vande.
De styrket har saa mangen
med Vuggesangen
imellem Danmarks Land og alle Lande.

Tiden

Tiden ejes af Kloderne
og gribes af Mands og Kvindes
solbesværgede Jordsjæl,
der savner og tror at mindes
den inter-astrale Lykke,
der vist maa i Verden findes.

Stjernenatten

Nat om Alverden!
Kloder i Smelten og Kloder i Hærden,
Stjerne-Systemer,
Dybets utallige Ild-Diademer,
alle de snurrende Gnister i Himlen.

Ud i det høje
ser jeg som Trolde med et Trealens Øje.
Ind i det sorte
vender jeg Blikket, og Nuet er borte.
Straalende Verdnerne slaar mig i Møde.

115

Frem sig at svinge
ser jeg Saturn med dens Maaner og Ringe.
Verdener vaage
ru i Orions forrygende Taage.
Spindelvæv hænger i Afgrundens Kroge.

Aldrig ved Randen -
evigt jeg møder kun Mørket og Branden.
Virkeligheden
blotter sin Ild, at jeg bedre kan se den,

nærmer sig vildt fra en Himmel som Graven.

Vildsomt at vide,
mangen en Jord har nu Skyerne hvide.
Natten fordølger
talløse Reder med Bjerge og Bølger.
Dage i alle Fortærelsens Farver.

Helveder tindre
midt i den sorte Fortabelses Indre,
ødsler med svimle
Drømme om salige Guder og Himle -
Virkeligheder i Vidder af Glemsel.

Morgenens Rande
brænder sig frem over Have og Lande.
Og mens vi stænge
Døren for Mulmet paa Marker og Enge,
strømmer nu Asiens Piger af Senge.

116

Jørgen Brønlund

Mer ene var aldrig
en Sjæl paa en Stjerne
end du foran Døden
i Isnattens Fjerne.

Og aldrig var Røsten,
der Hjerterne rører,
mer inderlig ene
med det, der ej hører.

Og aldrig gik træet Mand
mer hjemløs til Hvile
midtvejs i de maane-
forvildede Mile.

Da Vennerne tav
i de isede Ørke,
laa Verdens Mund lukket
mod *dig* i dit Mørke.

Du kæmped dig frem
imod Gravens Munding
som fattigste Stormand
paa Jordens Runding.

Du gemte de hellige
Kort i dit Værge
med Isrigets fjerneste
Fjorde og Bjerge.

Og bar dem i Dødsmulm
og vaandefuld Færden
et Skridt mod de levende
Hjerter i Verden.

At Jorden ej raned
den Løndom tilbage,
som kostede eder
de kommende Dage.

Du hjalp med at maale
det yderste Øde, -
du maalte det dybere,
medens du døde.

En Gru fik du bragt os
fra Kvalen, der lides,
hvor Solen og Surtur
umælende strides.

Saa smertelig nær
har du bragt os det fjerne,
hvor stanset du laa
mod din stenhaarde Stjerne.

Bjørnstjerne Bjørnson

Fremtids-Disen drog hans Øje.
Mellem Fjælde, mellem Høje
sang han Lyst til Land at pløje.

Land, hvor Sol mod Bølgen iler,
midt i Engen Lykken hviler,
Norges friske Datter smiler.

Ud han sang, den store Seer,
Sætrene Liv og Høstens Leer,
Maanens Magt og Havets Veer.

Sang ny Verdner op af Vande,
sang med Gryet paa sin Pande
om nyt Liv i gamle Lande.

Hør, hvor Sangen alle Steder
fra de tusind Hjem sig breder,
som fra tusind Fuglereeder.

Solskin i en Stue

Et stille Solskin hviler

hen over Gulv og Bord -
en maalløs Drøm, der Stuen
og alle Ting besvor.

Se Orchideens Blade
i Himmelrigers Blund.
Jeg føler mig som vaagen
paa Oceanets Bund.

Der svajer Græs og Grene,
og Vinden høres hid.
Det er af alle Tider
en eller anden Tid.

Hernede under Tyngden
og Luftens høje Sø
gaar Drømmen ind ad Ruden
for hos mit Sind at dø.

Alvidenhed forseglet
en Løndom her mig gav -
den gæster venligt Nuet
i en møbleret Grav.

119

Hist henne staar i Krogen
den gamle Lænestol.
Der sidder Isaac Newton,
vendt mod en Plet af Sol.

Tæt ind mod dette Vindu
staar alle Tidens Blaa.
Jeg ser det gamle Solskin,
som Isaac Newton saa'.

Og Lysets dybe Tavshed
forvirrer al min Ro.
Den døde Stue drømmer,
saa mine Planter gro.

Selv dæmrrer jeg som Kimen
i en Gudindes Skød.
Og Verden er som Syner,
der ses i salig Død.

En Bogryg staar med falmet
tohundredaarigt Guld
og kalder med et Mæle
fra Munde under Muld.

O dyrebare Solskin,
som ingen Sjæl forstaar!
Lad denne Time dvæle
hos mig i tusind Aar.

120

De fire Aarstider

(Til Hr. Observator Torvald Køhl)

Foraar

Naar Nordens Lande sig mod Solen bøje,
det unge Foraar skrider over Høje.
Hun vinker Søndenvinden op at danse
og Barnet ud at binde Blomsterkranse.

Sommer

Staar Solen mellem os og Krebsens Stjerner,
i salig Søvn sig nærer Frø og Kerner.
Det næste Livets Flor det faldne følger,
og Ungdom svaler sig i Svulm af Bølger.

Efteraar

Men atter daler Lyset for vort Øje,
og Leen sabler Livet ned om Høje.
Sangfuglen rejser bort, og Græsset mørkner,
og Dyr faar travlt, før Agrene bli'r Ørkner.

Vinter

Stenbukkens Stjerner staar nu Sol bag Ryggen,
Sneriget daler ned, og lang er Skyggen.
Ved Bord og Lampe Jordens Børn sig sætter
og lukker Døren for de sorte Nætter.

Kantate ved Studentersamfundets Rusfest den 23. September 1911*

KVINDEKOR

Solglimt fra de gamle Floder,
der i Sagnets Eden flød,
ejed Moder efter Moder
i sit Øjes Ungdomsglød.
Af den Drøm, vort Køn har arvet,
blev vort eget Øje farvet.
Smilets Glar og Graadens Vande
dølger de fortabte Lande.

MANDSKOR

Muld og Hav vort Væsen drage
med en større Klodes Skær.
Jord, vi kalder: Kom os nær,
og vær vor i vore Dage!
Løndom, som i Græsset gror,
Løndom, som i Bølgen bor!
Fyld med Liv vor Længsels Skaaler!
Giv os Sjæl af *dine* Straaler!

RECITATIV (Mandsstemme)

Ud af Elementerne strømmer Sjælenes Kræfter,
Sønner og Døtre følger Fader og Moder efter.
Øjne, som Skummets Øjne ved Havets Bred,
aabnes i Nuet og blændes af Evighed;
de stirrer mod Jorden i Tørst efter Tingenes Sandhed,
den slaar dem med Solskinsdagens syvfarvede Blindhed.
Virkelighed! Finder vi aldrig *dig*?

*
- 122

Ved blaa Søer gaar de blaaøjede Piger.
Lyshaarede Børn plukker Blomster paa Danmarks Diger.
Bakkerne spejler Agrenes Farver i Fjordene.
Duggede Brøl stiger i Dalen paa Hjordene.
Hvor det er fjernt og nær! En Dag af tusinde Aar -
en Dag, i hvis Frugtbarhed alt det forgangne staar.
Virkelighed! Finder vi aldrig *dig*?

Enge med dette Græs! Bølger ved disse Strande!
Eders Hemmelighed er de fortabte Lande.
Aarmillioners Lyst skinner i Kvindernes Sang,
naar de ved Barnets Søvn holder dets Vugge i Gang.
Unge Mænd og Kvinder! Grib Nuet! Se og hør.
Virkeligheden synes nær - som ingen Sinde før.

SOLO (Mandsstemme)

Jeg staar i Dag paa Stjernens Hvælv.
I mig dens Kræfter strømmer.
Jeg føler Stjernen i mig selv,
hvor alle Farver drømmer.

De Drifter, som i Ungdoms Sang
mod Himlens Vidder tindre,
af dybe dulgte Kilder sprang
i Jordens eget Indre.

Af Muld og Hav sprang Livet frem
i fjernt forglemte Tider.
Til Muld og Hav gaar Livet hjem
hver Gang det Døden lider.

Og alle Ting, jeg kommer nær,
har Dyb, jeg aldrig maaler.
Ej røber Solen, hvad de er,

men kun, hvordan de straalere.

123

Dog nærmer Verden sig saa øm.
Og Maanen over Haven
er som fortabte Sjæles Drøm
om Solens Skin - i Graven.

Det er, som Sø i Sommervind
og Danmarks grønne Dale
staar spændt som Sluser mod mit Sind,
vil briste ud i Tale.

Det er, som Jordens Hav og Muld
med alle deres Døde
er med en Viden underfuld
mig gaaet stumt i Møde.

Det udsigelige Land
som Genfærd søger Sjæle.
Og Stjerner Mulm og Stjerner Brand
i mig vil have Mæle.

RECITATIV (Mandsstemme)

Unge Mænd og Kvinder! Grib Nuet! Se og hør!
Virkeligheden synes nær - som ingen Sinde før.
Hver ny Ungdom sætter Virkeligheden Stævne.
Gav den aldrig sig helt, gav den dog Kraft og Evne.
Hver ny Ungdom maa vinde *sit* Jorderige.
Derved nye Muligheder af Mørket stige.

SOLO (Kvindestemme)

Vejen hjem til Jordan bar
stundom om ad andre Kloder.
Da Copernicus blev va'r
Jordens Dans omkring dens Moder,
sprang af Sindet andre Floder.

124

RECITATIV (Mandsstemme)

Den, der søger i Nuet efter den sande
Virkelighed, aner Fortids og Fremtids Lande.
Blodets Jernsang jubler mod bundløst Blaa
om Lykkens Nærhed. Eden vil genopstaa.
Æbletræet frister med Sommergaven.
Endnu gaar Eva stundom nøgen i Haven.

SOLO (Kvindestemme)

Darwin øjned Livets Træ.
Stammen stod bag Dødens Trone.
Fra de tabte Landes Læ
lød en overskygget Tone.
Men i Nuet staar dets Krone.

RECITATIV (Mandsstemme)

Virkelighed! Paa Vejen til dig vi naaede
rundt om Jord gennem Tvivl og Storme og Fraade.
Afstand lærte du os ved Damp og Hjul at besværges.
Vort Blik har dvælet i Skyggen af Maanens Bjerge.
I *dit* Navn letter Mennesket nu fra Muld,
og Luften vil mørkne og surre af de kommende Kuld.
Unge Mænd og Kvinder! Grib Nuet! Se og hør!
Virkeligheden giver Evner - som ingen Sinde før,
Virkeligheden, Gaaden, hvori vi lever og dør!

KOR

Muld og Hav vort Væsen drage
med en større Klodes Skær.
Jord, vi kalder: Kom os nær,
og vær vor i vore Dage!

Løndom, som i Græsset gror,
Løndom, som i Bølgen bor!
Fyld med Liv vor Længsels Skaaler!
Giv os Sjæl af *dine* Straaler!

125

Stormnat

Stormen langs Jorden fejer og strør
og tager af Natten Styrke.
Nu suger i hvert et Skorstensrør
Fortabelsens tørstige Mørke.

Luerne hopper i Kakkellovn
og danser paa tirrede Gløder,
gad hylle hele det sorte Sogn
i Skyer og Morgenrøder.

Stormen river en Dør paa Klem
og klager for bundløs Elende,
har alle Veers Vokaler i Gem
og jager mod Verdens Ende.

I Luften duver der fulde Sejl.
Nu søger Fortabelsens Flaade
de arme Straaler fra Maanens Spejl,
den sidste fortyndede Naade.

Men Maanen er borte, Natten mæt
af blindt henfarende Kulde.
Naar Bygen kommer, er Mørket tæt,
som om det var manet af Mulde.

Afgrundens Snekker raser forbi
Vinduers enlige Gnister,
og stundom høres en Lem slaa i
som Laag over møre Kister.

Luerne spiller paa Asken klart
og slikkende Tidsler forme,
gale af Lyst til en Himmelfart
med de usalige Storme.

126

Jylland

O Jylland, mod dine Sande
den dunkle evige Mumlen gaar
af Jordens rejsende Vande,
af slørede Røster fra Tidens Vaar.

Om Skibe, der kommer med Fangster,
gaar Skyggernes Jag under Havets Skyer,
som Tog af ilende Angster,
der flygter ind mellem Gaarde og Byer.

Mit Land med solgrønne Marker,
hvor Ko efter Ko slog Mullen i Græs,
hvor Solen og Vejret barker
den Haand, der strør Korn fra Aas til Næs.

Min Barndoms Fjordland, hvor Lærker
har kvidret sig ind i de saliges Blaa,
hvor Sejlenes solhvide Mærker
i Sværmerdrift mellem Kysterne gaa.

Hvor Tyrene brøler mod Østen,
naar Gryet lufter fra Jordens Rand, -
hvor Rugen holder mod Høsten
og Blomsten mod Natten. Min Barndoms Land.

Her gik mig de hellige Stjerner
forbi med hver sit evige Liv.
Da bøjed sig Aks og Kerner.
Da lagde sig Viddernes
Larm og Kiv.

En Moder

I

Ellen gik harmfuld
ved Mørkgaardens Høje.
Ungdom og Taarer
stod blaa i hendes Øje.

Tordenhatte stabled
sig himmelhøjt i Østen.
Gaarden sov til Middag,
træt og hed af Høsten.

Men Ellen gik alene
sommerklædt i Varmen.
Hørlige var Hjertets
Hammerslag i Barmen.

Se, Erik red af Gaarde,
rank paa Hesteryggen.
Hovene de haarde

slog ned i Hesteskyggen.

Hen jog han over Ager
og Vejen ned mod Fjorden,
som Drivskyen jager
sin Skygge over Jorden.

Den vilde Erik Mørk!
Han standsede dernede.
Ellens Ungdom svulmede
af Sødme og Vrede.

128

Den smukke Erik Mørk!
Han svang sig af Hesten
ved Bredden, hvor Vandene
var blaa af Sommerblæsten.

Hendes Bryster steg frem
til de fuldeste Buer.
Hun vred sig i Sorgernes
sødste Luer.

Han klædte sig af
og vandred ud i Fjorden,
der eet med Havet danner
et tungt Beslag om Jorden.

Ellen sank ned
til Højens grønne Side,
bed sin Arm til Blods
og blotted sig af Kvide.

Stirred mod hans hvide
Ryg i de blaa Strømme:
»Gud, tag din Pisk i Haand
og lær ham ret at svømme.«

Ak Maj - ak Juni
det var ikke blot Minder.
Det drak af hendes Hjerte,
saa det saas paa hendes Kinder.

Al Lykken var nu Løgn, -
men som Løgne kan tindre!
Og Sandheden, Sandheden
sov i hendes Indre.

Med graadsalte Øjne
saa vrede, saa ømme
129 fulgte hun den hvide
Ryg i de blaa Strømme.

--

Ak Maj ak Juni
hvor kort og hvor længe
da sammen de fulgtes
leende til Senge.

De frodige Nætter
om Jorden derude
stod som brunstige Blik
imod Kammerets Rude.

Sommervinden strøg
sin Sorgløshed mod Muren.

Selv Kamrets bløde Mørke
var svangert som Naturen.

I Drømmeriets Vildnis
har Elskoven hjemme,
hvor Lykken aander rygende,
men ej har Vid og Stemme.

Blikket lammes af
det uudgrundeligt nøgne.
To Sind strømmer sammen
under lukkede Øjne.

Det dagklare Øje,
der dømmes og ser,
dummes af det Under,
at Skabelsen sker.

Den frugtbare Lykkes
Livskilder glider
gennem Underverdens Nat
fra Oprindelsens Tider.

130

Aa disse lyse Nætter
med Glæden forborgen ...
Legemer, der stedse
blev hvidere af Morgen.

Med drukne Øjne
hilste de Gryet -
ny Himmel, ny Jord,
Alverden fornyet.

Haa, Livets Lovsang
laa løs i Kværken
paa Gærdesmutteren
og Gøgen og Lærken. -

Han var Arving til Gaarden,
skulde giftes med Penge.
Taabelige Bondetøs,
at gaa med ham til Senge! -

Forbandet, forbi!
Hvad hjalp alle Taarer?
Men hvem der dog endnu engang
blev Kærligheds Daarer!

Hun drømte og græd,
til Leerne blev hvæsset.
Skyggen af en Fugl
fôr hen over Græsset.

Mellem lange Skyer
den solblaa Himmel
strakte sig hen
i Tange og Strimmel.

Op at binde Neg
deromme bag Haven ...
131 Nej. Om de saa slæbte
hende lige i Graven.

Hun løb over Marken
til et Krat i et Hjørne
og gemte sig i Skjul

af krogede Tjørne.

Nu kunde de lede
og larme og bande.
De tirred hendes Vrede
til Bægerets Rande.

Hun laa i en Skraaning
og saa' over Vidder
mod Verdner af Kornneg
og Himle af Kvidder.

Der nikked en Smørblomst
imod hendes Pande,
en blind fra den straalende
Saligheds Lande.

Den bragte hende Slummer
og Drømme saa søde
af tankeløs Sommer
og graadmild Grøde.

II

Støt staar alt og viger.
Knap Nuet er til Stede.
Den Sol, som nu er oppe,
vil snart være nede.

132

Mens Dagene tændes
og Dagene slukne,
alt levende befarer
den Strøm, hvor det skal drukne.

Den Dag, du længtes efter,
den kom og forlod dig.
Den Dag, som du frygter,
den flyver imod dig.

Og det blev Oktober
med Aftenrødme
fra Solnedgange
af sygelig Sødme.

Erik var rejst,
og Ellen gik ene
i dunkle Tanker
blandt døende Grene.

Ellen var flygtet
fra Folkestuen.
Hun hævede Brystet
mod Himmelbuen.

Inde sad Karlene
og gloed som Tyre.
Og Pigerne kunde ej
Latteren styre.

Og selv i Søvn

huggede Høgen.
Hun drømte, de saa' hende
tyk og nøgen.

Solen stod rød
paa Bakkekammen.
133 Og ømme Skyer
blev spejlet i Dammen.

Pinte det Jorden
at lægge det sidste
tynde Sommerens
Purpur i Kiste?

Aa - hvem der var Barn ...
en Aften - hjemme ...
Da mærked hun Jordens
milde Stemme:

»Mit Barn! Er du mødig
af Spot og Smerte -
da kan jeg dulme dig
hele dit Hjerte.

Jeg er nem at finde
til Senge i.
Jeg har aabne Døre
ved Vej og Sti.

Jeg har stærke Træer
i Mørkgaardshaven -
og mørke Kilder
i Mergelgraven -«

Hun syntes, hun ned
i Jorden gled,
mens Kirken ringede
Solen ned.

Men atter mærked
hun Muldens Stemme:
»Vil du hellere Barnet
hos mig gemme?

134

Der skal det hverken
ha' Føde eller Klæder.
Og det bliver ikkun
een Gang det græder -«

Hun søgte et Halmstraa
i Himmelbuen.
Men hun maatte flygte
til Folkestuen.

Novemberdagen klædte sig
i rørende Straaler.
Da rysted hun Mørkgaardens
Muld af sine Saaler.

Hun lejede sig en Hytte,
en arm og ensom Bolig.
Saa stængede hun Døren -
aa, Stuen var saa rolig.

Hvor her var godt at sove
i Graad og vildsom Vaande -
at ligge som en Kornmark
og kun drage Aande.

Hun sov i et Døgn,
som aldeles forsvunden.
Som i Muld eller Moders Liv
var Tiden henrunden.

Hun sov, som Lyset slukkes,
naar Aftenen endes,
135 vaagnede, som Ruden dugges,
naar Dagene tændes.

Aa - ned igen i Dybet,
der føder Morgenrøden -
det moderlige Mulm
før Livet og bag Døden.

Men Solen staar lavt
over Bakken i Ruden,
bestraaler hende Haaret
og Panden og Pudnen.

Hun aabner sin Særk
og ser paa sine Bryster:
Kom, Verden, og kys -
eller spot, hvis dig lyster!

Hun strækker sig og gror
af den himmelblaa Naade,
ligger nøgen og tror
paa den gavmilde Gaade.

Hun er saa træt af Sorger,
saa Tankerne hvile,
saa hun faar Kraft at svulme,
at glemme og at smile.

Og Hjertet, som pumper
sin Ungdoms blinde Floder,
veed knapt, om det lever
i Barn eller Moder.

Og Drømmenes Bobler
gennem Tankerne stige,
bristende i Skæret
af Himlens blaa Rige.

Hun synker i den Søvn,
hvor de skyldfri snørke.
Hun drømmer om Sommerskyer
og flyvende Størke.

Om Solen, som den skinner
paa badende Kroppe,
naar Kornet staar og vugger
med tyngede Toppe.

Naar Børnene løber

barbenede paa Agre,
og hvide Sommerfugle
mellem Børnene flagre.

IV

Graa Dage, Regn og Taager -
lidt Sol i Middagsstunder.
Og Ellens Sind laa svimmelt
imellem Gru og Under.

Snart sang det med Sødme
i alle hendes Aarer.
Snart sank hendes Hjerte
i Søer af Taarer.

Det viste sig svært
at lukke Verden ude.
Stænged hun Døren,
saa keg man ved en Rude.

Snart een, snart en anden
af dem, som hun kendte,
kom ind for at vejre,
hvor snart det var i Vente.

137

Hun tav. Og taalte Øjne,
hvis Blink var som Knives.
Hun mødte dem, som den,
der har Lov til at trives.

Hun nærmede sig ingen.
Saa turde hun vel mene,
at hun havde Lov
til at leve alene.

Men nej. Alverden
Forklaring maatte kræve.
Hun banded gennem Taarer -
og lærte at væve.

Og Søgning fik hun.
Nysgerrige Koner
mangled Mile af Tøj
og blev skattede Spioner.

Og Ellen fornam
deres voksende Glæde,
jo sværere det blev hende
Væven at træde.

Og Dristigheden steg,
som Bæltet sig strammed.
Men Ellen behændig
al Visheden lammed.

Det var ikke fri,
at de ytrede Vrede.
De undte hende Søgning
og stod med alt tilrede -

Dog naar de aabned Døren,
saa lukkede hun Sjælen.
138 Og ingen fik bragt
hendes Nakke under Hælen.

Selv Tugten og Trøsten
aldeles brændte inde
for Præsten, som mødte
med en Menighedskvinde.

Der var svangre Koner,
som til Tak for deres Møje
havde skimtet en Braad
af Haan i hendes Øje.

Sladdren sled sig hæs
i Forargelsens Drage.
Men hun skulde bare vente:
Der var Faktum tilbage.

V

Vinteren blev mild.
Og en blæsende Aften
begyndte Ellens Veer -
hvor fik hun nu Kraften?

Og alt hendes Stivsind -
nu skulde det vel smuldre.
Hvem kunde bære
den Haan paa sine Skuldre?

Før hævede hun Modet
med syv Pigers Styrke
og skubbed denne Stund
i det yderste Mørke.

139

Men nu - nu var det Stunden.
Og Mørket laa om Hytten.
Al Kraft var brugt og svunden.
Hun laa i Angst og Lytten.

Aa - kom der blot ingen
de allerførste Dage.
Hun tændte ikke Lyset
og voved knapt en Klage.

For tiende Gang
gik hun hen for at mærke,
om Slaaen var for Døren,
om Øsknerne var stærke.

Hun laa igen paa Lejet,
som under Jorden nede:
Saa kom, du lille Barn,
din Moder er rede!

Da tog det i Døren.
Hun fôr i Angst fra Pudren.
Nej. Her kom ingen ind.

Her var ingen buden.

Hun spændte sine Tænder
haardt imod hinanden,
fordi hun mærked, Skriget
stod hendes Sjæl til Randen.

Hun laa som Døden tavs,
det hug i Hjertets Sluse.
Hun øjned gennem Vindvet
Gnister i andres Huse.

Det tog paany i Døren:
Aa - væk fra dette Helved.
140 Men hun laa strakt paa Lejet
og stirrede og skælved.

Nu kaldtes hun ved Navn.
Men hun svarede intet.
Saa hørte hun en Ed,
savtakket og flintet.

Blæsten tog paa
saa jammerlig at tude.
Aa - Stuen var jo mørkere
end Verden derude.

Øverst i Vindvet
laa Himlens blinde Vaade -
Himmel uden Drømme,
Nat uden Naade.

Veerne stinged,
og Stjerner stak som Syle
gennem hullede Skyer,
saa Mørket maatte hyle.

Paa Pinslernes Mark
Helheste gik for Ploven.
Og Satan gik paa Vejen
og dumpede med Hoven.

Hun lytted med et ulmende
Skrig i Aandedraget.
Det var vel kun et Træben
der slog med Jernbeslaget.

Og Angster og Smerter
tog fat for fuldt Orkester.
Og der var Bal i Helvede,
og hun var blandt dets Gæster.

141

Det Skrig, som havde ulmet
saa hedt i Aandedraget -
det hug nu Ildtungerne
i Loftet og Taget.

Aa - nu blev det stille,
og hun løb fuld af Glæde.
Af Mathed og Salighed
maatte hun græde.

Hun rakte hen til Bordet
for Lyset at tænde:
Lad kun Alverden komme,
lad Lyset kun brænde!

Snart græd en lille Dreng
i Moderens Arme.
Hun selv var en grædende
Verden af Varme.

Herregud! Hvi havde
hun været saa bange?
Det var jo ej saa svært.
Og det hændte saa mange.

VI

Det fløj over Sognet
paa glitrende Vinger.
Ravnene fik Ret.
Og Sejrens Harpe klinger.

Forhærdet, forskruet
og uden Hjælp og Varsel
havde Ellen i Nattens Mulm
og Ensomhed »gjort Barsel«.

142

Hvad havde hun vel ment
med sin Dølgen og Forhærden?
Skulde Fødslen været Løgn
og Ungen ud af Verden?

Det havde Gud forbudt. -
Hu hej og Hosianna! -
Hun havde vel fortrudt
og trængte nu til Manna.

Befriet aanded op
hver ædel Mand og Kone.
Naturens Lov stod fast
endnu i Sladdrens Zone.

Man hvæssed Klo og Næb,
skønt - ak - med Sorg og Smerte.
Man fejred hendes Fald
med Brystet fuldt af Hjerte. -

- -

Men Ellen lo i Dybet,
forklaret efter Kvalen,
og var for Barnets Læber
et Kildespring i Dalen.

- -

143

RUBÁIYÁT af OMAR KHAYYÁM

Indledning

I OM OMAR

Medens Omar Khayyám's Rubáiyát i Edward Fitzgerald's Gengivelse gaar sin Sejrs gang over hele den engelsktalende Verden, og i andres Oversættelser ogsaa er naaet ind paa adskillige andre Sprogomraader, er denne mærkelige Poet, Astronom og Matematiker kun lidt kendt i Norden.

Abu-'I-fat'h' Omar var Søn af Ibrahim Khayyám (Khayyám betyder Teltmager) og fødtes i Naishápúr i den persiske Provins Khorassán; han døde sammesteds i Aaret 1123. Som Videnskabsmand har han bl.a. gjort sig bekendt af sin Medvirkning ved Kalenderforbedringen samt af sine astronomiske Tabeller. En Afhandling af ham paa Arabisk om Algebra er udgivet paa Fransk.

Som Poet tog Omar Tilnavn efter sin Faders Haandværk. Om han selv en Tid har dyrket dette, vides ikke med Sikkerhed.

Et Sagn fortæller, at Omar og to af hans Venner i deres Ungdom havde lovet hinanden at dele det Held, der maatte blive en eller flere af dem beskikket. En af dem blev Vezir hos Sultanen og indfrie sit Løfte. Omar bad om at maatte leve i en Krog under hans Lykkes Skygge for at udbrede Videnskaben. Hans Ønske blev opfyldt, og han fik aarlig 1200 Guld-Mithkál'er fra Naishápúr's Skatkammer.

II OM FITZGERALD

Edward Fitzgerald var af irsk Adelsslægt, født i Bredfield i Suffolk 31. Marts 1809. Han har indført adskillige Værker fra andre Sprog i Engelsk, men her skal kun omtales hans fortræffelige Gendigtning af Omar's Rubáiyát, det Værk, der, især efter hans Død, har bragt hans Navn - tilligemed Omars - Verden rundt. Første Udgave af Rubáiyát udkom 1859 og indeholdt 75 Strofer, tredje og fjerde 146 (1872 og 1879) indeholdt 101 og mange af disse betydeligt ændrede fra den oprindelige Udgave.

Om Fitzgeralds Forhold til de originale Vers er der givet udførlige Oplysninger i Mr. Heron-Allen's Værk: »Edward Fitzgerald's Rubaiyat of Omar Khayyam with their original Persian sources, collated from his own MSS. and literally translated by Edward Heron-Allen« (1899).

Af tredje Udgaves 101 Strofer har H.-A. fundet, at 49 er tro og skønne Gengivelser af tilsvarende Strofer hos Omar, 44 kan henføres til to eller flere af de originale, 2 er inspirerede af Omar-Oversættelser, som Fitzgerald har set, 2 er afledte fra Hafiz' Oder, 2 fra et persisk Digt, og 2 afspejler hele det originale Digts Aand. H.-A. kommer til følgende Hovedresultat: »En slet og ret Oversættelse er det ikke, men en Oversættelse i den mest kunstneriske Forstand er det tilvisse.«

Prof. Ch. E. Norton siger: »Fitzgerald kan kun kaldes »Oversætter« i Mangel af et bedre Ord, et, som skulde udtrykke den poetiske Transfusion af en poetisk Aand fra et Sprog til et andet, og af Originalens Ideer og Billeder til en Form, ikke altid forskellig fra den oprindelige, men med Hensyn til Tid, Sted, Skik og Aandsstadium fuldstændig tilpasset til de nye Forhold, hvorunder de genfremtræder. Det er et Værk af en

Poet, inspireret af en Poets Værk, ikke en Oversættelse, men Genfødselen af en poetisk Inspiration.«

løvrigt gives interessante Oplysninger om Omar og de originale Rubai i Arthur Christensens »Muhammedanske Digtere og Tænkere« (G. B. N. F. 1906).

Edward Fitzgerald døde 1883.

III OM RUBÁIYÁT

Rubai eller den firelinjede Strofe med enten alle Linjer rimende eller oftest 1., 2. og 4. var en almindelig Digtf orm i Persien. En Rubáiyát (Rubaisamling) var ikke at betragte som et sammenhængende Digt, men mere som en Samling Enkeltvers af epigrammatisk Natur. Meget ofte benyttedes Rubaiformen til at udtrykke 147 »Strøtanker«. I Omar Khayyám's Rubáiyát forbindes dog her ved Ordningen af Stroferne og ved det Livssyn, de alle saa stærkt farves af, nogenlunde de enkelte Vers til et Hele. I nærværende Gengivelse har der af dette Hensyn fundet et Par Ombytninger Sted, men Fitzgerald har i sin Oversættelses første og sidste Udgave en ret forskellig Ordning af Versene. I Hovedsagen er Ordningen her foretaget efter »Fourth Edition«.

Omar Khayyám er en Lovpriser af Nuet, af *Idag*, og han hylder Livsglæden i Vinens og Rosernes Skikkelse. For at bruge et dansk Ordspil: han holder sig til »den Fugl, han har i Haanden«. Men ikke desto mindre har han svært ved at faa Øjnene fra »de ti paa Tagene«. Og netop denne sidste Egenskab hos ham giver hans Digtning dens største Værdi. Hans »Nu« har dets store Rigdom i den vide Udsigt. Og hans Fortabelse i Nuet og Vinen føles nærmest som et Glip med Øjnene af og til, mens han stirrer energisk efter det tabte og det kommende.

Allerede i Fitzgeralds Levetid udkom en fransk Oversættelse fra en persisk Tekst, indeholdende 464 Rubai. Oversætteren Monsieur *Nicolas*, fransk Konsul i Resht, opfattede Omar som en Súfi-Poet, en Mystiker, der brugte Vinen som det guddommeliges Sindbillede. Msr. Nicolas oversætter ogsaa overalt »Vin« ved »Gud«.

Fitzgerald fører imidlertid i et Forord til Tredje Udgave et vægtigt Forsvar for sin Opfattelse af Omar som netop en Modstander af Sufismen, en muhammedansk Fritænker. Der findes jo ogsaa i Versene adskillig Spot mod Sekterne, mod de »lærde« og »hellige« Mænd.

Indvirkning af den franske Oversættelse synes dog at kunne spores hos Fitzgerald. F. Eks. i 2. Rubai, hvor han i Første Udgave har følgende:

»I heard a Voice within the Tavern cry:
»Awake, my little ones, and fill the Cup,
Before Life's Liquor in its Cup be dry.««

De to sidste Linjer er i hans sidste Udgaver ændrede til:

»When all the Temple is prepared within,
Why nods the drowsy Worshipper outside?«

148

I flere Tilfælde forekommer Versene i den første Udgave mig bedre end i 3. og 4. Udgave.

F. Eks. 1. Strofe i 1. Udg.:

»Awake! For Morning in the Bowl of Night
Has flung the Stone that puts the Stars to Flight!
And lo! The Hunter of the East has caught
The Sultán's Turret in a Noose of Light.«

I 4. Udg. lyder den:

»Wake! For the Sun, who scatter'd into flight
The Stars before him from the Field of Night,
Drives Night along with them from Heav'n, and strikes

The Sultán's Turret with a Shaft of Light.«

Jeg har derfor efter frit Skøn fulgt snart den ene, snart den anden af Fitzgeralds Varianter, hvorfor min Gengivelse undertiden for dem, der kun kender Optryk af »Fourth Edition«, maaske kan være lidt vanskelig at genkende. For imidlertid at lette Identifikationen af Stroferne har jeg over hver Rubai anført, hvilken Udgave jeg har benyttet ved Oversættelsen - for saa vidt der var væsentlige Uoverensstemmelser mellem Udgaverne -, idet A betegner »First Edition«, B »Fourth Edition«. Undertiden har jeg taget Hensyn til begge Varianter. De paagældende Strofers Numre i den engelske Tekst er vedføjet Bogstaverne.

Den foreliggende Oversættelse er et Udvalg af de engelske Vers. En Del af disse syntes mig nærmest at gentage andre og enkelte forekom mig mindre væsentlige for Totalindtrykket. Afdelingen »in the Potters House« er helt udeladt.

Øvrige Oplysninger vedrørende Forholdet mellem den engelske og nærværende danske Tekst maa søges i Noterne sidst i Bogen. Ligeledes Forklaringen paa forskellige persiske Navne og Udtryk. En Del af Noterne er baseret paa Fitzgeralds egne Noter, mens enkelte er nye. Nærmere Redegørelse herfor tror jeg ikke har Interesse.

Marts 1912 THØGER LARSEN

149

Rubáiyát af Omar Khayyám

>I (A 1)

Vaagn op! En Morgen slyngede paany
den Sten, for hvilken alle Stjerner fly.
Og Jægeren fra Øst har fanget ind
Sultanens Taarn i røde Baand af Gry.

2 (A 2)

Jeg rørt af Dagnings venstre Haand har drømt,
en Stemme kurrede i Kroen ømt:
»Op mine smaa, og kom med eders Skaal,
før Fadet for den bedste Vin er tømt.«

3

Ved første Hanegal en søvnig Trop
bad udenfor: »Saa luk da Døren op!
Vor Tid er kort - er den een Gang forbi,
vi vaagner aldrig mer ved Morgen op.«

4

Nu vækker Nytaar gammel Drift af Blund -
den tankefulde fandt en ensom Stund,
mens Moses' »hvide Haand« af Vaarens Gren
sprang ud - og Jesus aanded op af Grund.

5 (A 5, B 5)

Írám er med dens Roser sunken ned,
og Jamshyds hellige Skaal, hvor ingen veed.
Men endnu svulmer Druen som tilforn,
og mangen Have gror ved Søens Bred.

150

6

Og David tier. Men med Kvidder fin
paa Pehlevi om »Vin, Vin, Vin - rød Vin!«
styrker en Nattegal den stille Gløds
Inkarnation i Rosernes Karmin.

7

Nu er det Foraar! Fyld vor Skaal til Rand!
Kast Angers Vinterdragt i Vaarens Brand!
Thi Tidens Fugl har kun saa kort en Vej -
og se! dens Skygge jager over Land.

8 (B 8)

Baade i Babylon og Naishapur -
baade, naar Vin er sød, og Vin er sur -
vil Livets Drik bortsive Dryp for Dryp,
og Livets Løvfald venter al Natur.

9 (A 8)

Hver Dag vil vække Blomster, skabe Frø.
Hver Dag vil Blomster henad Jorden strø.
Vor Sommermaaned, som gav Rosen Liv,
vil lade Kaikobad og Jamshyd dø.

10 (A 9, B 10)

Ja, lad dem dø. Og følg saa med mig, du!
Lad fare Kaikobad og Kaikhosru!
Lad Zal og Rustum prale, som de vil!
Tænk ej paa Hatims Nadver mere nu!

11 (A 10)

Saa vandrer vi, hvor Græsset sparsomt staar,
paa Grænsen mellem Ørk og Agres Vaar.
Hvor ingen ænser Sultan eller Træl,
ynker vi Sultan Mahmuds høje Kaar.

151

12 (A 11)

Her - kun et Brød - og under disse Træer,
lidt Vin og nogle Vers - og *dig* især,
dig ved min Side syngende i Ørk,
og vi har Paradis i Ørknen her.

13 (A 12, B 13)

Hvor jordisk Magt er herlig, tænker somme.
Og andre: Vilde Paradis dog komme!
Tag Pungen i din Haand, stryg alle Krav,
agt intet Bulder fra den fjerne Tromme!

14

Se Rosen, hvor den ler - lyt til dens Ord:
»Latter skal fylde Verden, mens jeg gror.
Til sidst jeg river Kvasten af min Pung
og strør dens Rigdom paa den grønne Jord.«

15 (A 16)

I dette store Karavanseraj,
hvor *Dag* og *Nat* som Porte aabner sig,
sad Sultan efter Sultan i sin Pragt
sin Time eller to - og drog sin Vej.

16

Løven og Øglen ejer hvert Gemak,
hvor Jamshyd fordum funkede og drak.
Uanset stamper nu Vildæslets Hov,
hvor Bahram Jæger Jorden om sig trak.

17

Mon nogen Sinde Rosen blev saa rød
som der, hvor Kongeblood i Mulden flød.
Jeg synes, hver en Havens Hyazint
har døde Pigers Taarer i sit Skød.

152

18

Og dette ømme Græs, som Vaaren nys
gav Flodens Bred, hvor vi os hviler - tys -
o, hvil dig varligt, thi maaske det sprang
fra Læber, der engang fik ømme Kys.

19

Min Elskede! Fyld Skaalen, hvor *Idag*
er fri for Fremtids Frygt og Fortids Nag.
Imorgen? Da er jeg kanske Mig Selv
med syv Aartusinders *Igaar* lagt bag.

20

Se - nogle, til hvis Fane dyrt vi svor,
de bedste, Tiden saa' ved Livets Bord,
har drukket Skaalen ud en Omgang før,
og een for een krøb stille under Jord.

21

Og vi, som morer os og larmer nu
i Stuen, *de* forlod - ja jeg og du
maa ogsaa bort. De næste nærmer sig.
Og Somrene vil blomstre da, som nu.

22

Lad os fuldende det, hvorfor vi stred,
før ogsaa *vi* i Støv er sunket ned,
er Støv i Støv og under Støv - og glemt
al Vin, al Verden og al Evighed.

23

Til dem, der gør sig med *Idag* Besvær,
og dem, der rastløst mod *Imorgen* ser,
raaber en Muezzín fra Mørkets Taarn:
»I Daarer! Ingen Løn I finder der.«

24

De hellige og vise Mænd, hvis Ord
om *de to Verdener* saa vide fór,
var smaa Profeter. Talen blev til Spot,
og Taleren fik Munden fuld af Jord.

25

Jeg gik, da jeg var ung, med ivrigt Sind
til hellige og lærde, hvor et Spind
af Argumenter hang - men altid kom
jeg ud ad samme Dør, hvor jeg kom ind.

26

Jeg hjalp dem Visdoms Kerner ud at saa
og ventede de nye, grønne Straa,
men denne Kundskab blev min hele Høst:
»Jeg kom som Vandet, skal som Vinden gaa.«

27

Hvorfor jeg kom hertil, jeg aldrig tyder.
Og ej *hvorfra*: Jeg lever. Bækken flyder.
Jeg drager bort, som Vinden gennem Ørk -
hvorhen veed ikke jeg. Jeg dør. Jeg lyder.

28 (A 31)

Fra Dybets syvende Port jeg Slaaen skød,
steg til Saturn, mens undervejs jeg brød
saa mangen Gaades Segl, men ej det Segl,
der lukker for vor Skæbne og vor Død.

29

Der var en Dør, min Evne aabned ej,
en Taage, hvor omsonst jeg søgte Vej.
Jeg syntes, du og jeg blev nævnt en Stund.
Saa talte ingen mer om dig og mig.

154

30 (B 33)

Jorden var tavs, og Havet stønnet mat
i Sørgekaabe, stumt og gudforladt.
Tavs drejede Himlen sig med sine Tegn
formummede i Slæb af Dag og Nat.

31 (B 34)

Da fra det DIG I MIG, som hyller ind
bag Slør sin Virken, bad jeg: »Giv mit Sind
en Lygte her i Mørket.« Og det lød
som fra derude: »JEG I DIG er blind.«

32 (A 34)

Da greb jeg denne Skaal af Jordens Ler,
at smage Sandhed, skjult i hvad jeg ser.
Og Skaalen mumled: »Drik, mens du er til,
for - een Gang død - du ser mig aldrig mer.«

33 (A 35)

Jeg tænker, Skaalen, som med sløret Røst
gav Svaret, drak engang af Livets Lyst.
Jeg kyssede dens kolde Læbe ømt:
»O kys mig ofte, Skaal, og skænk mig Trøst!«

34 (A 37)

Ja, fyld min Skaal! Hvi spille mere Mod
paa Tid, som skubber Verden fra vor Fod?
Ufødt *Imorgen* og et dødt *Igaar* -
hvi ænse dem, naar blot *Idag* er god?

35 (A 47)

Og ender Vin og Kyssets Salighed
i dette Intet, hvori alt gaar ned -
lad dig kun blænde! Intet er du selv,
og mindre bli'r du ej i Evighed.

155

36 (B 43)

Naar Englen med det sorte Bægers Blink
da finder dig ved Flodens Sommerbrink -
kys kun den Skaal, som gør din Mund til Muld,
og tøm den uden Skælven paa hans Vink.

37 (B 44)

Thi kunde Sjælen Støvet af sig flaa
og nøgen ride rundt i Himlens Blaa -
var det ej Skam, var det ej Skam for *den*
i Lerets Hylster længere at gaa?

38 (B 45)

Det er kun Teltet, hvor en Sultan bor
en Dag paa Vej til Riget under Jord.
Sultanen rejser, og en sort Ferrásh
bereder Teltet for en ny Beboer.

39 (B 46)

Og frygt kun ej, at Livet efter vort
vil miste noget, naar vi rejser bort.
Den evige Sáki har af Bobler blæst
utallige lig os - og farer fort.

40 (B 47)

Naar du og jeg forlængst bag Sløret gled,
o - lang lang Tid vil Verden vare ved,
mens den kun husker *vort* Goddag - Farvel,
som Havet husker Stenen, der sank ned.

41 (A 38, B 48)

En Ørkenfærd i bælgmørk Evighed,
et stakket Hvil paa Livets grønne Bred -
Døds skyggens Karavaner er i Drift
mod *Intets* Morgengry - af Sted, af Sted!
- -

156

42 (B 50)

Et Haar maaske adskiller Falsk og Sandt;
maaske et enkelt Ciffer, ingen fandt,
var Nøglen til de skjulte Skatte - ja
kanhænde *Mesteren* gik midt iblandt.

43 (B 51)

Han Selv fordulgt i alles Aarer gaar;
han gækker al den Søgen, *vi* formaar,
tager hver Ham - fra Máh til Máhi - se,
han skifter dem, de dør; men *han* bestaar.

44 (B 52)

Et Gaaders Nu - saa svinde som et Skælv
i Mørket udenom hans Dramas Hvælv,
hans Drama, som til Evighedsfordriv
han digter, spiller og betragter selv.

45 (B 53)

Men om forgæves ned mod Jordens Ler
og op mod Himlens lukte Dør du ser
i Dag, mens du er *dig* - hvorledes da
i Morgen, naar du aldrig bli'r *dig* mer?

46 (B 57)

- -
Om mine Regnestykker Rygtet gaar,
at de har skabt et mer nøjagtigt Aar -
ak nej: jeg strøg kun af min Almanak
Ufødt og Dødt: *Imorgen* og *Igaar*.

47 (B 55)

Jeg holdt et Gilde nys med Svir og Sang,
idet jeg gifted mig for anden Gang -
bar gammel gold Fornuft af Sengen ud
og gav til Rankens Datter Brudens Rang.

157

48 (B 59)

Thi Druen har Logik, som spøgefuld
slaar alle hidsige Sekter helt omkuld -
den kaade Alkymist, som i et Nu
forvandler Livets graa Metal til Guld.

49 (B 64)

Hvor sælsomt, at de mange, som før mig
befôr den Dal, som Solen kender ej,
blev alle borte. Jeg har aldrig hørt
fra nogen, der har vandret denne Vej.

50 (A 26, B 63)

Kom til Khayyám den vise hid og hør:
Een Ting er vist, at Liv er Sus i Rør.
Een Ting er vist, og alt det andet Tant:
Den Blomst, som een Gang blomstred, evigt dør.

51 (A 45)

Lad Kævlet koge! Gaa af Taabens Vej,
naar han med Universet gør Staahej!
Og lad os øve - i en Vrøvlets Krog -
den muntre Leg, som overdriver *dig!*

52 (A 46)

Thi mellem Himlens Hvælv og Jordens Ring
et Intet staar forklædt i alle Ting.
Og i en Sal, hvis Lampe er en Sol,
gaar vi som Skygebilleder omkring.

53

Drivkraftens Finger sine Skrifttegn snor.
Om al din Kløgt og Fromhed den besvor,
den aldrig strøg en skreven Linje bort -
og al din Graad ej tvætter ud et Ord.

54

Det første Ler i Jordens første Land
har givet Stof til Jordens sidste Mand.
Og Verdens Skabelse skrev selv den Bog,
som Dommedagen truer med sin Brand.

55

Du, som af muddret Ler gav Manden Liv
og gav ham Eden, Slangen og - en Viv!
Naar han for dig af Synder sodet staar,
tilgiv hinanden, du og han - tilgiv!

56 (A 67)

Aa, ræk mig Vin i Livets Aftenrødt,
tvæt mig deri, naar Legemet er dødt -
lad mig begraves, klædt i Rankens Løv,
og ved en Haveside hvile sødt.

57

Da slynger jeg en Snare af min Duft
om dem, der gaar forbi i Dagens Luft,
saa mangan Troende skal svimle om
imellem Salighed og sund Fornuft.

58

Hver Afgud, jeg har dyrket mangan Gang,
har gjort min Færd i Verdens Øjne vrang,
druknet min Ære i saa flad en Skaal
og solgt mit gode Rygte for en Sang.

59

Ja, - Bod og Bedring tit, mens Tiden fôr,
jeg svor, men var jeg ædru, naar jeg svor?
Og stundom kom der Vaar - og Rosers Væld,
og alle Sorgens Pjalter sank til Jord.

159

60

Ak ve, at Vaaren skulde visne bort,
at Ungdoms søde Digt var altfor kort!
Den Nattergal, som nys i Grenen sang -
hvor kom den fra, til hvad mon den fløj bort?

61

Aa kære! Fik vi Fatums Vingefang,
greb vi i Farten Verdens usle Gang,
slog alt itu og skabte alt paany -
paany, men mere efter Hjertets Trang.

62 (A 74, B 100)

Se Himlens Maane over Havens Træ!
Hvor ofte vil den skifte Ny og Næ?
Hvor ofte vil herefter Maanens Blik
forgæves søge mig i Havens Læ?

63 (B 101)

Og gaar lig Maanen *du* i det Palads,
hvor Vaarens Gæster tog som Stjerner Plads
rundt mellem Græs - og, Sáki, staar du mild,
hvor jeg skød Blomst - vend ned det tømte Glas!

Tamám

Noter

2. *Dagningens venstre Haand*, senere ændret til »Den falske Dagning« - en Lysning over Horisonten før den sande Dagning, velkendt Fænomen i Østerlandene.

4. *Nytaaret* begynder i Persien ved Foraarsjævndøgn.

Moses' hvide Haand (2 Mos. 4,6) betegner Blomstring. Perserne mente, Jesu helbredende Magt boede i hans Aande.

5. *Irám*, plantet af Kong Shaddád, og nu sunken et Steds i Arabiens Sandørkener.

Jamshyd's hellige Skaal kaldes i den engelske Tekst »Jamshyd's Seven-ring'd Cup.« De syv Ringe var Symboler paa de 7 Himle, de 7 Planeter, de 7 Have osv. Den var en »Divining Cup« (Spaadomsskaal eller Tempelskaal).

6. I den engelske Tekst (B) staar:

-»Wine! Wine! Wine!
Red Wine!« - the Nightingale cries to the Rose
That sallow Cheek of hers t'incarnadine.«

Pehlevi: Persiens gamle heroiske Sanskrit.

10. *Zál*, Rustums Fader. *Rustum*, Persiens »Herkules«. *Hátim Tai*, en kendt østerlandsk Type paa Gavmildhed.

16. *Jamshyd*. Persepolis kaldes ogsaa *Takht-i-Jamshyd dvs.* Jamshyds Trone. Jamshyd, »Kong Herlig« (King Splendid), af det mytiske *Peshdádiske* Dynasti skal ifølge »Sháhnáma« have grundlagt og bygget Persepolis. Efter andre Sagn er Pyramidebyggeren, Sagnkongen Ján-Ibn-Ján, der levede »før Adam«, Byens Grundlægger. Dens virkelige Grundlægger er sandsynligvis Dareios I, som i hvert Fald udvidede den.

Bahrám Gúr - den store Jæger (»Bahram af Vildæslet«), en sassanidisk Hersker, der forfølgende sin »Gúr« forsvandt i en Mose, som de persiske Bønder endnu paaviser tillige med tre Taarnruiner fra hans 7 Slotte, af hvilke hver havde huset en Elskerinde.

Mr. Binning fandt - iflg. Fitzgerald - blandt forskellige Strofer af Hafiz og andre, indskrevne af en eller anden Omstrejfers Haand iblandt Persepolis' Ruiner, en Rubai, der kan gengives saaledes:

161

Jeg saa' de Søjler hæve sig endnu,
hvor Konger laa for Dør med tynget Hu.
Ringduen saa' jeg sidde ensom der,
og »Ku-ku-ku«, den sang, og »Ku-ku-ku.«

Ringduens gamle Pehlevi »Ku-ku-ku« betegner paa Persisk: »Hvor? Hvor? Hvor?«

19. *Syv Aartusinders Igaar*, et Aartusinde for hver Planet.

23. *Muezzin*, en, der raaber til Bøn fra Moskeens Taarn.

28. *Saturn*: Herskeren i den syvende Himmel (Datidens »yderste Planet«).

31. DIG OG MIG: Alnaturen og Individet. *Du og jeg* i Strofe 29 har egentlig samme Betydning, men denne synes ikke der at udvide Følelsen. Snarere synes den simple Opfattelse af »Du og jeg« som Ord, henvendte fra det ene Menneske til det andet, at gribe stærkest.

Strofe 31 kan efter Udgave A gengives saaledes:

»Da raabte jeg mod Himlens Hvælving klar:
»O sig mig, hvilken Lygte Skæbnen har

for sine smaa, som snubler her i Mulm!«
»*Min egen Blindhed*« - lød det fjerne Svar.«

(And: »A blind understanding«, Heav'n replied).

34. Denne Strofe og Strofe 46 er vistnok to Varianter af samme Rubai. I de to benyttede Udgaver findes i hver kun den ene af dem.

36. *Englen* er Azräel, som ifølge en østerlandsk Legende mildner sin Mission ved, idet han rækker Dødens Skaal, samtidig at holde et Æble fra Livets Træ for den døendes Næsebor.

38. *Ferrásh* dvs. Tæppebreder.

39. *Sáki* dvs. Vinskænker (her kvindelig).

42. *Et enkelt Ciffer*. I den engelske Tekst staar: »a single Alif«.

43. *Fra Máh til Máhi* dvs. fra Fisk til Maane.

46. Omar var en af de 8 lærde Mænd, der fik Hvervet at forbedre den gamle Kalender (Jamshyd's Kalender), hvorved en ny Tidsberegning indførtes, der endog overgik den julianske i Nøjagtighed.

49. Denne Strofe er i nærv. Oversættelse lempet en Smule efter E. Heron-Allen's Gengivelse i rytmisk Prosa af Omars originale Rubai.

51. Frit oversat. Udgaven A har de to første Linjer saaledes:

162

»But leave the Wise to wrangle, and with me
The Quarrel of the Universe let be.«

52. Den engelske Strofe hentyder her til en indisk Tryllelygte *Fánúsi khiyál*, der endnu bruges i Indien. En med Billeder bemalet cylindrisk Skærm drejes rundt om Lyset, der kaster Skygebillederne ud. Fitzgerald har følgende Varianter af Strofen:

A. »For in and out, above, about, below,
'Tis nothing but a Magic Shadow-show,
Play'd in a Box whose Candle is the Sun,
Round which we Phantom Figures come and go.«

B. »We are no other than a moving row
Of Magic Shadow-shapes that come and go
Round with the Sun-illumin'd Lantern held
In Midnight by the Master of the Show.«

55. »*En Viv*« er tilføjet i den danske Oversættelse. Den engelske Tekst siger (A): »O du, som skabte Manden af daarlig Jord, og som med Eden testamenterede ham Slangen« - (eller »lod ham arve Slangen«) osv. Denne Strofe skal ikke findes hos Omar, men være digtet »i Omars Aand« af Fitzgerald selv.

163

Efterskrift og noter

164

165

Efterskrift

1. Baggrund

Erindringsord til Poesibogen:

Naar Du i Verden vandrer ud
fra Fædrehjem og Stavn,
tænk altid paa den kære Gud
og gik i Jesu Navn.

Før Korsets Mærke i dit Skjold,
og drag saa trøstig frem!
Frygt ej for Mørkets Hæres Vold,
thi Korset skræmmer dem.

4 år senere udgav han digtsamlingen *Vilde Roser* med økonomisk hjælp fra Lemvig Realskoles lærere, der mente, at den unge Thøger Larsen Underbjerg havde talent. 1895 udkom bogen på Albert Bayers Forlag i Aarhus under navnet Thøger Underbjerg, men om noget selvstændigt værk var der dog ikke tale. Digtene vidnede om stor belæsthed, men frigjorde sig kun sjældent fra forlæggene, og litteraturen efter 1870 syntes ikke at have været debutanten bekendt.

Men efter 1895 og frem til 1904 spores en voldsom udvikling i Thøger Larsens digtning. Han finder i denne periode sin egen stemme i særegne digte, hvoraf mange siden indgår i den selvstændige og originale samling *Jord* - Thøger Larsens egentlige debut. *Vilde Roser*'s romantiske og romantiske inspiration er forladt til fordel for det moderne gennembrud, og det er nu ikke længere barndommens tro, men Darwin, Brandes, Nietzsche og Johs. V. Jensen, der tegner forfatterskabet.

166

Således er Thøger Larsen i mange henseender barn af sin tid - århundredeskiftet - med dets mistænkeliggørelse og negering af alle autoriteter, men også med dets pessimisme affødt af naturalismens og symbolismens splittelse og opløsning. En karakteristik af åndslivet på daværende tidspunkt giver Vilh. Andersen i det sidste bind af værket *Adam Oehlschläger. Et Livs Poesi* (1900), hvor han bl.a. skriver: »Den store Regelmæssighed, der bærer Livet, og uden hvilken Livet ikke kunde bestaa, er intet andet end Glæden over at leve, Livsbekræftelsen. I alt menneskeligt Arbejde, der duer noget, er der Livsbekræftelse. Det er en Ulykke for den nærværende Tilstand i det aandelige Liv her i Landet, at medens der overalt er udviklet et overdaadigt Spil af Variationer og Negationer, er den egentlig afgørende Position, uden hvilken alt det andet rnaatte falde sammen, den elementære Livsbekræftelse, intetsteds fremsat med Myndighed.« (s. 279).

Denne livsbekræftelse skulle komme til at kendetegne en ny generation af forfattere, der bryder igennem omkring århundredeskiftet og tæller navne som Jakob Knudsen, Jeppe Aakjær, Marie Bregendahl, Knud Hjortø, Martin Andersen Nexø, Johs. V. Jensen og Thøger Larsen. Livsbekræftelse må forstås i ordets videste betydning som betegnelse for en drejning 'udad' mod virkeligheden, mod den stoflige realitet, og reaktionen var affødt af den splittelse, sennaturalismen og den sene symbolisme havde efterladt i tiden. Imod refleksionssygen og selvspejlingen, som naturalismen havde udviklet sig hen imod, og dekadencen og den pessimistiske resignation, som overhovedet prægede litteraturen på overgangen mellem det gamle og det ny århundrede, søgte nyrealisterne at forene det materielle og immaterielle, det kropslige og åndelige, i en (livs)be. kræftende accept af den hele, naturgivne virkelighed. Forfatterne, som alle var fra provinsen, fandt deres inspiration i almuetraditionen, den grundtvigske folkeoplysning og i den moderne naturvidenskab. Og hjemstavnskskildringer fik følge af psykologiske, religiøse, sociale, darwinistiske og kosmiske perspektiver.

Thøger Larsen blev født den 5. april 1875 i et fattigt husmandshjem i Tørring ved Lemvig. I 1892 tog han præHminæreksamen fra Lemvig Realskole og ville gerne have læst videre, hvad der dog ikke var økonomisk mulighed for p.g.a. faderens død samme år. I ste 167 det blev Thøger Larsen huslærer, og siden landinspektørassistent (1896-1911) og redaktør af Lemvig Dagblad (1903-1922). Han boede i Lemvig hele sit liv, og det er hjemstavnen man møder i digtningens barndomserindringer, i de fortællende og dialektprægede digte og i lejlighedsdigtningen, som ofte har relation til en begivenhed i og omkring hjembyen.

Ved siden af sit civile virke var Thøger Larsen tillige en ivrig amatørvidenskabsmand. Han studerede astronomi, religionshistorie, mytologi og sprog og oversatte litteratur og mytologi, bl.a. Walther von der Vogelweide, Omar Khayyam, Nietzsche, Sapho, Walt Whitman, Edgar Allan Poe og Nordens gudekvad. Og denne - perspektiverende'- del af Thøger Larsens tilværelse havde afgørende indflydelse på hans digtning.

Således ville det være forkert at betragte Thøger Larsen som hjemstavnsdigter; snarere må man sige, at det er, hvor han er fjernest fra det hverdagslige Lemvig, at han er størst som digter. For ham var universets sammenhænge mere fortrolige end hverdagens hjemstavn, og denne 'kosmiske dennesidighed' giver ham en særegen status i den samtidige litteratur. Konsekvent fastholder Thøger Larsen naturalismens darwinistiske betragtning af verden med dens naturvidenskabelige synsmåde, men opløder samtidig den strenge materialisme under inspirationen fra symbolismens anerkendelse af 'den dybere virkelighed'.

Zarathustras hymniske lovsang om at være jorden tro genlyder i forfatterskabet, men netop som en bekræftelse af det kosmiske naturrums forunderlige og foranderlige virkelighed, hvori mennesket og alt levende indgår.

2. Viden og væren

Thøger Larsen var lyriker, såvel kvalitativt som kvantitativt. Hans samlede værk består af ti digtsamlinger, tre novellesamlinger og en enkelt roman. Kunstnerisk set var han - så godt som - fuldt udviklet i debutsamlingen *Jord*, og hans forfatterskab vidner om en sjælden grad af tematisk sammenhæng værkerne imellem. Et centralt afsæt for forståelsen af hans digteriske univers er det tidlige digt *Tilfældighed* (s. 14), som er blevet betegnet som »det måske al 168 lervigtigste udgangspunkt for en undersøgelse af TLs lyrik« (Jens Aage Doctor: *De centrale symboler i Thøger Larsens lyrik*, 1956, s. 21). Et jeg ser op mod månen, der - idet en sky passerer - synes at forvandle sig til et »Udyr«. »Som« angiver, at der er tale om en sammenligning, og at jeget er sig forvandlingen bevidst. Der udtrykkes en klar »viden« om forskellen mellem virkelighedens måne og sky og fantasiens »tilfældige« indfald. Men en viden, der anfægtes i det efterfølgende omkvæd, hvor det hedder:

Om lidt er vel Maanen en Maane,
om lidt er vel Skyen en Sky;
men de bliver det aldrig i denne Sang.

I og med ordet »vel« sættes der spørgsmålstegn ved den objektive virkelighedserkendelse, og det antydes, at realiteten måske er mere uforudsigelig, end den synes. I al fald i dette digt. Denne uforudsigelighed understreges med overgangen til anden strofe, hvor virkelighedens »viden« definitivt er ophævet af fantasiens magiske »væren«. Digtet har billedligt talt inkarneret jegets tilfældige indfald og forvandlet det til »Udyr«. Metaforangivelsen »Som« figurerer ikke mere, i stedet henvender jeget sig »umiddelbart« til månen og skyen, som nu »er« udyr. Eller »Trold«. For som det hedder i tredje og sidste strofe:

Jeg gav mig Tilfældigheden i Vold,
og nu er den Trold.

Ved dette udsagn sættes teksten i relief, og digtets rolle som fastholder af tilfældigheden pointeres. Fordi jeget for et øjeblik fortrængte sin viden og overgav sig til sin fantasi, sit umiddelbare indfald, forvandlede verden og blev magisk, fortryllet, troldsk. Og denne magiske udsigelighed fastholder digtet i sine ord. Det lyriske rum kommer herved til at repræsentere dobbeltheden af viden og væren. Eller som det hedder:

Jeg veed saa inderlig god Besked,
men føler som den, der intet veed.
169 Og er Maanen en Tand og Skyen et Dyr,
saa er Livet et Æventyr.

3. Virkeligheden

I *Tilfældighed* skildrer Thøger Larsen et jeg, der hverken kan eller vil fralægge sig sin viden om verdens beskaffenhed, men som samtidig ved, at den bevidste erkendelse må forenes med det værende og følede for at kunne nå ud over den tillærte opfattelse af virkeligheden. Om denne dybere virkeligheds tilgang skrev Thøger Larsen senere i det centrale essay »Kunst og Virkelighed« (*Stjerner og Tid*, 1914): »Som Motiv til at frembringe Kunst forstaar jeg bedst dette: at tilegne sig Virkeligheden. Dette kaldes Børnenes Motiv, naar de efterligner og leger. De Voksnes hyppige Goldhed skriver sig netop fra, at denne frugtbare Stræben er gaaet tabt i dem. »Kunsten« er for mig intet uden den er fyldt af Virkeligheden; den er kun et Middel til at gøre Virkeligheden ligesom mere synlig, gøre den skikket til at kommes nærmere.« (s. 118-119).

Med virkeligheden mener Thøger Larsen den naturskabte verden, der eksisterer omkring os: mennesket,

dyret, naturen, universet og deres inderste lovmæssige og tidsbestemte sammenhænge. Vort syn på denne virkelighed er imidlertid begrænset, idet vi kun er i stand til at se en lille del af det, *det faktisk* eksisterer. Atomernes bevægelse i stenen eller den kosmiske udveksling mellem mennesket og stjernen lader sig ikke registrere af sanseapparatet, men hører alligevel med i det samlede billede af vor omverden. Og det er denne altfavnende og ubegrænsede realitetsforståelse, som er målet for Thøger Larsens kunstneriske erkendelse.

Men denne virkelighedsopfattelse forudsætter samtidig, at det ikke er subjektet, men de af mennesket stadfæstede naturvidenskabelige love, der 'sætter' verden, og denne detronisering af individualiteten adskiller Thøger Larsens verdensbillede fra naturalismens og symbolismens individcentrerede digtning. Nu skulle man tro, at menneskets 'fald' fra højeste væsen på jord og til ligemand med dyr og natur ville afføde lignende udsigtsløse erfaringer, som den naturoligvis rummer så mange eksempler på. Ved at lade Gud afgå ved døden, og ved at lade Darwin definere mennesket som et stykke natur, tabte individet illusionen om den universelle omsorg, og det afkastede i første omgang en oplevelse af tab, sorg og håbløshed. Men hos Thøger Larsen vendes menneskets sammenhæng med natur og rum imidlertid til en lovsang over alt eksisterendes lovmæssige bevægelser og indbyrdes påvirkninger. Mennesket placeres, hvor det 'hører til' inden for det darwinistiske verdensbillede. Men i stedet for oplevelsen af tab bringer den *ny verdensorden* individet i en anderledes - forunderlig - sammenhæng med altet: »Virkeligheden er endnu ikke erkendt. Den kalder paa alle, den skjuler sig, mens den røber. Mennesket er Stjernens Tjener, dens Redskab, ikke dens Herre. Mennesket er en Funktion i Planeternes Liv.« (»Religion og Ateisme«, *Stjerner og Tid*, 1914, s. 49-50).

Et centralt udtryk for denne kosmiske orden er digtet *Pan* (s.33), som Thøger Larsen siden betegnede som et koncentrat af sit livssyn (Otto Gelsted: »En Digter gaar i Kloster«, *Ekstra Bladet*, 14-9-25). Digtet skal imidlertid ikke læses som en trosbekendelse til Pan eller nogen anden gud (se noterne: titelændringen fra *Gud* til *Pan*), men snarere som en konfessionsløs besyngelse af den skabende og samlende kraft i kosmos, hvori alt eksisterende indgår, og hvori en sandhed om altet lader sig ane:

Jeg aner en Gud, et evigt Jeg,
der har Nerver i Klodernes Indre
og i Slægternes Marv,
og hvis Evner fra Solene tindre,
og hvis Væsen er Væsnernes Tarv.

Men kraften bag virkeligheden lader sig ikke erkende af fornuften alene, idet dens *tillærte* forhold til verden afskærer den fra at *ane* de dybere lag i virkeligheden: de uafbrudte og umærkelige forvandlinger, der sker i alt levende. Derfor har virkelighedsperceptionen først og fremmest relation til nuet, idet den kropslige sanselighed uensurert er i stand til at gribe, hvad den videnskabelige og kunstneriske viden først *siden* formår at tolke og erkende. Som »Digter og Dyr« (*Jorden*, s.81) går Thøger Larsen nuet i møde.

171

4. Driftens nu

Tematiseringen af nuet har nær tilknytning til en kosmisk dialektik, der gennemløber og former det lyriske rum. Thøger Larsen var som nævnt en ivrig amatørastronom, der livet igennem studerede universet, konstruerede sin egen kikkert og producerede artikler om astronomiske forhold, som han bl.a. lod trykke i sit eget tidsskrift *Atlantis* (1923-25), så for ham var det kopernikanske verdensbillede lige så fortroligt som de nære forhold på jorden.

I lighed med solsystemet står solen i centrum i Thøger Larsens digteriske univers. Og da den er afgørende for livets beståen og for årstidernes vekslen indtager den følgelig en fremtrædende plads i digtningens symbolverden. Solen er synonym med livet og dermed med lyset, våren, sommeren, væksten og frugtbarheden. Og under denne livgivende stjerne, fra hvilken alt liv oprindeligt stammer, bevæger mennesket sig på lige fod med naturens øvrige skabninger og følger de love, der er nedlagt i kroppen:

Se Lysternes Farvefanfare i Eng.
Der lokkes og gantes og parres i Flæng
i Sommerens grønne og solhede Seng.

Forførelse driver med Dugg over Straa,

Forførelse slæber Insekterne paa,
og se om den Knægt lader Pigerne gaa.
(*Jorden*, s.81)

Naturens iboende drifter vækkes af solens varme og bekræfter den kosmiske sammenhængs
altfavnende eros:

Til Side er nu strøgen
Skydækkets Gyldenkjol
og Jordens Krop lagt nøgen
for Dagens vilde Sol.
(*Vaardagen*, s.77)

172

Det særlige ved Thøger Larsens skildringer afdriftens nu er således den kosmiske ekstases
urniddelbarhed. Det er ikke menneskets blufærdige seksualitet, der kommer til orde, men dyrets instinktive
lyst, der spontant følger, hvad naturen angiver. Men denne umiddelbarhed kan imidlertid også forekomme
uden for naturen, som i digtet *I Cirkus* (s.50), hvor jeget - næsten - taber sig selv i manegens dionysiske rus.
Tom Kristensens ekspressionisme synes at foregribes her:

Slaa Heste, Klowner, Djævla løs
med Larm fra alle Sider!
Hurra for hver en hastig Tøs,
der rundt Manegen rider!
Det er som vilde Kværne
roterer om min Hjerne.
Hvor er min lille Kerne?

Men samtidig med den dionysiske depersonalisering understreger digtet kunstens dobbelthed af viden
og væren:

Jeg mærker i det vilde Styr
endnu i mig det vilde Dyr,
den Urskovs-Hylets Sfære,
hvor Poesiens Frø var lagt,
hvorfra dens Vækst blev langsomt bragt
ved onde ÷jne, Tand og Kniv
til tæmmede Vokalers Pragt,
til sirlig Sang om Død og Liv
og kom saa højt i Ære. -

Således lader den ekstatiske og umiddelbare drift sig karakterisere af *Tilfældighed*[^] udsagn: »føler som
den, der intet veed«. Men en drift, der må skildres af den vidende kunstner for at kunne blive fastholdt i det
digteriske ord. Kunsten får følgelig status som betydningsgiver af et - i sig selv - betydningsløst stof, og i
denne dialektik - der lader sig sammenligne med Nietzsches dionysiske og apollinske princip - ligger Thøger
Larsens poetik gemt.

173

5. Solhymner

Solhymner kunne en gruppe digte kaldes, hvor driftens vækst indgår som centralt tema (*Solsangen, Det grønne Foraar, Højsang, Foraarsmorgen, Maj, Vaardagenjorden, Saa fik vi Sommer i Riget, En Dag*). For oftest er der ikke blot tale om skildringer af den værende drift, der bryder igennem i takt med solens gang over himlen, men ligeledes om en hellig besyngelse af vækstens genopstandelse. Nu var Thøger Larsen ikke troende i konfessionel henseende; snarere religiøs som Ludvig Holstein, der i *Spredte Blade* (1942) bekender: »Ja, jeg er Troende,/ jeg tror paa det groende«. Men ud af de hellige besyngelser af det dennesidige kan man spore et behov for en åndelig modvægt til den driftsstyrede væren. Et behov, der lader sig tolke som Thøger Larsens poetiske anerkendelse af virkelighedens uudgrundelighed: »Videnskaben fornægter i vor Tid ofte sin religiøse Natur og betragter Verden som en mekanisk Funktion. Hvad Oldtidens

Folk vilde kalde Aabenbaringer, kalder den Opdagelser og Opfindelser, men den er dog stadig ude af Stand til at oplyse noget om Kraftens eller Kræfternes inderste Væsen.« (»Virkeligheden«, II, *Social-Demokraten*, 10-9-27).

Således kan Thøger Larsens solhymner læses som tegn på digterens ydmyghed over for virkelighedens dybder, men også som udtryk for hans søgende sind, der rummede et behov for tro - hvis den vel at mærke havde sin grund i et ikke-metafysisk princip. Troen fandt Thøger Larsen i den hedenske soldyrkelse, og at den ikke kolliderede med hans virkelighedsbetragtning hang sammen med de religionshistoriske og mytologiske studier, som åbnede hans øjne for, at religionernes tilblivelse kan forklares med menneskets higen efter at erkende de astronomiske lovmæssigheder (solens, månens og årstidernes cykler): »Selv vor Religion i Nutiden er fuld af Mindelser om den gamle hedenske Soldyrkelse. Det er intet Tilfælde, at saavel Kristi Fødselsdag som den gamle Solgud Mitras' er den 24. December, der ved vor Tidsregnings Begyndelse var Vintersolhvervsdagen, da denne for vor Verden saa betydningsfulde Gud vendte tilbage til den nordlige Halvkugle igen.« (»Virkeligheden«, II, *Social-Demokraten*, 10-9-27).

Solhymnernes formmæssige inspiration kan findes i salmetradi 174 tionen, som Thøger Larsen var fortrolig med fra sin barndom, og som han siden bidrog til med sine »Panteistiske Salmer« (*Det grønne Foraar* og *Pan*, se noterne). De rummer en særegen blanding af kristent symbolsprog og en før-kristen naturdyrkelse, der på én gang understreger den åndelige betydning af vækstens genkomst og præciserer rummets jordiske karakter:

Lad mig love, lad mig prise
i ærbødige Rhytmer
dig, min Hjerteglædes Rodmuld,
dig, min Hjerteglædes Solhvælv!
Højlovet - Halleluja! -
være Jorderiges Vaar!
(*Højsang*, s.28)

Men foreningen af kristen symbolik og hedensk soldyrkelse er dog ikke enestående for Thøger Larsen. Hos flere af samtidens forfattere spores den - bl.a. hos Ludvig Holstein, hvis *Digte* (1895) Thøger Larsen henviser til i »Virkeligheden« (II): »Og mon de gamle Solhymner er sprungne mere følte ud af Sjælen end Ludvig Holsteins Solbøn (...)«. I det sene digt »Til Ludvig Holstein« (*Limjordssange*, 1925) betegnes digterkollegaen tillige som »Solens Præst«.

At solhymnerne har et litterært afsæt, som er blevet afklaret og konfirmeret af de astronomiske og religionshistoriske studier er der således ingen tvivl om, og denne dobbelthed af poesi og viden tegner Thøger Larsens forståelse af solen. Solen er på én gang en uudgrundelig magt, hvis inderste væsen kun lader sig ane og en kæmpe stjerne, hvorom kloden kredser. Skuer mennesket mod solen, blindes det, som var det det ikke givet at se Guds ansigt, men ved at vende sig mod jorden lader solens væsen sig gribe i mylderet af farver, som stråler øjet i møde. Mennesket må følgelig vende sig mod det jordiske nu for at få indblik i evighedens væsen. Men nogen samlet sandhed om virkeligheden er det dog ikke i stand til at nå:

Og alle Ting jeg kommer nær,
har Dyb, jeg aldrig maaler.
175 Ej røber Solen, hvad de er,
men kun, hvordan de straalere.
(*Virkeligheden*, s.122)

Virkeligheden »skjuler sig, mens den røber«, og derfor må solen fremstå som en trolddomsmagt, idet det menneskelige sanseapparat er ude af stand til at opfatte de usynlige og foranderlige processer, som stjernens - magiske - lovmæssighed frembringer:

Den store Soltrold har brygget Vaar -
vi er i hans Æventyr-zone.
(*Foraarsmorgen*, s.35)

Når Thøger Larsen gør brug af troldmetaforen eller sætter solen i sammenhæng med drømmen og søvnen (jf. *Solsangen* og *Solskin i en Stue*), er det følgelig ikke for at antyde noget overnaturligt plan, men for at påpege dybderne i den faktuelle virkelighed. Dybder, som den vågne bevidsthed alene er ude af stand til at gribe, men som den vidende og værende bevidsthed tilsammen formår at tilegne sig og forvandle til kunst. Således er trolden ikke dæmon i Thøger Larsens univers, men det uforudsigelige element i et lovbestemt naturvidenskabeligt rum. Et dekonstruktivt symbol i et rationelt begrundet verdensbillede.

6. Nu og evighed

Dobbeltheden af nu og evighed angår dog ikke blot solhymnerne, men løber som et gennemgribende mønster i Thøger Larsens digtning. Nuet anskues til stadighed i lyset af dets ophør, og der fremtræder derved en nær forbindelse mellem tidløshed og tidsbevidsthed. Overhovedet sættes digtningen af tidens dimension, idet livet betragtes ud fra de tre store kredsløb: døgnnet, årstiderne og slægternes gang. Herved kan et menneskes liv synes som et glimt i sammenligning med slægtens og universets tid, og derfor må Thøger Larsen da også opfatte nuet som meget skrøbeligt.

I lyset af tidens perspektiv lader Thøger Larsens digtning sig be 176 tragte som mytisk naturalisme. Betegnelsen er brugt om Johs. V. Jensen (Aage Schiøttz-Christensen: *Om Sammenhængen {Johannes V. Jensens Forfatterskab, 1956, s. 287ff.}*) og dækker over forfatterskabets nære sammenhæng mellem et dennesidigt nu og en højere universel enhed, der finder sit formmæssige udtryk i myten. Nu var Johs. V. Jensens mytedefinitioner som bekendt mangfoldige, men én definition lader sig dog udlede: nuet og forgængeligheden betragtet under eet. Og denne dobbelthed går igen i Thøger Larsens digtning, men med den væsentlige forskel, at det ikke, som hos Johs. V. Jensen, er individualiteten, men *mennesket* og *slægten*, der står i centrum. Er Johs. V. Jensens - digteriske - jeg nemlig identisk med verden i og med den potenserede individualitet, der favner jorden og forvandler den til et udtryk for den subjektive stemning (jf. »Fusijama«, *Myter og Jagter, 1907*), er Thøger Larsens jeg en lille brik i en større kosmisk sammenhæng. Johs. V. Jensens verden går under med dødens indtræden, mens Thøger Larsens subjekt indgår som et element i naturens lovmæssige cyklus både før og efter livets ophør, hvorfor forgængeligheden synes lettere at bære:

Der kommer en Tid, en underfuld,
da Græsset er grønt, og jeg er Muld.
(*Solsangen, s. 13*)

Et centralt udtryk for nuet og forgængeligheden betragtet under eet er det store fortællende digt *Jens Højby* (s.53), som Thøger Larsen selv betegnede som et af sine betydeligste arbejder (OSW: »En Samtale med Thøger Larsen«, *Lemvig Dagblad, 3-4-25*). Digtet tegner et gribende portræt af en døende bonde, der ligger i sit fattige kammer og venter på udfrielsen. Han er allerede så godt som glemt af den levende verden, og svævende i et tomrum mellem før og efter lader han livet passere revy. Han fik ikke den kvinde, han elskede, men måtte nøjes med »en krasbørstig Kvind« og et fattigt og trælsomt liv. Og nu ligger han som en midaldrende mand og dør i den seng, hans moder i sin tid udåndede i. Han er på vej tilbage til mulden, omgivet af insekter, der står parat til at overtage hans krop, og ganske illusionsløst og nøgternt ser han ~ og hans digter - døden i øjnene:

177

Andre gøde og grave
og vente paa Frugt og Frø.
Hele hans Livs-Opgave
er nu at ligge og dø.

Solen går ned, og månen står op, og med den overgår Jens Højby fra livet til døden. Således fletter væren og ophør sig ud og ind af digtet og sætter eksistensen i forhold til det eviges perspektiv. Det er myten om det døende menneske, Thøger Larsen fremskriver; livet og dødens dialektik skildret i digtets fortættede form. Optikken er det naturskabte vilkår, og i mindre grad den menneskeskabte hverdag, og dette universelle syn understreger digterens kosmiske perspektiv på tilværelsen. Derfor kan *Jens Højby* da heller ikke betegnes som hjemstavnsdigtning, idet digtets nøgne og hudløse realisme har det ontologiske vilkår for øje og ikke den sociale og samfundsmæssige kritik. Hvad Johs. V. Jensen skrev om Thøger Larsen i digtet *Thøger Larsen (Politiken, 25-11-28)*, bekræfter Jern Højby: »det dybe Sind, som greb i Nuet/ Al-Evigheden, sammenskuet!«

7. Det kommer altsammen, snart *har* det været

Bevidstheden om ophøret, om kroppens forvandling til muld, knytter sig nært til nu-evighedsperspektivet og placerer sig som modpol til den værende tidløshed, *I Jens Højby* eksemplificeret ved billedet af de higende orme, som udgør forbindelsen mellem det instinktive nu og den hellige evighed. Ormene er nådesløse ved

kun at have opfyldelsen for øje, men samtidig antager de en hellig betydning, idet deres stræben fører den gode muld med sig, som i sig bærer genopstandelsen; naturens hellige princip:

Ormene higer med graadig
Blindhed i begge Ender.

Ormene de er hellige Dyr.
De stopper sig Hulningen fuld.

178

Ved deres hungrige Stræben
dannes den gode Muld.

Denne grundlæggende viden om altings forgængelighed indgår på lige fod med det værende i digtningens kredsløb, som følger døgnets og årstidernes bevægelse fra lys til mørke. Således er Thøger Larsens kunstnersind i udpræget grad rodfæstet i den kosmiske vekselvirkning, idet jegets fysiske og åndelige drift styrkes og svækkes i takt med solens gang over den nordlige halvkugles himmel. Erik A. Nielsen har sammenlignet Thøger Larsens sind med den heliotrope plante, der åbner og lukker sig efter sollysets forvandlinger, og det synes at være en præcis karakteristik af den næsten lovmæssige bevægelse, digtningens 'sjælelige' cyklus udgør (*Året i Danmark*, 1984, s. 27, jf. »Virkeligheden«, II, *Social-Demokraten*, 109-27). I *Vintermorgen* (s.31) hedder det:

Jeg føler mit Sind af Kulden tynges,
Rimen stænker med graat mit Haar,
hen over Sti som en Gubbe jeg gaar,
vil atter ved Sol forynges.

Jeget bogstaveligt ældes med efterårets og vinterens komme, og som symbol på den døende drift rejser månen sig i det digteriske rum. Tilsammen med mørket og kulden kontrasterer den solen og lysets livskraftige ekstase, idet den ved sin fremtræden som udbrændt klode minder mennesket om livets skrøbelighed. Vækkes naturens iboende drift af solen, vidner månen hver nat om dødens nærhed, og om vinteren synes den formelig at forvandle jorden til et dødsrige:

Med stivnet Skin paa Vægterpost,
med Lys, den kun maa laane,
hænger deroppe i Himlens Frost
den haarde, døde Maane.
(...)

179

Forhærdet Skin og Skygger staar,
en størknet Vemods-Dvale.
Jeg er vel ej en død, der gaar
i Underverdens Dale?
(*Vinternat*, s.40-41)

Dobbeltheden af lys og mørke og liv og død er imidlertid så grundfæstet hos Thøger Larsen, at ikke blot månen, men også livgiveren selv - solen - rummer forgængelighedens perspektiv:

Ak, det er Sangen om Ildens
evig fortærende Naade,
Yppigheds-Kildens
og Afgrunds-Ildens
grumme og grønnende Gaade.
(*Saa fik vi Sommer i Riget*, s.83)

Således går den værende kropslighed hånd i hånd med sin viden om forgængeligheden, idet solen engang vil slukkes uden at efterlade sig spor om menneskehedens eksistens. Alt eksisterende rummer sin egen modsætning - også nuet selv, der på én gang favner livet, som er, har været og vil komme:

O - lad mig gribe dig, du rige Nu,
du Sluse for al Evighedens Strømme!
Al Fortid og al Fremtid ejer du,
alt Jordeliv i Stof og Form og Drømme!
(*Tidernes Sang* s.101)

Kan man tale om en evighedsforestilling hos Thøger Larsen, må det følgelig blive troen på naturens evige genkomst. Men forestillingen rummer imidlertid en opfattelse af tiden som værende både cyklisk og lineær. Det digteriske univers er på én gang statisk og dynamisk, idet mennesket *gentager* naturens iboende love og har gjort det til alle tider samtidig med, at det til stadighed *udvikler* sig hen imod en større og dybere erkendelse af virkeligheden:

180

Hvad muldne Slægter i en Oldtid fjern
har drømt ved Fluesurr i Solens Klarhed,
det surrer nu som vilde Hjul af Jærn
og øger Evnens Frihed, Flugt og Snarhed.
(*Tidernes Sang*, s.101)

Nu skulle man tro, at det affødte et paradoks. Men hos Thøger Larsen synes der ikke at eksistere en modsætning mellem statik og dynamik, og forklaringen kan ligge i forfatterskabets udpræget dialektiske struktur. Som var digtningen en miniature af solsystemet selv. Kunsten favner modsætningerne i et kosmisk greb, men *uden* at ophæve kontrasterne til harmoni, og det er måske i sidste ende denne dialektik, der karakteriserer det moderne hos Thøger Larsen. Hvert element i det digteriske rum gives en egen selvstændig status - solen, fluen, mennesket og strået - alle størrelser betyder *lige meget*, og i denne revurdering af sammenhæng og betydning rummes forbindelsen til den senere modernisme. For det er ikke blot i det overordnede synspunkt, at Thøger Larsens digtning har et moderne præg, også sprogets utraditionelle og overraskende indfald giver indtryk af et verdensbillede, der har lagt konventionen bag sig og er i færd med at skabe noget nyt. Som i denne strofe fra *Jorden* (s. 80), hvor tilværelsens kontraster sættes grelt og uforsonligt op mod hinanden - og afsætter nye perspektiver:

Og medens jeg synger om Skove og Skyer,
om Kvæget, der græsser, om Livet, der gryer,
min Kone staar hjemme og myrder et Dyr.

Thøger Larsens astronomiske viden satte dog uomgængelige grænser for evighedens udstrækning, og denne erkendelse var højst sandsynlig med til at potensere nuets betydning. Sin viden om, at »det kommer altsammen, snart *har* det været« (Johs. V.Jensen: »Darwin og Fuglen«, *Nye Myter*, 1908), delte Thøger Larsen med vennen, som han lærte at kende i foråret 1902 (Ebbe Kornerup: *Thøger Larsen og Breve fra ham*, 1928, s. 73). Men hvor Thøger Larsen kunne glemme, at man havde lovet ham evigheden - se ophøret i øjnene og skildre sjælens undergang og kroppens forvandling til 181 muld med sorgfuld nøgternhed - formelig rystede samme nøgternhed digterkollegaen. I kronikken »Thøger Larsens Minde« (*Politiken*, 31-8-32) skriver Johs. V Jensen om digtet *Nutids Røst i Fremtids Kor* (*Slægternes Træ*, 1914, indgår siden i novellen »Hemmeligheden«, *Kvæernen*, 1915): »Her er Forgængeligheden naglet til Tiden. Ingen kan læse dette Digt uden den Kryb en i Huden der siger at man er en dødelig, rig saa længe man lever, og urig i alle andre Henseender.«

Digtet, Johs. V.Jensen omtaler, drejer sig om at skønne på livet, mens man har det, og påmindelsen kommer fra en afdød, der ved, hvad han taler om. Døden er intet andet end mørke og muld, og hvad det gælder om, er at gribe nuet, mens man ejer det:

her, hvor de evige Tider er sorte,
helt være borte.
Ikkun for ÷jne er Morgenens rød.

Således nærrede Thøger Larsen ingen illusioner om et himmelsk evighedsrige, og han fastholdt forfatterskabet igennem mulden som modbillede til det levende nu. Inden for de fire samlinger, som foreligger her, sporer man imidlertid en potensering af det kosmiske perspektiv, der allerede lader sig udlede af tiderne. I stigende grad anskues tilværelsen i afskedens lys, idet den enkeltes eksistens næsten ophæves af den universelle synsvinkel. Dette kunne tolkes som udtryk for en tiltagende dødsbevidsthed. Men det kan også læses som Thøger Larsens stadigt mere intense forsøg på at adskille sit blik fra det tillærte - at frigøre sig fra hverdagens vane og forudsigelighed - for i stedet at skue nuet i et nyt og forvandlet perspektiv. Og i denne kunstneriske udvidelse af øjeblikket, af livsnerven, ligger jo - paradoksalt nok - evigheden gemt. Om Walther von der Vogelweides digtning kunne Thøger Larsen sige:

Den er af Nuets Rigdom fuld,
dog kun et Pust fra gammel Muld.

182

Den er et evigt ÷jeblik,
som ej forgaar og dog forgik.

Den lo mod mig i Livets Nu

og ler, naar jeg er Muld som du.

Om Thøger Larsens bedste digte kan man sige det samme. Kunsten er her blevet rum for en evighedsforestilling inden for en ny verdensorden, der har ophævet ideen om et hinsides. Det potenserer nuets betydning, og hos Thøger Larsen ser man, hvorledes digtningen ikke blot handler om at udtrykke et indre anliggende, men ligeledes om at placere sig selv i en ny - ydre - sammenhæng. Kun ordet er tilbage som en åndelig dimension, der overvinder den kropslige forgængelighed, og derfor gælder det om at gribe virkeligheden så inderligt som muligt. I intensiteten ligger evigheden gemt, og med denne erkendelse indskrives Thøger Larsen sig i det 20. århundredes modernistiske litteratur. Beslægtet med Sophus Claussen, som i det store digt *Mennesket og Digteren* (1907) viser, hvorledes den individuelle lidenskab må jordfæstes for at kunne genopstå og gløde i den digteriske skabelsesproces. Et møde mellem kulde og ild, der lader sig sammenligne med Thøger Larsens dialektiske udveksling mellem viden og væren.

Men en afgørende forskel på de to digtere er den betydning, individualiteten tillægges. For hvor Sophus Claussen inddrager sin læser i en intimsfære - den ulykkelige kærlighedshistorie - og lader den danne baggrund for digtets tilblivelse, da har Thøger Larsen fra begyndelsen almengjort sit univers og derved nærmet sig en ophævelse af modsætningen mellem jeg og verden. For nok er individualiteten driften bag digtningen, også hos Thøger Larsen, men det intime og personlige er destilleret fra i skabelsen, og tilbage står de universelle perspektiver.

Ved denne konsekvente depersonalisering peger Thøger Larsens digtning frem mod en subjekt-afviklende modernisme, der fastholder tankens og formens nødvendighed og betydning, men som samtidig reviderer menneskets placering i verden og i digtningen. Den afgørende forskel mellem Thøger Larsen og beslægtede digtere som Otto Gelsted, Paul la Cour og Frank Jæger er imidlertid, at 183 Thøger Larsen formår at se naturens intethed i øjnene. For hvor man hos Gelsted og la Cour sporer forsøg på at fortrænge bevidstheden om den ikke-antropomorfe natur ved en søgning mod umiddelbarhedens næsten vegetative væren og hos Jæger ser en sjælelig afmagt og angst, der på lang sigt er ude afstand til at rumme tomhedens perspektiv, da er Thøger Larsens digtning karakteriseret ved en - næsten - from accept af den sorte muld.

I essayet »Intethed og form« (*Begyndelsen*, 1960) giver Thorkild Bjørnvig et signalement af den moderne kunstners indsigt i universets tomhed og intethed og henviser til, hvad Gottfried Benn kaldte for »Intethedens formkrævende Magt«. Ifølge Bjørnvig nå digteren gennemgå en hærtningsproces som konsekvens af at måtte gennemleve intetheden som et uafviseligt moderne grundvilkår (Klaus P. Mortensen: *Himmelstormerne*, 1993, s. 258). Og han skriver videre: »Af Eksempler paa Digte herhjemme, som har været igennem denne Hærtningsproces, kan jeg nævne, hvor besynderligt det maaske kan lyde i nogens ÷ren, *Thøger Larsens* Digt »Jens Højby«, og ellers *Tom Kristensens* »Henrettelsen«, men først og fremmest *Sophus Claussens* »Imperia« og *Morten Nielsens* »Vi sender Dansemusik om Natten««.

Når Bjørnvig omtaler det som besynderligt at nævne *Jens Højby*, kan det skyldes den almindelige opfattelse af digtet som hjemstavns litteratur. Men det interessante er her Bjørnvigs syn på Thøger Larsens digtning som udtryk for denne hærtningsproces, for passagen giver en signifikant karakteristik af forskellen på de to digteres natursyn. Hvor Bjørnvig taler om intethed og hærtning, da ser man hos Thøger Larsen, at det ikke drejer sig om at hærde sig mod intetheden, men snarere om at forene liv og død. Således lader den smerteblandede glæde og den gådefulde livs- og døds cyklus sig ikke udskille af Thøger Larsens virkelighedssyn. Dialektikken er et latent grundvilkår, som ikke har at gøre med en viljesproces, og det synes at være dette skel mellem vilje og umiddelbar accept af de naturskabte livsprocesser, der tegner forskellen mellem de to digtere. Når nemlig Bjørnvig ender sit essay med at skrive: »Stadig lever Kunstneren stedt over for »Intethedens formkrævende Magt« men Universet har et Janus-Ansigt, det er ikke blot Medusas Syn, som stirrer imod os, det hedder ikke alene det store Intet, men også

184

Altet - og dér er ikke blot Tomhed, men ogsaa Fylde.« Ja, så taler han om Thøger Larsens dialektiske virkelighedssyn og - kan det synes - om sin egen vilje til samme.

Nærmest Thøger Larsen er måske Jørgen Gustava Brandt, der i »Cupido ved havet« (*Fragment aflmorgen*, 1960) skriver: »Du lukkede øjnene, vidste det store: at stranden, den hvide,/ gule, kuperede verden, det vidtstrakte rum og havet,/ solens hav, var uendeligt legeme, var dit legeme/ i det uendelige (...).«.

I denne uendelighedens bevægelse, i den stadige udveksling mellem nær og fjern, nu og evighed, mødes digtning på tværs af tid og rum.

8. Tilblivelse og modtagelse

2-7-02 skriver Thøger Larsen i et brev til vennen Ebbe Kornerup: »Kære Ebbe! Ved den Tid, De kommer hjem igen, udkommer hos Bojesen en større Fortælling af mig, der skal hedde »Høg over Høg««. (Ebbe Kornerup: *Thøger Larsen og Breve fra ham*, 1928, s.78). Romanen *Høg over Høg* blev sendt til Bojesens Forlag i februar 1903, og Thøger Larsen var optimistisk med hensyn til udfaldet. Men manuskriptet blev sendt retur, og digteren forsøgte sig i stedet hos Gyldendal. Optimismen var nu modereret, og inden afsendelsen henvendte Thøger Larsen sig til Jeppe Aakjær og bad ham bedømme manuskriptet, og - hvis han skulle finde det værdigt til udgivelse - videresende det til Gyldendal »med et Par smukke Ord?« (Chr. N. Brodersen: *Thøger Larsen. En Monografi*, 1,1942, s. 148). Det gjorde dog ikke indtryk på Gyldendal, der tilbagesendte bogen i sensommeren 1903 vedlagt et kritisk brev fra L. C. Nielsen. Skuffelsen og forbitrelsen lyser ud af følgende brev til Jeppe Aakjær (13-903): »Jeg skal ikke nægte mig Fornøjelsen at sende Dem dette morsomme Brev, at De kan se, med hvilken Myndighed Uformuenheden dømmes. Hahaha. Havde jeg vidst, at Bogen skulle falde i *hans* Hænder, da havde jeg aldrig sendt den; men jeg troede, at Deres Anbefaling var lige saa god som *hans*. Nu begynder jeg imidlertid at begribe, hvorledes den affekterte Vissenhed har baaret sig ad med at oversvampe den danske Litteratur. Jeg skal nok være skikkelig en 185 anden Gang og afholde mig fra Gyldendalske Boghandel saalænge Hr. Nielsens Regering varer.

Skammeligt for mig, at saadanne Mænd kan holde mig nede.

Kære Aakjær! Jeg veed saa inderlig godt min Bogs ikke uanselige Mangler, men dens Fortrin overtræffer dem, synes jeg, saa grundigt, at de ikke burde forhindre Bogens Fremkomst.« (Chr. N. Brodersen: *Thøger Larsen. En Monografi*, I, s. 148).

Herefter henvendte Thøger Larsen sig ikke til forlag i flere år, og prosaen trådte i baggrunden til fordel for lyrikken. Men bitterheden var svær at overvinde, og den er stadig fremherskende i følgende brev til Kornerup (11-12-04): »Jeg har paa Trods af L.C. Nielsen og alle hovne Forlæggere selv udgivet en Samling Digte - 25 -. Det er min Hensigt at fremture paa samme Maade herefterdags. (...) Selv at udgive sine Værker er det bedste, saa er man fri for Censur, saa kommer der ingen Vigtigper og forlanger, at dette eller hint skal omarbejdes for at blive dumt nok til Publikum og Kritiken, som i Danmark skrives af violette Dreng eller radikale Provinssværdere, mestendels da. Men hvad betyder deres blødkogte Malice?« (Ebbe Kornerup: *Thøger Larsen og Breve fra ham*, 1928, s. 99).

I 1904 udgav Thøger Larsen *Jord* på eget forlag og i 1905 fulgte *Dagene*. Men trods digterens udtrykte skepsis over kritikens manglende dømmekraft fik *Jord* en fin modtagelse. De toneangivende kritikere var meget begejstrede, bl.a. Harald Nielsen, der i *Tilskueren* (1905) skrev: »I det smukke og beskedne HUE Hefte, der er et Eksempel paa, hvorledes Digte burde udstyres, finder man en fuldt udpræget Personlighed, om end ikke en færdig Digter. (...) Hvad der gør ham saa forskellig, ikke blot fra den foregaaende, men i det hele giver ham en Særstilling i dansk Lyrik, er det haardere Stof, hvoraf hans Sind er bygget, og mod hvilket Indtrykkene toner med en barskere Klang. Der er selv i hans Mildhed en Biklang, der røber Metallet. Hans Leg og Spøg har noget af Troldens Vildskab.«

Den »blødkogte Malice« var begrænset til nogle få provinsblade, og det var ganske pænt for en debutant fra eget forlag, hvad Thøger Larsen da også siden måtte indrømme (se »Nogle Ord om mit Forfatterskab«, *Bogvennen*, 1915, s.55). Anmelderne hæftede sig først og fremmest ved digterens natursans, men også ved sproget og indhol 186 dets dissonantiske karakter, og da *Dagene* udkom året efter, var Thøger Larsens status som særegen lyriker konfirmeret. I en udvidet anmeldelse i *Det ny Aarhundrede* (1906) skrev Chr. Rimestad: »Populær som Aakjær vil Larsen næppe nogensinde blive. (...) Han er bitrere og hans Vers' Udtryk er mere anspændt, han opsøger niere kræsent de overraskende og stærkt pittoreske Adjektiver. Han staar i Virkeligheden den store Prosaist Johannes V Jensen langt nærmere end Aakjær.«

Med *Jord* og *Dagene* havde Thøger Larsen markeret sig i den litterære verden, og medvinden - kombineret med en trængt økonomi - kan forklare digterens henvendelse til Gyldendal i 1906 med en forespørgsel til forlaget om at opkøbe restoplaget af de to samlinger. Det ønskede Gyldendal ikke, men antog i stedet *Det Fjerne* til udgivelse året efter, og fra da af var Thøger Larsen en etableret forfatter. *Det Fjerne* fik en overvejende god modtagelse, men flere anmeldere hæftede sig dog ved ændringerne i det kunstneriske univers. I *Gads danske Magasin* (marts 1908) skrev Harald Nielsen: »Thøger Larsens sidste Digtsamling »Det Fjerne«, rummer, lige som de foregaaende, ypperlige Ting, men den svarer mindre godt til sin Titel end de to andre vilde have gjort det. »Det Fjerne«, synes netop ved at forsvinde, Horisonten er blevet snævrere, Forestillingskresen mere massiv.« Modsat Georg Brandes, der i kronikken »De danske Maaneder i Sang« (*Politiken*, 18-2-11) skrev: »Efter de to srnaa Samlinger *Jord* og *Dagene* fulgte, smukt udstyret, den tredje, kaldet *Det Fjerne*, med en naturdrukken kosmisk Poesi, som Shelley's Naturpoesi var kosmisk. Thøger Larsen mangler undertiden Smag, men det betyder lidet, saa ejendommeligt som hans Sprogbehandling er uden at ty til nogen Mundart. Han har mangestemmig Musik og brogetstærke Farver i sine Vers, og han er formstreng trods nogen. (...) Men han erpaa samme Tid en forfinet Kunstner. Et Digt som *Tyngden og Floden* er et metrisk Kunstværk, og Digtet *Hvidenæs* med sine i dansk Poesi næsten enestaaende, fortræffelige Trestavelsesrim et overordentligt Kunststykke paa samme Tid som et fuldttonende Kunstværk.«

Hermed var Thøger Larsens position i dansk digtning endeligt slået fast, og da *Bakker og Bølger* udkom i 1912, var der praktisk taget kun roser til digteren.

187

9. Receptionen

I 1942 udkom første bind af Chr. N. Brodersens værk *Thøger Larsen. En Monografi*, som blev afsluttet 1950 med andet og sidste bind. Bogen giver med sine 478 sider den første samlede fremstilling af Thøger Larsens liv og digtning og må betegnes som en hjørnesten i forskningen af forfatterskabet.

Værkets hovedsynspunkt er styret af det biografiske stof, som underbygges af et stort og veldokumenteret materiale: manuskripter, breve, digterens bogsamling, samtaler med venner, bekendte og familie samt et indgående kendskab til Lemvig og omegn. Bogen følger forfatterskabets kronologi fra ungdomsdigtningen og frem til *Frejas Rok* (1928) og inddrager oversættelserne og de mytologiske studier. Egentlige synteser drages imidlertid ikke, og værket må betragtes som et fond af oplysninger snarere end en samlet analyse af Thøger Larsens digtning.

I 1956 fulgte Jens Aage Doctors afhandling *De centrale symboler i Thøger Larsens lyrik*. Værkets orienteringspunkt er, som titlen angiver, de centrale symboler i Thøger Larsens lyrik, og hensigten at bestemme naturelementernes funktion i forfatterskabet for herigennem at tegne et billede af det livssyn, som ligger til grund for Thøger Larsens digtning.

Afhandlingen falder i to dele - »Livssymbolik« og »Dødssymbolik« - som henholdsvis analyserer solens og månens betydning i Thøger Larsens univers og herunder den gule, blå og grønne farves værdi og symbolik. Det er imidlertid afhandlingens pointe, at den skarpe adskillelse af livs- og dødssymbolik kun er gjort af praktiske hensyn, idet hvert af Thøger Larsens symboler rummer en positiv og negativ ladning, en dobbelthed af liv og død. Og denne grundlæggende opposition i hvert enkelt symbol ser Jens Aage Doctor som grundformlen for Thøger Larsens psyk.

De centrale symboler i Thøger Larsens lyrik er et pionerværk i Thøger Larsen-forskningen, som Brodersens værk er det. Men til forskel fra monografien er Jens Aage Doctors værk en stringent tekstanalytisk afhandling med vægten lagt på syntesen.

I 1979 udkom Henry Bailurns bog *Thøger Larsen. Liv og digtning*. Bogen er en introduktion til digterens liv og værk, og i forordet 188 oplyser forfatteren, at formålet har været at skrive en lettilgængelig bog om digteren. Bailum kommer ind på de centrale aspekter ved Thøger Larsens liv og giver en kort karakteristik af forfatterskabet.

Året efter, i 1980, fulgte Felix Nørgaards bog *Kvinden, solen og universet. Om Thøger Larsen som menneske og digter*. Værkets hensigt er at tegne et portræt af mennesket og digteren Thøger Larsen, og bogen er en blanding af biografi og litteraturhistorie. Eller som Nørgaard selv betegner det: »et overblik«. Bogen lægger sig i forlængelse af Brodersens monografi ved sin forening af veldokumenteret biografi og læsninger i forfatterskabet uden noget grundlæggende hovedsynspunkt. Som monografien rummer *Kvinden, solen og universet* et fond af oplysninger, men lægger ikke noget egentligt nyt til forståelsen af Thøger Larsens værk.

1994 udkom Søren Baggesens bog *Thøger Larsen. En kritisk monografi*. Og allerede tiden angiver forholdet til Brodersens monografi. Men også afstanden til monografiens metode. Baggesen betragter Thøger Larsens værk ud fra forfatterskabets tre spor: myten, videnskaben og poesien og viser, hvorledes de tre linjer løber parallelt og indgår en supplerende forbindelse. Bogen anlægger en tekstanalytisk synsvinkel på forfatterskabet med hovedvægten lagt på lyrikken, men med perspektiver fra fortællingerne og en grundig gennemgang af Thøger Larsens essayistik. Herved får Baggesen gjort rede for Thøger Larsens kosmiske forestillings verden, der i sig indoptager det mindste og største og sammenholdes af den universelle drift - »en evigt adskillende og en evigt samlende Eros«. Bogen lægger nyt til forståelsen af Thøger Larsens essayistik og placerer sig i forlængelse af Jens Aage Doctors afhandling ved at læse' og analysere forfatterskabet. Men selve kompositionen synes værket at have lånt af monografien.

10. Klassikeren

Gør man en digters udbredelse op i de udvalg, der foreligger af værket, må man konstatere, at Thøger Larsen er en læst forfatter. Der er kommet ikke mindre end 9 større digtudvalg siden digterens død i 1928, og dertil kan føjes de tre bidrag i Højskolesang 189 bogen: »Nu hælder Europa mod Sol igen« (»Solsangen«, *Jord*, 1904), »Danmark, nu blunder den lyse Nat« (»Den danske Sommer«, *Slægternes Træ*, 1914) og »Du danske Sommer, jeg elsker dig« (»Sommervise«, *Vejr og Vinger*, 1923).

Da *Jord* udkom i andenudgaven 1967 opstod der imidlertid en debat om Thøger Larsens berettigelse som klassiker. Det var Steffen Hejlskov Larsen, der stillede spørgsmålet i sin anmeldelse af samlingen, hvori han udtrykte en skarp kritik af digtningens formmæssige niveau. En kritik, som siden blev udvidet til en kronik, hvor følgende tre anklagepunkter fremførtes: »1. Thøger Larsen er en meget dårlig metriker. 2. Han benytter metaforer, der ikke hører sammen i teksterne. 3. Han kan ikke lade være at fortolke sine egne skildringer, således at læserne ikke får lov til selv at gøre arbejdet og høste udbyttet deraf.« (*Berlingske Aftenavis*, 8-5-67).

Kritikken vakte harme, og under overskriften »Litterært justitsmord« skrev Torben Brostrøm bl.a.: »Midt blandt tidens andre ulykker er en afdød digter, der regnes til klassikerne, med stiltfærdig effektivitet blevet myrdet. (...) Anledningen var genudsendelsen af Thøger Larsens gennembrudsbog [Jord], og der var efter endt karakteristik ikke meget andet tilbage af forfatterens hele værk, end hvad denne dets titel nu sørgmodigt synes at tilstå.« Brostrøm vil godt indrømme, at ikke alt i Thøger Larsens digtning er Høge godt, og at man bestemt sporer mangler i det formmæssige udtryk. Men, skriver han videre: »Den pædagogiske nærlæsningsteknik, som Hejlskov har gjort til et brugeligt instrument også i dagspressen, blandt andet ved at gøre dens resultater læselige, har den kedelige bivirkning hos sine brugere, at den gør dem sært utilbøjelige til at løfte brillerne fra papiret og se teksten i større sammenhæng, f.eks. forfatterens. Derfor kan nærlæseren komme til at myrde digter for digt, og selv om det ikke er så slemt som at ekspedere smed for bager, så er det dog noget af et justitsmord.

Men det er før set i kritikens historie, at forsøget på at slå en død mand ihjel resulterer i hans genopvækkelse. Måske er det selve formlen for klassikernes omskiftelige efterliv.« (*Information*, 1-5-67).

Der er ingen tvivl om, at Thøger Larsens digte bør læses i deres sammenhæng. Som alle værker vel ideelt set bør. Særegenhed og originalitet profileres i helhedens struktur, og mindre vellykkede 190 digte kan sige betydningsfulde ting om værk og forfatter og være med til at befugte forståelsen af det vellykkede digt. Nærværende samlinger rummer bestemt »momentane« udtryk for svigtende selvkritik, men selv et mislykket digt kan rumme prægnante passager - jf. ovenstående henvisning til *Virkeligheden* - som man nødig ville have været foruden.

Ud fra en kvalitativ betragtning må de fire foreliggende samlinger anses for at være de ypperste 'helheder', forfatteren skabte, og ønsker man eksempler på Thøger Larsens storhed som digter, er *Jord*, *Dagene*, *Det Fjerne* og *Bakker og Bølger* givende steder at begynde. Her møder man Thøger Larsens personlighed og originalitet, og her finder man begrundelserne for digterens status som klassiker. Hvis man med klassiker altså mener et værk, der *samtidigt* rummer almengyldighed, transhistorisk rækkevidde og kompleksitet (jf. Erik Skyum-Nielsens artikel i *At læse klassikere*, 1991). Også kaldet kunstnerisk kvalitet.

11. Litteratur

- Harry Andersen: *Afhandlinger om Thøger Larsen*, 1986.
- Søren Baggesen: »Om »metafor« og »metonymi««, *Menneske og Natur*. Arbejdsblad, årgang I, nr. 8, 1992.
- Søren Baggesen: *Thøger Larsen. En kritisk monografi*, 1994.
- Henry Bailum: *Thøger Larsen. Liv og digtning*, 1979.
- Chr. N. Brodersen: *Thøger Larsen. En Monografi*, I-II, 1942-50.
- Chr. N. Brodersen, (red.): *Thøger Larsen* (artikelsamling udgivet af Lemvig Museum i anledning af hundredeåret for Thøger Larsens fødsel 5. april 1875), 1975.
- Torben Brostrøm: »Thøger Larsen«, *Danske digtere i det 20. århundrede*, bd. I, 1980.
- Jørgen Bukdahl: *Det moderne Danmark*, 1931.

- Jens Aage Doctor: Forord til Thøger Larsen: *Kunst og Liv*, 1955.
- Jens Aage Doctor: *De centrale symboler i Thøger Larsens lyrik*, 1956.
- Jens Aage Doctor: »Thøger Larsen«, *Litteraturhåndbogen*, 1985.
- Otto Gelsted: Efterskrift til Thøger Larsen: *Udvalgte Digte*, 1945.
- Otto Gelsted: »Thøger Larsen«, *Danske digtere i det 20. århundrede*, bd.I, 1951.
- Søren Hallar: »Naturen hos Harald Bergstedt, Otto Gelsted og Thøger Larsen«, *Danske Studier*, 1938. 191
- FJ. Billeskov Jansen: »Thøger Larsen. Virkelighedstroskab og Evighedsdrøm«, *Dansk Litteratur Historie*, III, 1977.
- Johs. V.Jensen: »Thøger Larsen (1875-1928)«, *Mindets Tavle*, 1941. (Forkortet udgave af kronikken »Thøger Larsens Minde«, *Politiken*, 31-8-32).
- Ebbe Kornerup: *Thøger Larsen og Breve fra ham*, 1928.
- Sven Møller Kristensen: *Den store generation*, 1974.
- Knud Madsen: *Thøger Larsen - en bibliografi, 1891-1995*. (Forventes udgivet 1995).
- Klaus P. Mortensen: *Himmelstormerne. En linje i dansk naturdigtning*, 1993.
- Erik A. Nielsen: »Thøger Larsen«, *Ideologihistorie III. Modernismen i dansk lyrik 1870-1970*, 1976.
- Erik A. Nielsen: Forord til Thøger Larsen: *Året i Danmark*, 1984.
- Harald Nielsen: *Af Tidens Træk. Litterære Afhandlinger*, 1, 1909.
- Felix Nørgaard: *Kvinden, solen og universet. Om Thøger Larsen som menneske og digter*, 1980.
- Mogens Pahuus: *Naturen og den menneskelige natur*, 1988.
- Vagn Riisager: »Thøger Larsen: Jens Højby. 1905«, *Edda*, 1930.
- Chr. Rimestad: *Fra Stuckenbergs til Seedorf*, II, 1923.

12. Manuskripterne og teksten

Manuskripterne til teksterne forefindes i Ny Kgl. Samling (2134,2°) og på Lemvig Museum. De fremstår - fortrinsvis - som renskrifter eller reviderede kladder og rummer ikke oplysninger, der forrykker den grundlæggende opfattelse af forfatterskabet og dets tilblivelse.

Teksterne er trykt efter førsteudgaverne 1904, 1905, 1907 og 1912. 1916 forestod Thøger Larsen andenudgaven af *Jord* og *Dagene* under fællestitlen *Jord*. Ændringer fra første- til andenudgaven er kun taget i betragtning i signifikante tilfælde (se noterne). Anden selvstændige udgave af *Jord* udkom 1967, her med hensyntagen til forfatterens senere ændringer. - Åbenlyse trykfejl er stiltiende rettet (ex. s. 30,9: *diu Sjæl > din Sjæl*). - Dårligt papir og mangelfuld trykning i *Jord* og *Dagene* har ført til enkelte rettelser (o > ø, i > t). - Stavemåden af *standse* varierer, men inkonsekvenserne er bibeholdt i teksten. - ÷vrige kommentarer til teksten: se noterne.

192

193

Noter

NKS og LM markerer, at håndskrifterne befinder sig på henholdsvis Det Kgl. Bibliotek, Kbh. (i Ny Kongelig Saml. 2134,2°. Blandede Arbejder. IVIII) og på Lemvig Museum (Thøger Larsen-Samlingen).

Dateringer af renskrifter og forekomsten af væsentlige varianter meddeles, dog som regel ikke deres ordlyd.

Udv. Digte: Thøger Larsen: *Udvalgte Digte* (1917). Udvalget ved forfatteren.

Vor Moder Jord

NKS og LM: nov. 1901. Trykt første gang i *Kantate ved Indvielsen af Harbøøre Forsamlingshus, November 1901*. Mel.: »Jeg ved et evigt Himmerig«. (4. upag. s., Herman Bech, Lemvig). - Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår ikke i *Jord* (1916).

Sommermorgen

NKS og LM: 4. aug. og 7. aug. 1899. *Sommermorgenvandring, Sommermorgendæmring*. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 15.10.1899 under tiden *Morgen dæmring*. 8 ÷stens *Æter*: østens himmelrum; de højere luftlag i øst.

Ved Vinduet

NKS og LM: 1897. Fuldført 8. jun. 1902. - Indgår i Udv. Digte.

Hymne

NKS og LM: 24. jul. 1898. Gry. - Digtet indgår siden i førstetrykket af *Kantate Ved Studentersamfundets Rusfest. Den 23. September 1911*. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 12.2.1899. - Indgår i Udv. Digte.

10 ÷sterlide: den øsdige del af himlen.

11 *Morgenstjerner*: stjerner, der lyser, er synlige om morgenen.

Solsangen

NKS: ingen datering. - Titlen kan være inspireret af *Solsangen* fra Eddadigtningen, som TL oversatte og udgav i 1923. Ungdomsdigtet *Foraarssang* (udateret, NKS) rummer linjerne: »Engen er grøn,/ og Urten faar Køn,/ og Arret af Brynde lider.« - Indgår i Udv. Digte.

12 *Ar (ret)*: den del af en plantes frugtanlæg, der er indrettet til at opfange støvet. - *Brynde*: brændende

lidenskab el. sanseligt begær, *-forborgen*: skjult.

Sommer

NKS og LM: 28. apr. og 10. aug. 1899. - Digtet angives at være tiltænkt samlingen *Mit Hjertes Tove*. I første strofes sidste linje betegnes jorden »den«. I de tidlige håndskr. og i *Jord* (1916) betegnes den »hun«. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 6.5.1900. - Indgår i Udv. Digte.

Tilfældighed

NKS og LM: 7. nov. 1901. - Om baggrunden for digtets tilblivelse skriver Ebbe Kornerup i indledningen til *Thøger Larsen og Breve fra ham* (1928), s. 42-44. Digtet sendes til Kornerup i brev af 11. nov. 1901 og en rettelse tilføjes i brev af 27. jan. 1902. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 9.2.1902. - Indgår i Udv. Digte.

Middagshvile

NKS og LM: ingen datering. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 6.10.1901.

15 *Høslætstid*: tid for høhøst.

Før Daggry

NKS og LM: 15. jan. 1901, foråret 1902 og påsken 1902. - Trykt første gang i *Tidsskrift for Aandskultur og Menneskekundskab*, 20.2.1903. - Indgår i Udv. Digte.

16 *Næ*: månens aftagende periode, især om sidste kvarter. - *Mønning*: tagryg.

Torden

NKS og LM: 16. okt. 1898. - Håndskr. viser 4-linjede strofer. - Trykt første gang i *Vagten*, 1. Aarg., feb. 1899 - feb. 1900, s. 123. - Indgår i Udv. Digte.

17 *Jætte(hjerne)*: i nord. mytologi et overnaturligt væsen af kæmpemæssig størrelse. I besiddelse af voldsomme kræfter og trolddomsevner.

Augustnat

NKS: 26. aug. 1899. *Paa Æventyrgrund*. - Trykt første gang i *Vagten*, 1. Aarg., feb. 1899 - feb. 1900, s. 572. - Uvæsentlig afvigelse fra trykte udgave. - Indgår i *Udv. Digte*. - Indgår ikke i *Jord* (1916). 18 *Djævlerok*: betegnelsen for en art rokker; rovfisk med fladtrykt rombisk kropsform, meget brede brystfinner og lang, slank hale.

Baalet

NKS og LM: ingen datering. - Trykt første gang i *Vagten*, 1. Aarg., feb. 1899 - feb. 1900, s. 122. - Indgår ikke i *Jord* (1916). 19 *Bavn*: højtliggende sted; bakketop; bavnehøj.

Sagn

NKS og LM: muligvis 1902. - Indgår i *Udv. Digte*. 21 *Nu galer Hanen den sorte*: allusion til folkevisen *Aage og Else*.

Det grønne Foraar

NKS og LM: ingen datering. - Chr. N. Brodersen aftrykker i *Thøger Larsen*, I, (1942) et brev fra TL til proprietær Bruhn, dateret 22. dec. 1898, hvor TL vedlægger »et Par af mine nyere Digte« (*Torden, Det grønne Foraar og Sommeraften* (siden *Aften*)). - Trykt første gang i *Ungdom*, red. Louis Levy, 1901, s. 145-146 under overskriften *Panteistiske Salmer*. - Uvæsentlig afvigelse fra trykte udgave. - Indgår i *Udv. Digte*.

23 *Amen*: et hebraisk ord, der bruges med bekræftende eller forsikrende betydning: »det står fast!«, »det er sikkert!«, »sandelig!«

Jeg drømte

NKS og LM: ingen datering. - Trykt første gang i *Vagten*, 1. Aarg., feb. 1899 - feb. 1900, s. 573-574.

23 *Stængsel*: indelukke; fængsel.

24 *Tavler*: jf. tavlerne med de ti bud, som Moses fik overbragt af Gud (2.Mos.34.).

Spillemanden

NKS: ingen datering.

24 *Pan*: i gr. mytologi gedehyrdernes gud, søn af Hermes og en nymfe. P. afbildes med menneskekrop, men dækket af hår, horn i panden og bukkeben. Han holder til i Arkadiens skove, hvor hans pludselige tilsynkomst forårsager »panisk skræk«. P. skabte hyrdefløjten, den såkaldte syrinx el. panfløjte. Jf. n.t. *Pan*.

196

Nornerne

NKS: ingen datering. - I et brev til Kornerup af 23. mår. 1903 (se n.t. *Tilfældighed*) aftrykkes sidste strofe. - Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave.

25 *Nornerne*: i nord. mytologi de skæbnegudinder, som råder for gudernes og menneskenes ve og vel; spinder deres livstråd. - *Vaade*: ulykke. - *Hvælve*: buer.

26 *Syv-Stjernen*: stjernebilledet Plejaderne, der rummer syv store og mange mindre stjerner. - *aflade*: ophøre.

Aften

NKS og LM: ingen datering. *Sommeraften*. Se n.t. *Det grønne Foraar*.

Højsang

NKS og LM: 1897. - Trykt første gang i *Vagten*, 1. Aarg., feb. 1899 - feb. 1900, s. 301-302. - Væsendige afvigelser fra trykte udgave.

27 *Højsang*: jf. Højsangen el. Salomos højsang. - *Dødningefylker*: dødningeflokke.

28 *Lysets Bliv:jf.* \. Mos. I .3. - *Id*: virksomhed; gerning.

29 *Lin*: lærred, linnedstof. - *Himlens Fugl og Markens Lilje*: jf. Matt. 6.25ff.

30 *Slangen under Hæl*: jf. I. Mos. 3.

Vintermorgen

NKS og LM: 8. nov. 1898. - Trykt første gang i *Vagten*, 1. Aarg., feb. 1899 - feb. 1900, s. 572-573 under tiden *Vinter-Morgenvandring*. Anden strofes sidste linje lyder her: »vilde gerne igen forynges.« I samlingen hedder det: »vil atter ved Sol forynges.«

31 *Sodom under det døde Hav*: Sodoma, fortidsby i det sydlige Palæstina, der if. 1. Mos. 19 sammen med Gomorrha udslettedes af Jahve p.g.a. indbyggernes ugudelighed. Man har søgt S's beliggenhed i Det døde Hav, men nyere forskning har påvist ruiner ved bredden.

En tungsindig Sommer midnat -

NKS og LM: 13. okt. 1898. *Midnat*. - Trykt første gang i *Det XXAarhundrede*, 1. Aarg., 15.mar. 1902, s. 47. - Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

Pan

NKS og LM: 3.-4. jul. og 2. aug. 1899. *Gud*.- Trykt første gang i *Ungdom*, red. Louis Levy, 1901, s. 140-141 under overskriften *Panteistiske Salmer*. Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave. Indgår i Udv. Digte. 33 *Pan*: jf. panteisme: af gr. pan, alt, og theos, gud. Filosofi el. religion, 197 der opfatter Gud som værende overalt i naturen, el. Gud og naturen som ét. Denne opfattelse kan antage forsk, former, dels være mystisk-følelsesbestemt som hos flere romantikere, dels være mere rationelt bestemt. Dybest gennemtænkt og oplevet er p. hos Spinoza, holl. filosof (1632-1677), for hvem Gud og substans og natur var ét og det samme. Jf. n.t. *Spillemanden*.

34 *Sankt-Elmsild*: lysende udladning af atmosfærisk elektricitet fra spidse genstande som mastetoppe
oJL

O Livets Mester!

NKS og LM: 2. aug. 1899. - Digtet er blevet til den dag, *Pan* afsluttedes, og håndskr. angiver - ved betegnelsen »I« - »II« - at de to digte sandsynligvis var tænkt som en helhed. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 31.12.1899. - Væsendige afvigelser fra trykte udgave. 34 *Alnaturen*: naturen betragtet som en enhed; den hele, samlede natur.

Foraarsmorgen

NKS: ingen datering.

Middag

Dagene

Strandvalmue

NKS: 1905. Sluttet 2. feb. 1905. - Indgår i Udv. Digte.

39 *stinde*: gøre sig el. blive stiv; om levende væsen: stramme sine muskler; rette sig op; dels som udtryk for genstridighed, stædighed, dels som udtryk for at man tager sig sammen, anstrenger sig, føler sig overlegen, stolt. - *Tande(r)*: vægen i et lys. - *Ban*: om udelukkelse fra et samfund, et fællesskab o.l. Især oni ældre tiders forhold: udelukkelse fra kirken (og dens nådemidler).

Vinternat

NKS: 1905. - Indgår i Udv. Digte.

41 *Krykken*: krummen ryg; kryben sammen (p.g.a. kulde, blæst).

Vesterhavet

NKS og LM: 1905.

42 *Bovbjerg*: kyststrækning sydvest for Lemvig. - *Ætling*: opr. efterkommer. Benyttes her om et element, der er udviklet af el. kan minde 198 om, er beslægtet med noget andet. - *En Sodomias Røg og Ross*: se n.t. *Vintermorgen*. *Ross*: dial. brag, larm. - *Tolvhestes Trolde*: sandsynligvis TLs eget udtryk. Arkivar, dr.phil. Lørn Piø, Dansk Folkemindesamling, mener, at udtrykket muligvis kan betyde: »trolde af så høj og drabelig social status, at de kører i vogne med 12 heste«. - *Vaade*: se n.t. *Nornerne*.

Maj

NKS: 1905. - Digtet sendes til Kornerup i brev af 25. jun. 1905 (se n.t. *Tilfældighed*). Kornerup angiver ganske vist 1904, men efter sammenhængen at dømme er det en trykfejl. - Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

43 *Lokes Havre*: dial. flyvehavre, vild havre.

44 *bloster(tunge)*: blomster.

Stille Midnat

NKS og LM: 7. maj 1899 og 1901. *Stemning, Stilhed*.

45 *Firmament (et)*: himmelhvælving.

Ved Fjorden

NKS: 2. okt. 1905. - Visse af digtets jyske udtryk forklares af TL, s. 71ff. Indgår i Ud. Digte.

46 *Vaaning*: bolig.

47 *Skaar(et)*: *IQQUS* afskårne korn o.l.

Eftersommer

NKS: 3. okt. 1905.

48 *Fals*: dør-, vindueskarm.

Staden i ÷sterled

NKS: 10. jul. 1905.

49 ÷sterled: egl. østen; orienten. Allusion til Ingemann: *Der staar et Slot i ÷sterled*. - *Jærtegn*: betegnelse for en mærkelig begivenhed, der i kraft af et overnaturligt træk opfattes som et tegn fra himlen; et varsel.

I Cirkus

NKS: 1904.1 *Jord* (1916) er første strofe blevet til to strofer. Indgår i Ud. Digte.

50 *Sejd*: tryUedrik. - *Reel*: folkelig dans udført i hurtigt tempo. - *Styr*: postyr, spektakel, sjov og ballade.

51 *de fire store Profeter*: GT's skriftprofeter inddeles efter deres skrifers omfang. De store p.: Esajas, Jeremias, Ezekiel og Daniel.

Reformatoren

NKS: 10. jul. 1905.

51 *laskes*: evt. selvdannet ord; evt. trykfejl for *lastes* el. *Maskes* o.lign. I *Jord* (1916) ændret til *splintres*.

Nabostjerner

NKS: 16. aug. 1905.

Jens Højby

NKS: aug. 1905. - Visse af digtets jyske udtryk forklares af TL, s. 71ff. Indgår i Udv. Digte.

55 *sanke(r)*: samle.

56 *Fjcel*: lille bræt. - *Slæt*: dial, det at slå (høste) en afgrøde; især: det at slå græs (til hø). - *Sig(en)*: mindre lavning i terrænet, der i fugtige perioder er fyldt med vand; lille sø (især på hede, i klit).

57 *Tande*: se n.t. *Strandvalmue*.

58 *Stjern*: dial., pande på menneske el. dyr. 60 *lidtvom*: dial., adv. lidt.

Jesper Plovmand

NKS og LM: 12. jun. 1900. - Trykt første gang i *Jydsk Stævne*. Et Aarsskrift, red. af Jeppe Aakjær. Aarhus 1902. - Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave.

Vi bygger

NKS: ingen datering. - Håndskr. angiver mel.: »Der er et yndigt Land«. - Visse af digtets jyske udtryk forklares af TL, s. 71ff.

Bryllupsviser

NKS og LM: ingen datering. - Trykt første gang i *Kantate i Anledning af Hr. Oluf Krabbe's og Frk. Laurentze Schiøttz-Christensen's Bryllup den 10. Maj 1900*. (4. upag. s., Lemvig Bogtrykkeri). »I« og »III« var korsange til mel.: »Jeg vil værge mit Land«, »II« til mel.: »Der er et yndigt Land«. - Væsentlige afvigelser fra trykte udgave.

Under Lindene paa Engen

NKS: 1905. - Foruden dette digt har TL oversat *Walthers Svanesang, Den store Storm* samt et brudstykke af et digt om *Walther og Hildegunde*. Disse foreligger kun i håndskr. (LM).

Oversættelsen af *Under Lindene paa Engen* er blevet revideret i *Jord* (1916).

66 *Walther von der Vogelweide* (ca. 1170 - ca. 1230): ty. minnedigter. - *kunne*: formen betegner konjunktiv el. præs. plur.

200

Kræ-Tammesen

Håndskr. (LM) angiver fællestitlen *Gnomer. Af den hæderlige Bondemand Kræ-Tammesens Skatkiste. Digte i vestjysk Dialekt*.

Kjræ-Tamrnesen i Morgenstemning

NKS: ingen datering. - Trykt første gang i *Fræ wor Hjemmen. Vers og Prosa i jydsk Mundart*. Samlet af Jeppe Aakjær, 1902. Aakjær oplyser om *KræTammesen-digtene*: »Skrevet til dette Værk. Maalet fra Lemvigkanten.«

Kristen Thomsen i morgenstemning

Hvor er morgnerne dog dejlige om sommeren,
når solen kommer
og giver kulør
til mark og muld og bakker og dal!
Gøgen må kukke og hanen må gale -
de kan mærke, at Vorherre er i godt humør.

Duggen ligger blank over eng og ager
og alle Guds gaver.
Vipper og strå
strækker sig højere og højere op,
som om de troede, at kernen og toppen

aldrig ville få plads under bondemandens bjælke!

Jeg skal altid tidligt op for at kalde
på piger og karle
og sætte dem i arbejde.
Karlene gaber og puster og strækker sig,
så hver en sene i deres fjæs fortrækker sig -
pigerne gnider maven med særken.

Jeg går sommetider ud i kostalden og stavrer omkring
når de malker,
og småsludrer
med pigerne - så går deres arbejde så rask,
for kommer de tidligt op og er dvaske,
kan de gerne sidde og sove med patten i hånden.

Så går jeg langs med diger og grøfter
og ser til alt det, der er mit:
stråene er lange,
vipperne er tunge,
201 fuglene synger, som om de holdt af mig,
men kerner dem stjæler de fanden tå mig.

68 skulter: TLs egen oversættelse. Der er snarere tale om, at der går en gysen el. ry sten gennem pigerne.

Kræ-Tammesen og Bordbønnen

NKS og LM: 29. okt. 1900. - Trykt første gang: se n.t. *Kræ-Tammesen i Morgenstemning*.

Kristen Thomsen og bordbønnen

Den dag, da Per Wollesens hoppe blev fundet,
var hans kone herhenne for at fa sin middagsmad.
Du kender hende nok, den tolv lispunds klæppert,
så hellig som en engel og så dum som en kuller -
først så åd hun et halvt fad vælling,
og så åd hun en pølse så lang som min kæp.
Nå velbekomme til hende! Jeg er langt fra nærig,
og heller ikke så farlig slem til at drille,
men det manglede sgu blot, at den forbandede tæve
skulle komme og lære mig, hvordan jeg skal leve.
Se i begyndelsen gik det godt: hendes sludder slæber
med vind og vejrlig en gang imellem,
men ingenting der til *mig* kunne hælde,
så længe hun havde travlt med at stoppe sin mund.
Men det fik da ende, og med nød og næppe
havde hun tygget af munden og var færdig med at ræbe,
før hun sagde: »Ja - nu er der kun én tingjeg mangler.«
»Er der det«? svarede jeg så. »Hvad er det da?« spurgte jeg. -
»En tak til Vorherre fra manden på gården.« -
Men jeg vil sgu hverken næses af eller kradses.
Jeg svarede i min vrede: Jeg skal Søren knase mig
nok takke Vorherre til den tid, det kan passe mig,
og du må sgu huske på, at du er i byen.

Jeg ved nok, at du takker for hver gang foder, du far,
jeg takker ikke mere end en gang om året,
men du æder sgu osse mange gange så meget.
Du skal ikke sidde så stille og så hellig og så lysten -
det rager ikke dig, hvad vi andre gør!

Du synes vel, du ligner Vorherres billed,
og så er du sgu ikke andet end lår og r...« -

202

Hun rejste sig og ræbede og slog kors og sukkede
; skrumlede afsted, og døren blev lukket.

68 *hinner Sludder slæver/ me' Vind aa Vejle*: meningen er sandsynligvis, at hun sludrer om vind og vejr; om alt muligt.

69 *ingenting) der te mæ ku hæld'*: sandsynligvis udtryk for, at gæsten kommer ind på emner, der ikke interesserer Kræ-Tammesen. - *snevves heller krattes*: TL lægger sin egen betydning i krattes, men her er grundbetydningen bibeholdt. - *æ Gall*: gal er på jysk synonym med *vred*, så TLs note er lidt ved siden af.

Kræ-Tammesen fæster Pige

LM: ingen datering. - Trykt første gang: se n.t. *Kræ-Tammesen i Morgenstemning*.

Kristen Thomsen fæster pige

Kristen Thomsen:

Hør Søren! Jeg vil skynde mig at få mit ærinde forrettet:
Vi er lige i dag kommet af med vores pige -
hun havde gået og lusket for meget om natten
ved Hans Peder Plystrups havedige.
Jeg ville knusendes gerne have fæstet din datter.

Søren:

Vi kan snakke om sagerne, Kristen Thomsen! Sæt dig!
Nå så er Kristen Hansens Trine rejst fra dig -
ja, jeg vidste nu nok, at tøsen var tyk,
men jeg troede, hun havde faet det dernede i bakkerne
ved ham den tåbelige skomagerpløk.

Kristen Thomsen:

Nej gu havde hun ej. Hun har selv indrømmet,
at Hans Peder Plystrups karl har rendt
og fjantet med hende, den røds-kæggede rakker.
I begyndelsen vilde hun ikke være ved det, det sølle skidt,
men en dag, lige før vi skulle til at ombygge
stalden, sagde jeg til hende, frank og frit:
»Enten er du tyk, eller ogsaa har du trommesyge!«
Hun blev bleg om næbet og med vand i øjet
svarede hun: Ja det hjælper vel ikke at lyve!
Det er ogsaa trist at man ikke kan lade være
at fjante rundt med de forbandede knægte,
for hvordan man end lader sine klæder skære,
så kan de sgu finde hver strop og hver hægte!«

203- Nå, væk er hun kommet den tredje september.
Kan jeg fæste din datter til den første november?

Kjræ-Tammesen i Vorherres Haand

NKS og LM: 30. okt. 1900. - Trykt første gang: se n.t. *Kræ-Tammesen i Morgenstemning*.

Kristen Thomsen i Vorherres hånd

Man kan sommetider gå så sært og rode,
men aldrig har vi haft en ståhej hos os
som den syvende gang, min kone gjorde barsel.
Ja sikken ballade! - Herre Jesu Kors! -
Jeg syntes, det halve var nok til at miste forstanden.
Men sikkert er det: Man kan være lige ved at drukne
i bekymring og skidt og alligevel komme ovenpå igen,
når det er Guds vilje, og man holder sig til ham,
og jeg har altid, når det kneb, holdt ved ham.
Den ene af mine hoppers tænder var dårlige,
den anden var halt og hudløs over bringen,
og jordemoderen skulle hentes, alt, hvad de kunne løbe;
en ko var brunstig og en anden skulle kælve,
og den gamle so var begyndt at fa grise.
Jeg var sådan, at jeg hverken kunne drikke eller spise.

Men klokken tre var min kone forløst
og lå med en lille pige ved sit bryst,
og jordemoderen sagde, at ungen lignede mig,
og kalv var der gjort i den ko, der var tyregal.

Og klokken fire havde Vorherre velsignet mig
med en datter og elleve grise og en tyrekalv.

Oversættelse og kommentarer i samarbejde med lektor Ove Rasmussen, Institut for Jysk Sprog-og Kulturforskning, Aarhus Universitet.

Det Fjerne

Drift

NKS: apr. 1907. - Et udkast er sendt til Kornerup i brev af 19. marts 1907 (se n.t. *Tilfældighed*). - Indgår i Udv. Digte.

75 *Niger*: Afrikas tredjestørste flod. - *Ganges*: flod i Indien.

76 *Springflod (nætter)*: jf. tidevand: den periodiske stigen, flod, og falden, 204 ebbe, af vandet i verdenshavene. Den væsentligste årsag hertil er månens tiltrækning, der frembringer en flodbølge på den side af jorden, der vender imod månen og på stik modsatte side. Flodbølgerne passerer et givet sted af jorden med 12V2 times mellemrum. Perioden er længere end et døgn, da månen flytter sig imod øst. Også solen frembringer tidevand, men i mindre grad. Virker de to himmellegemer i samme retning fas springflod. Modvirker de hinanden fas nipflod.

Aftensolen

NKS: 1906. *Hilsen til Aftensolen*.

77 *Bræm*: af bræmme: yderste kant el. rand af noget.

Vaardagen

NKS: ingen datering.

77 *Gyldenkjol*: egl. guldbroderet el. - vævet kjole.

78 *Brontosaurus*: tordenøgle, indtil 18 m. lang slægt af dinosaurer. - *sprang ud af Adams Side*:jf. 1. Mos.2.21ff.

Jorden

NKS og LM: 29. apr. 1906. - Digtet sendt til Kornerup i brev af 10. dec. 1906. (se n.t. *Tilfældighed*). - Uvæsentlig afvigelse fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

80 *Ar*: se n.t. *Solsangen*.

81 *Vraget skal bo under Gravenes Tjørn*: if. folketroen rammes man af sorg og ulykke, hvis man kommer under tjørnens krone. I Danmark plantedes tjørne over pestgrave - et hedensk levn, da tjørnen ellers ikke blev plantet på kristen jord.

Saa fik vi Sommer i Riget

NKS: 1906. - Indgår i Udv. Digte.

82 *Sun*: frembringelse af en svagt brummende, vibrerende el. roterende lyd. - *Fandens Urt(er)*: sandsynligvis mælkebøtte.

83 *virme(nde)*: dial., bevæge sig hurtigt, uroligt el. planløst frem og tilbage, -*forborgen*: skjult el. uudgrundeligt. - *Gammen*: glæde; fryd.

Sommeraften

NKS og LM: 1906. - Trykt første gang i *Liv og Kultur*, 1. Aarg., 1907, s. 44.

Graavejr

NKS: 23. og 24. jul. 1906. - Indgår i Udv. Digte.

205

En Løvfaldsdag

NKS: Kabbel Skov 14. okt. 1906. - Kabbel er en mindre herregård nord for Lemvig. - Digtet sendt til Kornerup i brev af 4. nov. 1906 med tiden *Mens Løvet visner* (se n.t. *Tilfældighed*). -Indgår i Udv. Digte.

Stormfuld Vinternat

NKS og LM: 3. dec. 1906.

Vintermiddag

NKS: ingen datering.

Hvidenæs

NKS og LM: 2. okt. 1906. - Digtet sendt til Kornerup i brev af 4. nov. 1906 med tiden *Sangen om Hvidenæs*, (se n.t. *Tilfældighed*). Uvæsendige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte. 88 *Hvidenæs*: lokaliteten kan ikke placeres.

Danmark

NKS: 19. jul. 1906. - Trykt første gang under tiden *Sang i Anledning af Skodborg-Vandfuld Heneders og Lemvig Landboforenings 50-Aars Jubilæum Torsdag den 19. Juli 1906*. Mel.: »Brat af Slaget rammet«. (3 upag. s., Lemvig Bogtrykkeri). Senere trykt i *Dansk-Amerikaneren*, 16.1.1907 under titlen *Danmark. Til Dansk-Amerikaneren!*

Barnet

Trykt første gang under titlen *Ved Frøken Ellen Petersens Konfirmation Søndag den 17. Marts 1907* (3. upag. s., Lemvig Bogtrykkeri) (LM). Oprindeligt 6 strofer.

Tyngden og Floden

NKS: ingen datering. - Indgår i Udv. Digte.

94 (*Fosfor*)skimmer: glans; skin; navnlig om usikkert, flimrende skin el. dæmpet lys. - *Fiskevimmer*: fiskevimmel.

Pigens Morgen

NKS: ingen datering. - Indgår i Udv. Digte.

Walther von der Vogelweide

NKS: ingen datering. - Indgår i Udv. Digte.

95 *Walther von der Vogelweide*: se n.t. *Under Lindene paa Engen*. - *Kejser Friedrich* (1194-1250): Frederik 2., sønnesøn af Frederik Barbarossa, konge af Sicilien 1197-1250, ty.-rom. kejser 1220-1250. Middelalderens sidste store kejser, som W.V sluttede sig til og hyldede.

Tidernes Sang

NKS: ingen datering.

98 Oldfuglen: Archæopteryx, uddød fugleart, af hvilken man 1861 fandt de første forsteninger i Solnhofenskiferen (øvre Jura) i Tyskland. Står på overgangen mellem krybdyr og fugle. - *Fugl Fønix:* if. den gr. mytologi en fabelfugl fra Ægypten, hvoraf der kun findes én. Når den gamle EF. bliver mæt af dage, opbrænder den sig selv i reden, og af asken opstår den nye. Bliver senere et symbol på udødeligheden.

101 Fluesurr; se n.t. *Saa fik vi Sommer i Riget.* - »Bliv Lys«: 1. Mos. I .3.

Bakker og Bølger

En Dag

NKS og LM: ingen datering. - Håndskr. viser, at strofe 3 har formuleringer til fælles med en strofe af *Tidernes Sang*, som siden blev opgivet. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 28.2.1909. - Uvæsendige afvigelser fra trykte udgave. - Digtet sendt til Kornerup i brev af 19. aug. 1909 (se n.t. *Tilfældighed*). - Uvæsendige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

105 Stenbræk: urt, der gror på marker og bakker. Rød stængel med små røde blomster.

Maaneskin

NKS og LM: 3.-7. sep. 1907. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 2.1.1910. - Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

Tordenbygen

NKS: ingen datering. - Trykt første gang i *Jydsk Maanedsskrift*, II, 1911, s. 217-218.- Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

107 Vaaning: se n.t. *Ved Fjorden*.

Nordenvinden

NKS: ingen datering. - Trykt første gang i *Politiken*, 18.7.1911. - Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

108 Agerkaalen: art af korsblomstfamilien; udbredt ukrudt i vårsæd.

August

LM: ingen datering. - Trykt første gang i *Politiken*, 7.2.1911. -Uvæsendige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

109 *domre*: dunderer.

207

Morgenbadet

NKS og LM: ingen datering. *Den unge Sanger til Pigen ved Søen*. - Indgår i Udv. Digte.

111 *Ætling*: se n.t. *Vesterhavet*

Hymne til Skibet

Ingen håndskr.

112 *Drøm om Lykkens længst fortabte/ evig grønne ÷ /*: jf. *Den lykkelige ÷*, der er et bærende motiv hos Johs. V Jensen.

Aaret i Danmark

NKS: ingen datering. - Trykt første gang i *Andelsudvalgets Almanak og Aarbog 1912*, 1911. Uvæsentlig afvigelse fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

112 *Hundestjernen(s)*: d.s.s. Sirius, himlens klareste fiksstjerne. Indgår i *Store Hund*, *Canis Major*, deraf navnet.

113 *forjætte (r)*: love, bebude. - *Slæt*: se n.t. *Middagshvile*.

Tiden

NKS: ingen datering. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 26.9.1909. Væsentlig afvigelse fra trykte udgave.

114 *inter-astral(e)*: om det indbyrdes forhold mellem stjerner.

Stjernenatten

NKS og LM: ingen datering. - Trykt første gang i *Jydsk Maanedsskrift*, I, 1911, s. 84. Her kun fire strofer. - Væsentlige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

114 *Trealens ÷je*: metafor for den astronomiske kikkert, I da. alen = 0,6277 meter.

115 *forrygende*: forsvindende som røg.

Jørgen Brønlund

NKS og LM: 16. sep. 1908. - Håndskr. angiver, at digtet oprindeligt skulle have haft 2-linjede strofer. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 25.10.1908. De 2-linjede strofer er her bibeholdt. - Væsentlige afvigelser fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte.

116 *Jørgen Brønlund* (1877-1907): grønlandsk polarfarer. Blev 1906 medlem af Danmark-ekspeditionen til Nordøstgrønland og skulle i foråret 1907 følge Mylius-Erichsen og Høeg-Hagen til Cap Glacier. På tilbageturen omkom alle tre. B. klarede sig længst og efterlod sig en udførlig dagbog om ekspeditionens sidste dage.

117 *Surtur*: i nord. mytologi fører forjætterne i kampen mod guderne i 208 Ragnarok, hvor han fælder Frej. Slynger sluttelig ild ud overjorden og brænder alt.

Bjørnstjerne Bjørnson

NKS og LM: 11. feb. 1910. - Trykt første gang i *Jydsk Maanedsskrift*, I, 1911, s.85.

117 *Bjørnstjerne Bjørnson* (1832-1910): no. forfatter og nobelpristager. Førrende skikkelse i nord. åndsliv i sidste halvdel af det 19. årh. Som eksponent for den ateistiske og darwinistiske digtning øvede han stor indflydelse på TLs litterære slægtled. - *Fremtids-Disen*: kan også læses i den opr. oldno. betydning: Fremtids-Gudinden.

Solskin i en Stue

NKS: ingen datering. - Indgår i Udv. Digte.

118 *Solskin i en Stue*: jf. Ludvig Holsteins digt *Solskin i Stuen* (*Digte*, 1895), der har motiv tilfælles med TLs digt.

119 *Isaac Newton* (1642-1727): eng. fysiker, matematiker og astronom. - *Lad denne Time dvæle*: allusion til Goethes *Faust*, I.del: »Verweile doch! du bist so schon!« (Studierzimmer. Faust. Mefistofeles.).

De fire Aarstider

NKS: ingen datering.

120 *Observator Torvald Køhl* (1852-1931): Thorvald Heinrich Johan Køhl, lærer og amatørastonom. Virkede som foredragsholder og forfatter af populære fremstillinger af astronomien i tidsskrifter, aviser og bøger. Byggede et mindre observatorium i Odder, som han kaldte Carina-Observatoriet. Særlig kendt er hans arbejde med indsamling af beretninger om meteoror og ildkugler og beregning af deres baner. - Bidrog med artikler til TLs tidsskrift *Atlantis* (1923-25).

Virkeligheden

NKS og LM: ingen datering. - Trykt (uden overtitel) 1911 (7 upag. s., O.C. Olsen og Co., Kbh.)- Væsentlige afvigelser fra trykte udgave (se n.t. *Hymne*). - Indgår i Udv. Digte under tiden: *Jeg staar i Dag paa Stjernens Hvælv* (udvalgt passage: »Solo (Mandsstemme)«).

121 *Glar*: glas; rude. - **Et indlagt ældre Digt er her udeladt.*: se n.t. *Hymne*. 123 *Copernicus* (1473-1543): polsk astronom. Opstillede det efter ham opkaldte system, hvorefter solen var centrum for planetbevægelserne.

Stormnat

NKS: ingen datering. - Trykt første gang i *Dansk Aand*, 13.4.1912, s. 9495. - Uvæsentlig afvigelse fra trykte udgave. - Indgår i Udv. Digte. 125 *Snekke(r)*: sejlskib.

209

Jylland

NKS og LM: ingen datering. - Trykt første gang i *Illustreret Tidende*, 18.5.1909. - Væsentlige afvigelser fra trykte udgave.

En Moder

NKS: ingen datering.

127 *Tordenhatte*: se TLs n.t. *Dagene*. **136** *keg*: dial., kiggede.

140 *Helhest(e)*: if. folkeovertroen: overnaturligt væsen i skikkelse af en

trebenet (hovedløs) hest, som varsler død. **142 Manna**: den fra himlen sendte føde, som Gud bespiste jøderne med

under deres vandring i ørkenen.

Rubàiyàt. Af Omar Khayyàm

NKS og LM: mar. 1912. Et par prøver af oversættelsen sendes til Kornerup i brev af 2. feb. 1912 (se n.t. *Tilfældighed*).

Trykt første gang i *DanskAand*, 4.5.1912, s. 241-247. De optrykte strofer svarer til I, 5,7,11-12,14-22,24,28-32,34-45 og 51-54 i trykte udgave. - Uvæsentlige afvigelser fra trykte udgave.

I 1920 udkom på Gyldendal TLs oversættelse af Omar Khayyàms *Rubáiyát* efter den eng. bearbejdelse ved Edward Fitzgerald.

149 *Mm*: her i betydningen en by. Et sagn fortæller, at Iram blev opført nær Aden af Shaddad, som ønskede at bygge en efterlign, af Paradis. Som straf for sin forfængelighed blev han dræbt af en tornado, der begravede byen i sand.

150 Inkarnation: legemliggørelse; når en guddom el. ånd tager bolig i et menneske el. et andet jordisk væsen.- *Karmin*: rødt farvestof - *Naishapur*: Nishapur; universitetsby i Persien, beliggende i provinsen Khorasan (nu det nord-østlige Iran) - Omar Khayyàms fødeby *Kaikobad*: persisk sagnkonge. - *Kaikhosru*: persisk sagnkonge. - *Sultan Mahmud(s)*: konge i Ghazna (det nuværende Afghanistan, r. 9991030).

151 *Karavanseraj*: offendige bygninger, der tjener til ly for karavanerne. **159 Fatum(s)**: skæbnen; en guds vilje. - *Tamàm*: Tilendebragt; Afsluttet.

210

Indhold

- Vor Moder Jord 7
- Somtermorgen 8
- Ved Vinduet 9
- Hymne 10
- Solsangen 12
- Sommer 13
- Tilfældighed 14
- Middagshvile 15
- Før Daggry 16
- Torden 17
- Augustnat 18
- Baalet 19
- Sagn 20
- Det grønne Foraar 22
- Jeg drømte 23
- Spillemanden 24
- Nornerne 25
- Aften 27
- Højsang 27
- Vintermorgen 31
- En tungsindig Sommermidnat - 32
- Pan 33
- O Livets Mester! 34

• Foraarsmorgen	35
• Middag	36
• Strandvalmue	39
• Vinternat	40
• Vesterhavet	42
211	
• Maj	43
• Stille Midnat	44
• Ved Fjorden	46
• Eftersommer	48
• Staden i ÷sterled	49
• I Cirkus	50
• Reformatoren	51
• Nabostjerner	52
• Jens Højby	53
• Jesper Plovmand	61
• Vi bygger	63
• Bryllupsviser I-III	64
• Under Lindene paa Engen (Overs.)	66
• Kræ-Tammesen i Morgenstemning	67
• Kræ-Tammesen og Bordbønnen	68
• Kræ-Tammesen fæster Pige	69
• Kræ-Tammesen i Vorherres Haand	70
• Forklaring	71
• Drift	75
• Aftensolen	76
• Vaardagen	77
• Jorden	79
• Saa fik vi Sommer i Riget	82
• Sommeraften	84
• Graavejr	84
• En Løvfaldsdag	85
• Stormfuld Vinternat	86
• Vintermiddag	88
• Hvidenæs	88
• Danmark	90
• Barnet	92
• Tyngden og Floden	93
• Pigens Morgen	94
• Walther von der Vogelweide	95
• Tidernes Sang	97
212	
• En Dag	105
• Maaneskin	106
• Tordenbygen	107
• Nordenvinden	108
• August	109
• Morgenbadet	110
• Hymne til Skibet	III
• Aaret i Danmark	112
• Tiden	114
• Stjernenatten	114
• Jørgen Brønlund	116
• Bjørnstjerne Bjørnson	117
• Solskin i en Stue	118
• De fire Aarstider	120
• Virkeligheden (Kantate)	121
• Stormnat	125
• Jylland	126
• En Moder (Episk Digtning)	127
• Rubàiyàt af Omar Khayyàm (Oversættelse)	143
• Noter	160
• 1. Baggrund	165
• 2. Viden og væren	167
• 3. Virkeligheden	169
• 4. Driftens nu	171

- 5. Solhymner 173
- 6. Nu og evighed 175
- 7. Det kommer altsammen, snart *har* det været 177
- 8. Tilblivelse og modtagelse 184
- 9. Receptionen 187
- 10. Klassikeren 188
- 11. Litteratur 190
- 12. Manuskripterne og teksten 191
- 193